

TRINJA

Pravda uvek
pobeduje, hahaha!

DENAR
SVETA
VLADAR

številka 10/11. junij 1990

cena 14 din

VSI NA
ZBOROVANJE

V PODPORO JANEŽU JANIŠI, DAVIDU TASIČU IN IVANU BOREŠTNERU

JANŠA ♡

V TOREK,
21. JUNIJA
OB 18 URI
NA TRGU
OSVOBODITVE
V LJUBLJANI

JANEZ JANIŠA

DAVID TASIČ

IVAN BOREŠTNER

KULturni PROGRAM: ROCK SKUPINE, ZBORI, PESNIKI ...

STUDIO
1952

STUDIO
1952

TRIBUNA

KRALJICA ELIZABETA II.

KAZALO

UVODNIK

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
Zdenko
Zavadlav,
OZNA
(2. del)
- 7 Kako je umrl
Vojko
- 8 Intervju:
Škof Lenič
- 14 Denar sveta
vladar
- 18 Praseta iz
Kočevske
Reke
- 22 TV
- 24 Fotolabor
- 28 Intervju:
Peter Vencelj,
minister za
šolstvo
- 34 Druga godba
- 42 Rollingi
- 48 Dokument

BATALJON NA MRTVI STRAŽI

(posvečeno Bojanu Polaku - Stjenki)

Ko sem ga še kot smrkav fant kdaj polomil, me je oče pogosto pokaral z besedami: »Bolj si star, bolj si nor!« Toda to, hvalabogu, še nič ne pomeni in tudi velja ne prav za vse. Še posebej pa ne velja za Bojana Polaka-Stjenko, zelo uglednega revolucionarja in tudi povojnega aktivista. Da ne bo še kakšne tožbe, namreč.

No, kot ste mogli opaziti, ljube bralke in dragi bralci, gre spet za tožbo, enega najbolj priljubljenih slovenskih športov sploh. Torej, pred dnevi prinese poštar odgovornemu uredniku TRIBUNE pismo. Priporočeno. Že se človek razveseli, da od kakšne oboževalke, ko vidi, da znotraj nek tip zahteva od sodišča ostro reakcijo. Zraven je bilo že vabilo na glavno obravnavo, kjer naj bi omenjenega urednika spoznali za krivega in ga obsodili na ZAPORNO KAZEN. Nič več in nič manj. Ne opravičilo, ne odškodnina... v keho, pa konec. In to zato, ker si je drznil objaviti pismo nekega Vilka Mavsarja mlajšega, ki omenjenega gospoda partizana grdo obravnava (glej TRIBUNO št. 5, letos) in zato, ker gospod odgovorni odvetniku Bojana P. ni hotel povedati, kdo je v resnici avtor. Kot da je omenjeni Bojan P. prespal tisti 9. maj 1945, ko so odpiskali konec vojne.

Konec, ljubi moji, bo seveda na sodišču in vprašanje je, če sploh koga bodo in če bodo, koga bodo, obsodili. Avtor pisma se je v tem času namreč že našel, baje pa tudi neke priče omenjenih dogodkov. Torej, hec bo vsekakor. Pod tožbo je podpisan tudi gospod Jože Ožbolt, ki ga je baje Bojan P. nagovoril k sodelovanju pri tožbi, ker ga omenjeno pismo omenja v isti stvari, a se mu je avtor pisma, očitno v spoznanju zmote, že v naslednji številki opravičil. Bojan P. je k tožbi nagovarjal tudi gospo Ljudmilo Krese-Marušo zaradi pisanja o njenem pokojnem možu. Inkvizicija, torej. Ali pa navadna šlamastika. Avtorju pisma, gospodu Ivu Žajdeli, bomo seveda do konca stali ob strani. Vi pa, če so vam dogodki znani, ravnajte po svoji vesti in nam sporočite RESNICO, ali svoj naslov, če ste pripravljeni pričati. Kdaj se vidimo na sodišču, Vam bomo še pravi čas javili.

Smrt fašizmu, svoboda narodu!

V Ljubljani, 7. junija 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Odkrito povedano, gabi se mi že pisati uvodnik o umazani preteklosti. Toda kaj, ko tudi prihodnosti ne vidim dovolj svetle.

Veste, kaj je sreča v nesreči? Da oni tip ne zahteva smrtne kazni (z ustrelitvijo na Ilovi Gori).

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana. • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. • Lektorica: Nives Klinc. • Cena 14. din. • Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. • Naslednja številka izide 2. julija 1990.

PREDLOG ZA UTRDITEV ZAVESTI O SLOVENSKI SUVERENOSTI

Menim, da smo Slovenci kljub velikim pozitivnim spremembam v zadnjem času še vedno premalo osveščeni in zavzeti za utrditev narodove suverenosti. Tako stanje duha ima vzroke v naši preteklosti in iz tega razloga ponujam javnosti dva predloga:

1) Posodobljena obnovitev rituala ustoličevanja izvoljenega predstavnika suverene slovenskega naroda, t.j. predsednika Republike Slovenije, mora postati tradicionalna in kar najbolj slovesna.

Pri tem imam v mislih prireditve na kraju geometrijskega središča Slovenije, ki pa bi morala biti na sodoben način usklajena z obredom ustoličevanja slovenskih knezov na Gosposvetskem polju, kot ga poznamo iz zgodovinskih zapisov.

Menim, da bi bilo primerno na GEOSS postaviti natančno kopijo kamnitega stola, ki stoji sedaj v originalu ograjen v Avstriji, opremljen z napisom, da ga je uporabljalo neko neznano ljudstvo.

Ta »domači« stol bi kmalu postal turistična zanimivost in vsak slovenski šolar bi si ga lahko od blizu ogledal in istočasno izvedel, kdo so bili tisti, ki so ga uporabljali in v kakšen namen.

To je, po mojem mnenju zelo pomembno, kajti temelje demokratične vladavine so iz postopka in obreda ustoličevanja slovenskih knezov prevzeli tudi sestavljenci ameriške ustave, kar širši javnosti sploh ni znano.

Ta stol bi tako označeval na simbolni ravni demokratično skupnost slovenskega naroda s koreninami v daljni preteklosti, ki se nam je ni treba v ničemer sramovati. To je zgodovina slovenskega naroda, iz katere moramo črpati!

2) Moj drugi predlog pa zadeva sedanost in sicer menim, da je potrebno zgraditi nov slovenski parlament. Ne samo zato, ker je sedanja skupščina le slaba kopija neke partijske stavbe na Poljskem, kar je pred leti dokazala že Mladina, temveč zato, ker bi zgraditev novega parlamenta označila novo rojstvo slovenskega naroda z bistvenim narodovim presečiščem, t.j. parlamentom.

Načrti za novi parlament so že narejeni, mislim na Plečnikov načrt stavbe z visokim stožcem v sredini, ki je v svoji zasnovi tako enkratna in fascinantna, da kar kliče po realizaciji.

Pomanjkanje denarja ne bi smelo biti izgovor, če bi se Slovenci odločili za gradnjo, kajti biti samostojen in suveren tudi nekaj stane.

Lep pozdrav!

Andrej Petrin
Ljubljana

Komunisti se ne dajo!

Sedaj, ko so člani ZKS-SDP »sestopili« z oblasti in prešli v opozicijo, so šele prav šli v ofenzivo. Usmerili so se na medije. Marjan Gabrijelčič, bivši gorenjski »notranjec« (beri: delavec organov za notranje zadeve), pozneje predsednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije in tajnik Kulturne skupnosti Slovenije, je postal direktor Ljubljanskih kinematografov.

Na Viba filmu, kjer je direktor bivši izvršni sekretar za kulturo CK ZKS, bivši svetovalec bivšega Predsedstva SRS, bivši ideolog Josip Košuta (upamo, da ne bo kmalu postal bivši direktor Viba filma), so ustanovili kar dve novi medijski firmi:

EURO 3 TV, kar naj bi bila »partijska« TV pod vodstvom Staneta Malčiča, bivšega sekretarja OK ZK in bivšega kandidata za direktorja Viba filma. Na to mesto ga niso sprejeli zaradi ne samo bivše ampak tudi sedanje pomanjkljive izobrazbe. Kot sekretar OO ZK je sprejel funkcijo, ko je bilo v organizaciji še 22 članov. Uspelo mu je njihovo število znižati na 3, dokler ta »partijska trojka« poslednjih Mohikancev, ki so upali, da jim bo ZK pomagala pri karieri, ni ugasnila. Druga nova firma je Andromeda, distribucijska hiša, ki jo vodi bivša direktorica Ljubljanskih kinematografov, Melita Novljan, ki je bila pred tem bivša funkcionarka občine Ljubljana-Center. Iz Kinematografov je bila »odstopena«.

Oba nista v delovnem razmerju pri Viba filmu, a oba sta v Cannesu zastopala Vibo. Malčič kot Head of Production, Novljanova pa kot Distributions Menager. Kakršno zastopstvo - takšen nastop!

Zanimivo pa je od kdaj so naše kulturne ustanove, ki živijo na sredstvih iz »svobodne menjave dela« (tako smo nekoč rekli tistemu, kar danes rečemo buĎet) tako dobro finančno stoječe, da lahko ustanovijo kar dve firmi, od tega lastno TV pa še lastno distribucijo? No, brez skrbi! Denar za to je šel iz tistega, kar je namenjeno za realizacijo slovenskih filmov. Teh še ni, kar pa jih nastaja, nimajo plačanih računov. Kadar je slovenski film padel - je vedno padel na ideoloških projektih (Dražgoška bitka). Se mu sedaj obeta še ena iz leta 1990? Narod pa je tiho.

Edvard, Ljubljana

Spoštovano uredništvo!

V vaši zadnji številki Tribune je objavljen tudi intervju z menoj pod naslovom »OZNA udarna pest partije«.

V tem intervjuju se omenja tudi Slavko Furlan, s partizanskim imenom Dušan, ki je bil nazadnje sekretar za notranje zadeve Slovenije. V tistih časih leta 1943/44 pa je bil najprej odgovoren za obveščevalno službo v pokrajinski komisiji VOS-a za Primorsko, nato pa je po ukinitvi VOS-a postal komandant 2. brigade VDV. To je bilo v času, ko je bil VOS s svojimi posebnimi sodnimi pooblastili v začetku leta 1944 po odloku SNOS-a ukinjen, ni pa še bila organizirana v maju mesecu ustanovljena Ranokovičeva OZNA, spet s posebnimi pooblastili. Komandant 2. brigade VDV na Primorskem, oziroma pozneje Narodne obrambe ali KNOJ-a je ostal nekje do osvoboditve.

V intervjuju je po moji krividi, ker sem zapis, izgleda, premalo proučil, nastal vtis, kot da bi bil on povezan s pobjem krščanskega socialista dr. Stanka Vuka, ko se je le-ta pravzaprav šele vključeval v OF. Zaradi tega je potrebno dodati še nekaj pojasnil.

Slavko Furlan-Dušan je kot odgovorni za obveščevalno službo pokrajinskega VOS-a zahajal na ves teren Primorske, tako v Gorico, v Trst, na Vipavsko, v Brda in drugam. Pri tem je dajal svoja mnenja o raznih nasprotnikih, pa tudi o sredincih in o tistih, ki so sodelovali z OF. Po izjavi svojcev Zajca, ki je bil prav tako pobit v primeru dr. Vuka, je Slavko Furlan-Dušan kljub sodelovanju Zajca z OF izdal o njem negativno mnenje. Pri svojem delovanju v Brdih je pri čiščenju nekaterih sovraŕnikov OF dal pometati v kraške jame tudi nekatere sodelavce OF.

Pri tem moram pripomniti, da gre tu za Slavka Furlana-Dušana, ne pa za tistega drugega partizana Slavka Furlana, ki je bil komandir ene izmed enot VOD-ja v Goriških Brdih.

Eden izmed tistih, vrženih v kraško jamo, ni bil niti ustreljen niti mrtev, pa je preko članice mestne komisije VOS-a za Gorico, ki ga je dobro poznala, sporočil, da se nahaja v goriški bolnici, ter je prosil za rešitev. Od načelnika Goriške komisije VOS-a, Stojana Plahute-Stjenka, sem bil zadolžen, da gem kot ilegalac v bolnico dotičnega zaslišat. Raziskali smo vse delovanje Slavka Furlana-Dušana v Goriških Brdih in ugotovili nedolžnost tega, pravzaprav OF-ovca v bolnici. Osebo sem mu svetoval, da če ima možnost, naj izgine z goriškega terena, ki ga nadzoruje primorska brigada VDV, ker smo pravzaprav od VD-ja dobili nalogo, da ga moramo najti in spraviti na drugi svet. Poročilo o tem smo poslali na pokrajinski VOS osebno Miru Percu-Maksu.

Zato tako moje mnenje o Slavku Furlanu-Dušanu, poznan od vodstva obveščevalne varnostne službe in sodelavcev kot dober organizator in tovariš, ter je imel z nami vsemi, tudi z menoj, ko me je večkrat obiskoval na Goriškem, tovariške odnose. Žal pa ni znal krotiti svoje VDV, ki si je v dobi po ukinitvi VOS-a, kljub uspešnosti zaščite ozemlja, ljudi, oblasti in nabavi živil, prilaščala vedno večjo oblast ter zlasti na našem goriškem območju in postajala vedno bolj anarhistična. Najhujši anarhist je bil, na žalost, v Gorici padli varnostnik, narodni heroj Ivan Stulič-Car. O tem se lahko prebere tudi v knjigi Draga Vresnika: »Druga brigada vojske državne varnosti - Narodne obrambe.«

Moja navedba o božjem kaznovanju Dušana na Krvavcu se na to tudi nanaša. Pohorska aktivistka in partizanka, čeprav samo na pol verujoča, je vedno izjavljala, da »ima Bog tako šibo, ki na vsako rit paše«. To, kot kaže, vse doleti!

VDV-jevci na Primorskem, ki jih je Slavko Furlan-Dušan preveč spustil z vajeti, so mi neki dan privedli k sreči v mojo razsodbo goriško mladinko Dušanovo administratorko in osebno prijateljico. Treba bi jo bilo likvidirati, ker sodeluje z goriškimi primorskimi domobranci. Delo dekleta sem dobro poznal in sem jo spravil v konspirativno zavetje v Renčah, da bi je VDV-jevci ne našli in se šli posebna pooblastila. V enem dnevu sem primer raziskal in ugotovil, da je bil vse skupaj privid goriške VDV-jevske skupine.

S poročilom in nevtralnimi spremstvom sem jo poslal na Trnovsko planoto k Dušanu. Že to je bil en del tiste šibe, drugi del pa se je dogodil na Krvavcu.

Sam sem tudi v Vukovi zadevi sodeloval. Danes nisem prepričan, ali sem ravnal vedno pravilno. Meni so »šibo« dali kar nekdanji delodajalci, potem ko sem službo na policiji odpovedal. Šiba je bila eno leto samice in preiskave, obsodba za izmišljene »grehe«, šest let žepora in obsodba na smrt s streljanjem. Tako je s to šibo, da sem še sam začel vanjo verjeti!

Upam, da sem z gornjimi navedbami pojasnil okoliščine okoli Slavka Furlana-Dušana in njegove povezave s pobjem dr. Vuka in Zajca. Opravičujem se bralcem, predvsem pa prijateljem in svojcem Dušana, če je prišlo v intervjuju do nejasnih navedb, ki so koga žalile ali prizadele.

Upam, da boste v uredništvu Tribune tako profesionalni in pismo objavili!

Tovariško pozdravljam!

V Ljubljani, 6. junija 1990

Zdenko Zavadlav

PRIZNAM, NISEM PAMETEN

Oblast je sladka stvar in marsikomu se sfuzla, ko jo začuti pod prsti.

Na predsedstvo, ki se je sedaj razblinilo, nisem imel dosti vpliva. In ne zlahka. Gorazd ga je imel gotovo več. Imel sem opravke s sedmimi predsedniki Ukajev v Mariboru in Ljubljani in še vedno menim, da je bil Drevenšek med njimi še najboljši, ob vseh svojih napakah. Imel je slabo in ignorantsko ekipo, in za to je seveda tudi sam kriv. Sekretar naj bi skrbel za "hišo" - zdi se mi, da je Verlič na ZSMS to vzorno delal - in podpredsednik (po mojem je to skoraj idealna funkcija) ima izjemne možnosti, da vozi projekte - če je dovolj sposoben, seveda. To so trije ljudje in vsak ima dovolj dela. Za enega je žal preveč. Na prvem velikem zborovanju (pred univerzo) je bil Gorazdov govor (pisati ga je pomagal Andrej Rus) najboljši in najbolj poveden (škoda, da je dovolil, da so mu ga leaderji odbora scenzurirali) (glej Dimitrij Rupel, Esej o Janezu Janši, Nova revija 77, str. 1303). Na drugem smo zahtevali - in dosegli, da sta govorila rektor Križman in Janša - in vprašanje je, če bi brez našega pritiska tisto zborovanje sploh bilo. Na tretjem zborovanju Bavčar Gorazdu sploh ni dovolil govoriti. Politični nastopi ne prinašajo točk le govorcu. UK je imel v letu Roške ulice svojo težo. Verjetno je ta teža kdaj tudi direktno pomagala študentom. Če predsedstvo iz nje ni znalo več iztržiti, je za to krivo predsedstvo in ne ta teža. Ne verjamem, da lahko politično impotentna organizacija karkoli stori za študente in dvomim v poštenost - ali kompetenco tistih, ki to trdijo. Ob vseh dobrih željah lepih dušic veliko študentskih problemov ne obstaja v praznem prostoru. Vezani so na makroprobleme slovenske družbe. Pa če bodo v študentsko vodstvo izvoljeni neutrudni angeli, dvomim, da bodo lahko kaj prida naredili za svoje ljudi, če bo dežela gospodarsko in politično socialistična, se pravi na psu. Mislim torej, da je bila pomoč Ukaja politični alternativni dobra investicija, posebno še, ker je bila poceni in večinoma v storitvah in ne v denarju. Prepričan sem, da zaradi te pomoči honorarji na ŠS niso zamujali niti za en dan, tako da je Sorgejevo nakladanje samo nakladanje.

Uspehi proti manj splošnim študentskim

problemom pa so totalno odvisni od moči študentske organizacije, da kaj pametnega izvleče od parlamenta, vlade in Univerze. Politično nedolžna organizacija ima proti deflorirani vsaj tele slabosti: (1) manj znana je in svoje mneje bo težje spravila v medije; (2) njeni operativci niso vajeni ostrejših spopadov; (3) neznani so in poznajo malo ljudi na položajih. Bog ve, ali bodo deli DEMOSA, ki smo jim nekoč pomagali, pripravljene vrniti uslugo in kaj storiti za študente. Socialdemokrati so sprejeli naše točke v svoj program, od predvolinih srečanj s strankami so ostale obljube komunistov in socialistov, v jeseni pa bo veliko odvisno od sposobnosti novega študentskega vodstva - kot tudi od tega, ali bomo neodvisni ali ne.

SEPARATISTI

Povezan sem z dvema političnima trendoma v predsedstvu - podporo opoziciji in zavzemanjem za svobodno Slovenijo. 1987 sem napisal predlog izjave za odcepitev (Katedra, št. 1, oktober/88, podpisali so še Vida Bajc, Silvo Zapečnik, Gorazd Drevenšek in Jože Stibilj, glej tudi št. 2, stran 5 in 6), in Alexu sem lanske jesni pripravil osnutek Celovške izjave (Dnevnik, _____ 89, v članku jo citira Ivanka Mihelčič). Pomagal sem tudi pri peticiji za odcepitev (januar 90), ki jo je pripravil Marko Gospodarič. Takrat sem se zato resno zameril g. Požarniku s SDZ. (Mimogrede, v jeseni se mi je zdelo, da je bil vsaj del spora med UK in Radijem Študent - saj se spomnite slavne stavke? - v tem, da je bil UK vsaj na zunaj separatističen, tako glede Jugoslavije kot glede ZSMS, RŠ pa se mi je zdel precej jugoslovanski in ZSMSjevski.) Mislim, da se prav lahko zgodi da bo do jeseni Sloveniji odcepitev ostala edina pozitivna opcija - in da bo glavna ovira na poti k neodvisnosti strah pred odraščanjem iz varnega Juginega naročja. Ko smo legalizirali diskusijo o tem, smo, upam, dosegli, da bo ta strah manjši in manj iracionalen, kot bi bil sicer. Recimo, da smo pripravili teren. Mislim, da sem kar nekaj naredil za ustanovitev SDZ, Gorazd pa še več za ustanovitev socialdemokratske stranke. A pripravil sem tudi osnutek pripomb k Zakonu o Univerzi, in K4 mi je bila bolj pomembna od, denimo pisarne SDZ. Če bi bil manj lojalen do študentske organizacije, bi bil verjetno v parlamentu in v vrhu katere od strank. Torej, priznam, nisem pameten. Porabil sem precej let in nimam ne svoje s politično pomočjo ustvarjene firme ne varnega in dobro plačanega uredniškega mesta ali strankarskega položaja. Na SDZ sem se celo zameril, ker sem trdil, da bi študentje morali dobiti denar od Demokracije nazaj, za ZSMS sem bil vedno preveč neodvisen, v cerkev tudi ne hodim, k prenoviteljem me ne mika - živa zgrešena investicija sem in še vem preveč. Ampak stvari so le boljše kot pred petimi leti in verjetno bo 1991 boljše od letošnjega leta. Naredil sem svoje. Sedaj lahko samo še upam, da bom kdaj tudi diplomiral.

Samo Resnik

Zaradi pomanjkanja prostora si uredništvo pridruže pravico skrajšati pisma. Seveda ne na račun bistva sporočila.

Hvala za razumevanje!

Uredništvo

OZNA

UDARNA PEST PARTIJE

Objavljanje intervjuja v dveh enakih delih je nedvomno manjša inovacija v novinarstvu. Tudi mi si ne bi drznili tega, če nas v to ne bi prisilile drugačne okoliščine. Toda, konec dober, vse dobro. Pred Vami je drugi, zanimivejši del intervjuja z gospodom Zavadlavom.

TRIBUNA: V vsesplošni zmešnjavi tistih prvih »osvobodilnih« dni je prav v Mariboru prihajalo do velikih ekscesov »bratskih osvobodilnih vojska«, predvsem Bolgarov in srbske 3. armade.

ZAVADLAV: Videz Maribora 9. maja 1945 mi bo večno ostal v spominu. Zaznamovan je bil z nepreglednimi kolonami vozov, konjev in vojakov v neznanih uniformah, ki so se vile preko dravskega mostu in celotnega mesta. Bila je bolgarska vojska, še do včeraj fašistična, naenkrat pa kar »osvobodilna«. To pa zaradi nespametnega internacionalizma in dovoljenja naših voditeljev. Kolona se je že od jutra vila s ptujske strani proti dravski dolini. Njeno gibanje je spremljalo nespretno plenjenje po mestnih ustanovah in civilnih hišah in stanovanjih. Naše enote so v mestu komaj preprečevale njihovo plenjenje. K sreči so v par dneh izginili proti Dravogradu in Koroški, kjer, so govorili, da so res nekaj pomagali našim enotam.

Po isti poti so 10. maja zjutraj prišle tudi bratske enote 3. armade. Bolgari so se po nekaj dnevih spet vračali, pot pa so izkoriščali predvsem za polnjenje vozov, kjer je bilo vse od koles in pohištva, tovarniških strojev, telefonskih aparatov, vodovodnih inštalacij, pa do ptic v kletkah. Vendar so jih tako domače partizanske enote kot tudi tiste iz 3. armade pred in v mestu zaustavljale in jim jemale neupravičeno nagrabiljen vojni plen. Brez težav seveda ni šlo, ponekod so se tudi streljali. Res lepa internacionalistična pomoč. Le kateri trotel je spustil te Bolgare v Slovenijo? Kako bi šele izgledalo, če naših partizanskih enot ne bi bilo na Štajerskem, kar bi se skoraj zgodilo na povelje Vrhovnega štaba in zahtevo Glavnega štaba na Dolenjskem.

Hvala Bogu so Bolgari hitro odšli, takoj za njimi pa se je začela nova, še večja nadloga. Na mariborskem dravskem mostu se je začel nov

podoben cirkus. Odhajati je namreč začela tudi naša »bratska« 3. jugoslovanska armada.

Dravski most so že od prvega dne osvoboditve stražile enote 3. brigade slovenske divizije KNOJ-a. Stražarska posadka, ki je bila nastanjena na podstrežju kavarne, je bila z vojaškega vidika več kot skromna. Dvanajst fantov je varovalo strateško najpomembnejši objekt v Mariboru. Tako je prišel načelnik štaba brigade, poklical poveljnika mostu, bivšega pohorskega kurirja s TV postaje 13 S Naceta Stauberja, in povedal, da se bo čez približno pol ure začelo »povlačenje« večjega dela 3. armade v smeri vojašnice na desnem bregu Drave, čez most na glavni kolodvor. Ukazal mu je, naj kolono, sestavljeno iz naloženih kamionov, vpreženih vozil, vseh vrst orožja, vključno s tanki in topovi, zadrži pred mostom. Če bodo hoteli izsiliti prehod čez most, naj uporabijo orožje. Ukaz je veljal do preklica.

Poveljnik mostu je bil ves zmeden od presenečenja. Kljub temu pa se je le toliko zbral, da je vprašal načelnika štaba brigade, zakaj tako, saj je to »naša armija«. Načelnik se je samo kisló nasmehnil in dejal: »Ko boš videl, kaj je vse na teh kamionih in vozovih, ne boš več spraševal.« Poveljnik mostu ga je še vprašal, kako naj vendar z dvanajstimi novinci, oboroženimi z osmimi flintami, štirimi brzostrelkami, eno popolnoma izrabljeno češko zbrojevko, zadrži celo 3. armado. Načelnik mu je obljubil takojšnjo okrepitev.

Že pred tem pa se je pred mostom na desnem bregu pojavila motorizirana kolona, najprej motocikel s prikolico in na njem trije moški. Ko jih je poveljnik mostu ustavil in povedal, da je most po ukazu 3. brigade KNOJ-a zaprt za ves promet, niso rekli ničesar. Enostavno so se obrnili, dali čelu kolone znak, naj se ustavi in odbrzeli nekam nazaj. Čez nekaj časa se je na istem motociklu pripeljal neki major in zahteval prehod čez most. Poveljnik mostu je ponovil ukaz načelnika štaba brigade. Major je samo nekam pobito zamrmral »biče dakle gužve« in odpeljal nazaj. Potem je bilo precej časa mučno mirno.

Končno pa se je le pojavil avto, v njem pa kar trije oficirji, eden od njih polkovnik. Nad poveljnikom dravskega mostu je začel rjoveti kot živina, tako da si ta, razen najsočnejših srbskih psov, ni ničesar zapomnil, še manj pa razumel. Končno se je polkovnik za silo pomiril in je vprašal, kdo je sploh izdal »naredjenje« za zaporo mostu. Poveljnik mostu je moral še tretjič ponoviti in polkovnika prositi, naj za hip počaka na načelnika štaba 3. brigade, kajti on samo izvršuje »naredjenja nadležnih«.

Končno je skoraj istočasno prišla obljubljená okrepitev. Bil je vod kakšnih 40 knojevcev, ki ga je

vodil nek vodnik, oblečen v skoraj novo angleško vojaško uniformo. Njegovi fantje pa so bili le malo manj razcapani kot borci 3. bratske armade. Najvažnejše pa je bilo, da so bili do zob oboroženi, s seboj so privlekli kar sedem ali osem nemških mitraljezov MG 42, vsakemu je v pasu viselo nekaj ročnih bomb različnega izvora. Poveljnik mostu je vodniku razložil situacijo in mu jadrno predal poveljstvo na mostu. Tako se je zgodilo, da je 3. armada kakšno uro po teh dogodkih spremenila »pravac kretanja« proti železniški postaji na Tezmem. To je bila kar čedna kolona tovornih in osebnih vozil, vprežnih voz, džipov, motornih koles s prikolico in množico biciklov ne preveč vojaškega videza. Vse, kar je imelo kolesa, je bilo do vrha naloženo z najrazličnejšo kramarjijo, najbolj vidno je bilo pohištvo vseh mogočih stilov in starosti, razni večji stroji, stružnice in podobno. Manjše stvari so bile zavite v nekakšne cule, bili so zaboji, vreče in bogve kaj še vse. Nek kamion je bil naložen z električnimi kabli raznih profilov v kolutih, pa železne cevi itd. itd. Na vozilih je bilo za čuda malo vojaške robe.

Kako se je končala štorija z »vojnim plenom« 3. armade? Na tezenski železniški postaji jo je pričakal približno enak sprejem kot na glavnem mostu. Slovenska vojska je rešila večji del tega plena.

Že zaradi odvzema »plena« Bolgarom je bil hudič v stehi, še bolj pa zaradi konflikta s 3. armado. Odgovorni za zaustavitve »bratske« 3. armade so morali na zagovor k šefu Matiji Mačku v Ljubljani, vendar se je zadeva za »krivce« srečno končala. Poleg tega so se »južnjaki« še prekleto vzvišeno obnašali do nas, kot da so kakšni okupatorji, kar naprej so nas pitali s »skrivaci« in »švabi«.

TRIBUNA: Ste eden prvih, ki ste pričevali o vračanju domobrancev. Pri tem je najbolj zanimivo to, da so en vlak domobrancev peljali s Koroške v Celje oziroma Teharje po ovinku čez Maribor?

ZAVADLAV: Proti koncu maja 1945 sem dobil zadolžitev za organiziranje varstva železniške proge. Bilo je verjetno prvi dan junija, ko so me obvestili, da je na ruški postaji zadržan nek poseben vlak. Z železničarjem sva se z motorno derezino odpeljala v Ruše. Vlak je stal na stranskem tiru, šlo je za kakšnih deset živinskih vagonov s knojevcji v službenem vagonu ter na zaviralnih ploščadih pri vagonih. Povejo mi, da so v njem domobranci, ki so jih Angleži že prejšnji dan predali partizanom. Vagoni so bili zabiti ter vezavani z žico. Vse skupaj se smrdelo, kot da bi prevažali živino. Železničarji so hoteli, naj kaj ukrenemo, ker so v vagonih ljudje, istega mnenja pa je bil tudi knojevski oficir, ki je transport spremljal

od Dravograda. Vlak smo nato odpeljali na koroški kolodvor v Maribor, na stranski tir. Tam so se znašli tudi vodilni iz Ozne. Železničarji in knojevci so pomagali odbijati in odpreti vrata vseh vagonov. Pred nami je bil grozen smrad in grozen prizor. Kaj hudiča vse smo počeli kot zmagovalci z ljudmi? V vsakem vagonu je bilo okoli petdeset domobrancev v uniformah, tu in tam kakšen oficir, civilist, ženska pa tudi otrok. Vsi so bili v popolnem duševnem šoku. Vagoni so bili polni človeških iztebkov. Skušal sem z njimi govoriti, popolnoma paralizirani so mi le povedali, da so jih že prejšnji dan Angleži odpeljali iz taborišča Vetrinj pri Celovcu, s kamioni na železniško postajo, odkoder naj bi bili odpeljani v Italijo. Nekateri so že pri zapiranju v vagone opazili nekakšne vojake z rdečo zvezdo. Nato pa nič več, razen dolgega, dolgega postajanja vagonov, žeje, lakote in vseh drugega. Z železničarji smo organizirali nekaj snage v vagonih, nekaj posod za odpadke ter predvsem vodo. Po pripovedovanju domobrancev je šlo, izgleda, za del t.im. jurišnega Rupnikovega bataljona. Izgleda, da prav zato tega transporta niso poslali preko Slovenj Gradca, zaradi strahu pred pobegi, ker je bila v tisti smeri zaradi porušenega mostu in proge pri Mislinju, v Hudi luknji, potrebna peš hoja iz vlaka na vlak. Za transport se je zanimal tudi načelnik Ozne za Štajersko, Matija Maležič, ki si je prav tako ogledal vagone in se pogovarjal z domobranci. Vlak smo nato odpeljali proti Celju. Ti ljudje so bili nato, kot je sedaj že na splošno znano, pobiti v taborišču Teharje.

TRIBUNA: Na Štajerskem je Ozna izvajala tudi izselitve pripadnikov drugih narodov, predvsem Nemcev. Kako je to izgledalo?

ZAVADLAV: Najprej smo naredili sezname na področju celotne Štajerske. Sezname so se pripravljali na osnovi najdenega nemškega arhiva, predvsem tistega od Kulturbunda iz predvojne Jugoslavije ter Steierische Heimatbunda med okupacijo. Dopolnjeni so bili na posameznih pooblaščenstvih Ozne po okrajih. Izseljevanje je zajelo vse tiste družine tako ali drugače priznane nemške narodnosti, pa tudi glavne sodelavce, t.im. »nemčurje« z družinami, čeprav so bili Slovenci, ki so še na svobodi, ali pa so že zaprti. Seljenci so lahko vzeli s sabo vse, kar so hoteli. Za pripravo prtljage smo jim dali primeren čas, najmanj eno uro. Potekale so ponoči.

Bilo je jeseni 1945. Začeli smo v Dravski dolini, v staronemškem Marenbergu. Izgleda, da je bila vsa ta Dravska dolina kar precej nemška, tako Vuzenica, Vuhred, Muta, vse do Dravograda.

V Marenbergu so bile kar bogate nemške družine, v glavnem brez moških, ki so že pobegnili v Avstrijo. Ko smo prišli, so bili preplašeni, vendar vzvišeni. Kar niso mogli verjeti, da odhajajo za vedno. Presenečen sem bil nad stanovanjem ob trgu, ki je bilo lepo opremljeno, z orientalskim pohištvom. Ženska v njem je bila sama, vendar se je mirno in dostojanstveno obnašala. Najprej smo končali prvi krog, v katerem smo vse zastražili in obvestili o selitvi. Nato smo v drugem krogu vse pobrali, vsak svoje na kamione, terenci iz odborov pa so popisali imovino, zapečatili stanovanja in poskrbeli za živino, kjer je bilo to potrebno. Oznovci smo odšli s knojevskimi oficirji z avtobusom v Maribor, knojevci pa s seljenimi v Šterntal. Čeprav sem bil tudi sam s starši nekako seljen s Štajerskega, mi ni bil ta posel nič kaj pri srcu. Bili so sami navadni ljudje.

Selitve so se nadaljevale na našem Koroškem. V gradu nad Guštanjem smo se razporedili. Dobil sem najbolj žalosten del: rudarsko naselje na Prevaljah,

foto: Ivo Zajdela

kjer je šlo za prav ubožna smrdeča stanovanja. Bili so stari ljudje in še Slovenci zraven. Na sezname so prišli zaradi članstev Kulturbundu, kamor so šli zaradi finančnih podpor. Seljenci so v glavnem vsi govorili, da so Slovenci in da niso naredili ničesar proti partizanom.

Kar naprej smo se prevažali po Štajerski, vozili in selili. Slovenska Bistrica in kraji ob njej, Poljčane, nek grad pri Poljčanah, kjer je bilo vse urejeno in lepo opremljeno. Gospodarja in ženo smo dobili kar v spalnici. Povedal sem jima o selitvi, o času ene ure za pripravo dveh kovčkov za vsakega. Ženska je vstala iz postelje, iz omare vzela kovček, si slekla spalnno srajco in začela v kovček tlačiti vzglavno blazino. Gospodar pa je izgledal kar neprizadet v postelji. Nadrl sem ga, ženska pa se mi je smilila. Šlo je seveda za šok, v katerem nobeden ni vedel, kaj prvi hip narediti ali vzeti s sabo. Potem sem jima ukazal, da se najprej oblečeta, kaj pojedeta, nato pa spakirata tisto, kar je najpotrebneje za odhod drugam - za vedno.

Nato Ptuj. Z našim štabnim avtobusom smo prispeli še malo prezgodaj za nočno selitev. Naš sindikalist Vlado si je zato izmislil, da bi se malo poveselili. Nekaj je spetjal pri mladinski organizaciji in že smo postali vračajoči se študentje iz Rusije. In seveda, kar naenkrat svečan sprejem v neki dvoranci, z zastavami, predvsem rdečimi, s srpi, kladivi, s »proletarci vseh dežel združite se« in podobnim. Organizatorke, privlačna ptujka dekleta, so nas razporedile pri mizi. Nato harmonika z našimi in ruskimi pesmimi in internacionala. Nato pa požrtija. Vsi smo morali razlagati, kako lepo je v Rusiji. K sreči sem znal nekaj ruščine, pa tudi kazačok sem znal plesati. Tudi pijače je bilo zadosti, tako da sem na koncu še sam verjel, da sem študiral v Rusiji. Vse sem jim lepo razložil, od čudovitega svobodnega življenja, ki se tam živi, do blagostanja, pa do Moskve in Leningrada, kako izgledata. Vendar je prišla naša ura, ko smo se teh »mladincev« morali znebiti. Bili smo utrujeni. Ko smo bili sami na bližnjem pooblaščenstvu Ozne, smo se morali iz študentov preleviti spet v oznovce. Začela se je selitev, čeprav nismo mladinkam o selitvah v Rusiji povedali

ničesar.

Stari srednjeveški Ptuj, starinske zgradbe s slikovitimi portali, vežami in stopnicami. Vzpenjali smo se v stanovanja, ki so bila starinsko opremljena in natrpana, prebivalci pa sami stari ljudje, ki slovensko skorajda niso govorili. Na naša sporočila o izselitvi so reagirali zelo panično. Vse skupaj je bila žalostna in velika revščina.

Nato Ljutomer, Ormož in okolica. Večinoma meščani v svojih meščanskih stanovanjih, Volksdeutscherji. V Ormožu smo izselili tudi grad. Tam smo najprej naleteli na hišnika, ki nas je nato odpeljal h grofici v jedilnico. Oprema gradu je bila še kar ohranjena, čeprav je dal skozi Ruse in Jugoslovane. Naleteli smo na veliko jedilnico, osvetljeno s svečami, kjer je bila dolga miza, kot jo poznamo samo iz romanov in filmov. Večerja je bila ravno servirana. Služabnik je natakal vino v kristalne kozarce, grofica pa je sedela na sredini mize, več metrov oddaljena, na vsakem koncu pa dva možka, za katera smo izvedeli, da sta grofici na neuradna moža. Naše sporočilo o selitvi so sprejeli mirno. Grofica je samo prosila, če bi lahko mimo dokončali večerjo. Pustili smo jih in odšli.

Zaradi oddaljenosti radgonskega predela smo se naselili v zdravilišču Radenci. Čakal nas je najtežji del selitev ob meji z Avstrijo, kjer je nemška manjšina kompaktno naseljena v nekaj vaseh: Fikšinci, Kramarovi, Ocinje in drugod. Nemci iz Apaške doline se takrat še niso selili, ker še ni bilo pripravljenih novih priseljencev, ki bi skrbeli za živino.

Zvečer smo se razdelili po tistih vaseh v zahodnem delu Prekmurja, ob meji z Avstrijo. Sam sem šel na Fikšince. Terencev pooblaščenstvo skoraj ni moglo spraviti skupaj, ker so bili vsi v celoti v teh vaseh na selitvenih seznamih. Celo tisti terenc, ki nas je spremljal, smo ugotovili, da je bil na seznamu. Je pa bil Slovenec, zato smo ga črtali. V teh krajih je namreč v celoti živila nemška manjšina, zlasti v Fikšincih, ki je zelo strupena za Slovence. Dobili so dve uri časa za pripravo prtljage ter za nahranitev živine. Pri eni hiši niso hoteli odpreti vrat. Tolkli smo po vratih, jaz sem se že utrudil, zato nadaljuje

foto: Ivo Žajdela

knojevec. Naenkrat so se vrata odprla na stežaj, ven pa je stopil orjaški kmet s sekiro, s katero je presekal knojevskemu oficirju glavo prav čez polovico. Nekaj tako groznega še nisem videl. Glava se je počasi odprla na vsako stran ter obležala na ramenih. Oficir se je sesedel, kmet je tulil na vratih ter planil naprej s sekiro. Jaz sem se hitro umaknil, knojevci pa so začeli streljati proti hiši. Ubili so kmeta, in kot smo videli kasneje, tudi vso družino z otroci vred.

S selitvijo smo nadaljevali. Končno je prišel še kamion iz Kramarovec in Ocinja, in zapeljali smo se proti Radgoni. Medtem ko so bili tisti iz Fikšincev še vedno pod vtisom grozljivega dogodka, pa so bili tisti iz Ocinja in Kramarovec zelo živahni. Pili so iz korpflaš, ponujali pijačo knojevcem ter peli po nemško in slovensko.

Nadaljevali smo po Prekmurju z izseljevanjem tako imenovanih njilašev, ki so bili organizirani v madžarski fašistični organizaciji.

Po selitvah smo si takoj na svojo roko privoščili izlet na Bled in v Bohinj. Ko smo se že vračali iz Bohinja, nas na cesti ustavi vojaška zaseda s lahkim mitraljezom. Nič niso spraševali, vdrli so v avtobus ter zahtevali naše orožje. Nekateri naši so hoteli streljati, vendar smo to na srečo preprečili. Krepko zastraženi v avtobusu smo nato le izvedeli, da je taka komanda štaba Majevičke brigade iz Bohinjske Bistrice. V Bohinjski Bistrici so nas strpali v neko klet, kjer nas je obiskal nek oficir Kosa, kot se je predstavil, ter nam razložil, da smo v Mariboru »jebali mi njih, a sad jebu oni nas«. Padli smo v roke prav Majevički brigadi, ki je počela v Mariboru strašne neumnosti, zapirala in gonila civiliste, pa tudi milico in nas, češ da smo vsi skupaj »Švabe«. V tej brigadi je bilo moštvo sestavljeno predvsem iz bivših četnikov. Padli smo v res lepo godljo, v kateri smo na lastni koži čutili bratstvo in enotnost.

Čez par ur, ko smo že naredili načrt o razorožitvi stražarjev in izpadu iz kleti, so nas strpali nazaj v avtobus, zastražene kar z dvema stražarjema na enega izmed nas. Šele po intervenciji iz Ljubljane (Maček) so nas končno v Radovljici izpustili.

TRIBUNA: Tudi na Štajerskem sta Ozna in Knoj, ki sta ju takrat vodila Ivan Maček Matija in Bojan

Polak - Stjenka, v tistih mesecih »osvoboditve« vršila številne likvidacije. Sprašujem seveda za tiste izven velike teharske morije.

ZAVADLAV: Razen masovnih streljanj Hrvatov v tezenskih gozdovih ter v Kidričevem so masovne likvidacije potekale tudi na Hočkem Pohorju. Eno od teh likvidacij na Pohorju sem oktobra 1945 moral organizirati celo jaz. O tem sem pisal v Mladini (številka 27, 4. avgust 1989). Ti ljudje ležijo pod kmetijo Zgornji Brnik pod domom Planinka. Tam okoli sta Ozna in Knoj takrat izvedla več teh množičnih streljanj. Šlo je za ljudi, ki jih po takratnih zakonih ne bi mogli obsoditi, taborišča (Šternthal) smo morali sprazniti zaradi bližnjih volitev, po takratni naši »morali« pa jih tudi spustiti nismo mogli. Skratka, o tem si lahko več preberete v lanski Mladini, še obširneje pa v moji knjigi, ki v kratkem izide v Mariboru.

Mogoče nekaj besed o našem kasnejšem grobarskem poslu. Ko smo z izven sodnimi ustrelitvami nehali, smo bili podaljšana in udarna pest partije in smo vedno bolj postajali grobarji grobarjev. Iz vseh krajev so začela prihajati obvestila, da odkrivajo »nekakšna« masovna grobišča. Iz zemlje bojda gledajo od živali obžrta trupla, kosti in še kaj. Teh opozoril je bilo vedno več. Morali smo ukrepati. Največ težav smo imeli s poboitimi pod oznako »ustaši«. Šlo je le za manjši del ustašev, ostalo so bili: hrvaška državna uprava, hrvaški domobranci, in seveda civilisti, z otroki vred. Vse te grobarske, »popravljalne« posle smo imeli na grbi oznovci in knojevci. O grobarskih težavah ostalih oznovcev iz drugih slovenskih pokrajin nismo preveč vedeli. Vedeli smo za največjo likvidacijsko akcijo na Kočevskem, tudi za Teharje nam je bilo znano, čeprav menim, da prvotno ni bilo namenjeno pokončenju domobrancev. Mogoče so k temu prispevale transportne težave, pa tudi boljševidna zagnanost tistih oznovcev v Celju. Izvedeli smo tudi za Škofjo Loko.

Dobili smo ukaz iz Ljubljane, da moramo narediti seznam in popis vseh grobišč, ki smo jih zakrivali mi, slovenska Ozna, in jugoslovanske enote. Bila je imenovana nekakšna komisija, ki je vključevala okrajne pooblaščenca Ozne. Po pravici povedano, s tistimi, ki smo jih izven sodno pobili mi, nismo imeli prevelikih »problemov«. Huje je bilo s tistimi, ki so jih pobili »Jugoslovani«, ki so svoje »ustaše« pobijali kar v vsaki luknji. Šlo je predvsem za pancergrabne na Tezmem, za gramoznice v Šternthalu in Maclju ter zaklonišče v Bistrici.

Grobišča izven sodno ustreljenih s strani štajerske Ozne so bila manj problematična. To so bila štiri organizirana grobišča na Hočkem Pohorju, in seveda

neorganizirana grobišča po posameznih okrajih, kjer so bili razni ljudje pobiti v tistem prvem osvobodilnem valu. Problematično je bilo manjše grobišče v Zgornji Bistrici, kjer je organiziral likvidacije okrajni pooblaščenec Ozne Mojmir. Tam je bil pravi problem z umetno nogo, ki je štrlela iz zemlje in naj bi pripadala likvidiranemu grofu Atemsu. V zvezi z grofom Atemsom, ki ni bil nič kriv, so pooblaščenca okrivili tudi orojanja družinskega zaklada Atemsov iz Slovenske Bistrice. Preiskava je padla name, žal pa nisem odkril ničesar, ker je bil, izgleda, pooblaščenec pametnejši od mene.

Drugo takšno odprto grobišče je bilo pod razvalino gradu nad Framom. Izgleda, da so se takrat, verjetno 1. maja, politični aktivisti ukvarjali z napadom na Nemce, domači vojaški obveščevalci pa so se sli komando mesta Fram ter so vse tiste domače »Nemce«, ki bi lahko bili tudi samo izseljeni, kar gladko poklali na svojo roko.

Tako smo torej morali sestaviti seznam in načrt vseh grobišč, potem pa s Knojem organizirati zakamufiranje teh grobišč in uničevanje trupel s polivanjem s klorovim apnom, nanašanjem zemlje ter zasajanjem vegetacije. To je bila naša, ne najbolj podaljšana, ampak najbolj »poglobljena« roka Ozne, ki ni segla le pod zemljo, ampak tudi v onostranstvo. Nisem bil verujoč, vendar me je vse to prizadelo. Še bolj pa je prizadelo sodelujoče verujoče knojevce, ki so celo menili, da bi morali grobišča označiti, tako kot vse grobove. Takrat sem bil raje tiho ob njihovem mnenju.

Vsi sezname, skice in poročila o ukrepih so odšli v Slavijo. O krajih grobišč pa so bili še dodatno seznanjeni tudi lokalni organi notranjih zadev, da bi preprečevali kakršnakoli žalovanja svojcev na teh krajih. Ti sezname v sedaj Bavčarjevi Slaviji obstajajo!

Res, še živeča poveljnika Ozne in Knoja, organizacij torej, ki sta vodili vse številne in množične likvidacije na Slovenskem leta 1945, Ivan Maček

Matija in Bojan Polak - Stjenka, bi vedela o vseh teh likvidacijah, o katerih se zadnje čase toliko piše, povedati največ. Če bi spregovorila, bi se nedvomno zapisala v zgodovino v pozitivni luči, če pa bosta (še naprej) molčala, bosta prav ti dve osebi v samem vrhu negativnih osebkov, kar jih pozna slovenska zgodovina. Veliko morije Ozne in Knoja iz leta 1945 so, poleg tistih vosovskih v Ljubljani in vojvodskih po Dolenjskem in Notranjskem leta 1941/42, ki so tudi povzročile državljansko vojno na Slovenskem, vsekakor najbolj mračno obdobje v zgodovini slovenskega naroda.

Ivo Žajdela

JANKO PREMRL - VOJKO

KROGLA V ZASEDI

Umiral celih sedem dni?

Vsi vedo, kdo je bil in kakšen človek je bil, vsi verjamejo, da je umrl po krivici. Toda, s katere strani je priletela kroglja?

Ko se sprehajamo ali hitimo po ulicah, poimenovanih po raznih narodnih herojih, nam navadno niti na misel ne pride, da bi se vprašali, kdo so bili ti hrabri fantje in ali je bila njihova prarana smrt res tako neizogibno potrebna za narodov blagor. Zgodovine NOB imamo prepolne glave. Zadnje čase pa je z različnih koncev slišati vse več pripomb ob postavitvi tega ali onega spomenika, komentarji k spominskim ploščam so vedno bolj žgoči. Marsikatera smrt je še vedno zavita v skrivnost, saj zgodovini, ki jo pišejo preživeli, mrtvi ne morejo oporekati.

Ena najbolj žgočih tem iz časov NOB na Primorskem je gotovo smrt priljubljenega narodnega junaka Janka Premrla - Vojka. Zakaj je umrl, ne ve zagotovo nihče, edina še živa priča bitke, v kateri je bil junak ranjen, pa molči kot grob.

Ni ga prebivalca Podnanosa ali »po starem« Šentvida, ki bi ne vedel za domačega heroja. Bil je hraber, sposoben vodja, neustrašen in previden ob enem, začetnik oboroženega odpora na Vipavskem. Kljub temu, da je izhajal iz ene premožnejših šentviških domačij, je bil v četi tovariški do skrajnosti, do zadnje skorje kruha. Ko je zvon zapel iz doline Ave Marijo, se je vedno odkril, se pobožno prekrižal in molil - z njim pa cela četa... Sploh je Vojko spoštoval vero in tudi vzdrževal stike z duhovniki, med katerimi je bilo tudi nekaj njegovih sorodnikov. Bil je tudi radiestezist. S pomočjo nihala je že pred petimi desetletji razločeval neuporabne naboje od uporabnih, odkrival zasede, se orientiral, baje je napovedal celo svojo smrt. Zaradi poštenosti in preudarnosti v skoraj dveh letih je izgubil le enega borca - so ga tovariši spoštovali in cenili. Malce drugačno pa je bilo vzdušje med njegovimi nadrejenimi. Iz nevoščljivosti, pa tudi zaradi Vojkove »nepravovernosti« so ga zapostavljali in ignorirali, tako da je tudi sam postal do njih nezaupljiv. Ko so na čelo čete hoteli postaviti nekoga drugega, so se borci uprli in Vojko je ostal. Odnosi so se nekoliko otoplili šele s prihodom Alberta Jakopiča -Kaj-

timira in kasneje še Franca Leskoška - Luke.

Kakorkoli že, prišel je usodni 15. februar 1943. Vojko je pred odhodom v bitko svojim borcem naznanil, da bo padel. Tisti, ki so verjeli v njegove nadčutne sposobnosti, so ga prepričevali, naj ostane, a pri njem je bilo kaj takega nemogoče. Ko se je komandant Vojko med borbo dvignil iz zaklona, je počilo in omahnil je s prestreljenim trebuhom. Odnegli so ga v postojanko, kjer je po tednu dni trpljenja umrl.

Do tu se vse sliši lepo in prav - prava herojska smrt. Toda, zakaj se Vojkov brat Marjan ni hotel udeležiti slovesnega odkritja spomenika na Nanosu? Zakaj mrki pogledi domačinov ob zvonkih besedah o njegovi junaški smrti? In končno, zakaj še vedno

kanček negotovosti, ko naj bi stekla odkrita beseda o tem vprašanju?

Obstaja kar nekaj verzij Vojkove smrti, ki pa so nekoliko drugačne od »uradne«, po kateri ga je v trebuh zadela italijanska kroglja. Prva pravi, da ga je ustrelil partizan M.S., ki je potem dejansko dezertiral in šel k Italijanom po razpisano nagrado (znašala je 50.000 lir, kar je bila takrat bajna vsota); druga, da je bil to neki »tovariš L.«, in sicer iz zavisti in rivalstva; po tretji verziji pa naj bi partizani v trebuh ranjenega heroja namenoma pitali s polento in zavlačevali z zdravnikovim prihodom. Vse to so seveda govornice, ki nimajo pravih osnov, pa tudi v nobenem od dokumentov ni moč zaslediti kakršne koli informacije, ki bi katero od naštetih matic potrdila. Vso zadevo bi torej lahko mimo pozabili, če v zapisih in pričevan-

jih ne bi bilo kupa podrobnosti, ki se ne ujemajo in odpirajo vrsto vprašanj.

V zapisih lahko zasledimo ime dr. Ivana Hribernika, ki je živel v bližini postojanke in večkrat pomagal partizanom. Ko je bilo treba pomagati Vojku, pa se je baje bal posledic, češ da ga nadzorujejo Italijani. Pomislek - vprašanje je, če je v resnici sploh vedel za dogodek, kajti, če se je tolikokrat žrtvoval za stvar, bi se vendar še enkrat, sploh pa za tako slavnega borca. Prav gotovo pa bi ga tudi partizani sami z lahkoto nasilno privedli, če so že bili pri njem. Vojkova rana namreč ni bila smrtna! Namesto tega so za komndirja, ki je ležal v okolici Črnega vrha, odšli po štabnega zdravnika v Kočevje - peš. Prispel je dan po herojevi smrti... In še - v dobrem desetletju človek res lahko marsikaj pozabi in zameša, kljub temu pa tudi naslednji podrobnosti bodeta v oči. Soborec Karel Leskovec v Borcu (1957) namreč trdi, da so tisto noč, ko je Vojko umrl, peli, drugi pa zagotavljajo, da je vladala čista tišina. Medtem ko Vojkov soborec C.P. pripoveduje, da je junak v dneh pred smrtjo molil, drugi soborec piše, da se je le nekaj dni pred smrtjo včlanil v KP (sic!) ... Vojkovi soborci so torej, če drugega ne, vsaj močno raztreseni. Zatrjevanje tovariša Ivana R., ki je bil udeležen v usodni bitki, češ da so vse skupaj samo govornice, ob takšnih vprašanjih izgubi pravo podlago. Zagotovo pa mu ne bi verjeli Vojkovi sorodniki, kajti - le zakaj junakova starša po vojni nista prejela spomenice po sinu, tako kot vsi ostali starši herojev? In zakaj se Vojkova sestra Slava, ko je sodelovala s partizani, ni smela imenovati s partizanskim imenom Lipa, ampak le s pravim, kar je bilo za tiste čase sila nevarno?

In ko soborec Ciril P., ki je bil navzoč ob Vojkovi smrtni postelji, s prikritim drhtenjem v glasu in pogledom, uprtim v tla, prizna, da rana ni bila smrtna in uspe še zajeceljati nekaj o zdravniku, ki ga ni bilo, potem se dvom v resničnost govoric hitro sprevrže v dvom v resničnost dokumentov. ...A pustimo to, saj je vendar čas sprave, mar ne...?

Zvone Žigon

JANKO PREMRL - VOJKO

ŠKOF LENIČ

O POVOJNIH IZKUŠNJAH

Gospod Lenič, ali lahko poveste nekaj o vašem prvem srečanju z novo oblastjo po vojni?

Med samo vojno je OF na različne načine skušala stopiti v stik s škofom Rožmanom, na primer po Kocbeku, raznih odposlancih, ki so jih pošiljali, še največ stikov je bilo preko dr. Metoda Mikuža. Ta je bil med vojno nekaj časa kot volonter zaposlen v arhivu, potem pa je odšel v partizane. Njegov brat, dr. Stane Mikuž, profesor na univerzi in moj prijatelj, je velikokrat prišel k škofu Rožmanu. Zdi se mi, da je mu je prinašal pošto od Metoda. Vem tudi, da je Rožman sam pripravil material za maševanje in ga dal Stanetu, da ga je poslal svojemu bratu v partizane. Taki so bili stiki med vojno.

Zakaj mislite, da si je OF želela stikov s škofom?

Rožmana so vabili, naj pride na osvobojeno ozemlje, kjer bodo imeli razgovore. Radi bi mu razložili, kaj je pravzaprav njihov načrt in ga predvsem prosili, naj posreduje, da se ne organizira kakšnega odpora proti OF kot npr. bele garde, vaše straže in podobno.

Potem so prišli tisti prvi majski dnevi, ki so bili tako zmedeni. Naenkrat je bilo gotovo, da bodo partizani v kratkem v Ljubljani. Rožman je ves čas vztrajal, da bo ostal v Ljubljani, naj se zgodi karkoli, in tudi nam duhovnikom je rekel, da želi, da ostanemo na š:ofiji.

4. maja so iz Celovca poslali posebnega kurirja škofu Rožmanu. Slovenski duhovniki so ga nujno prosili, naj še tisti dan pride v Celovec. Rekli so: "Mi imamo od tod boljši pregled nad položajem. Doma ne boste mogli ničesar narediti, tukaj pa boste morda lahko stopili v stik z zavezniki in pomagali vašim ljudem." Rožman se je težko odločil, kot sem že večkrat povedal. Še jaz sem mu pomagal, da je mogel napisati 'pridem' na drugo stran pisma. Tisto soboto popoldne je odšel v Celovec. S seboj je vzel samo svojo starejšo sestro, ki je bila gosposinja, kanonik Kraljič je prišel k njemu, peljal pa ga je Nande Babnik. Ko je prišel v Celovec in videl položaj, se je hotel takoj vrniti. Pa so mu to preprečili drugi, posebno njegov šofer, ki dobro ve, kako je bilo. Tako je ostal v Celovcu.

Tiste dni so z Dolenjske prihajale vesti, kaj vse partizani počno, koliko duhovnikov pobijejo.

To je bila propaganda, ker so hoteli, da bi ljudje čimbolj bežali in s tem pokazali zaveznikom, kaj pričakujejo od partizanov. V tisti zmedi se je vedno več duhovnikov odločalo, da gredo čez mejo. Mislim, da je takrat odšlo okoli 190 ljubljanskih duhovnikov. Nekaj so jih zajeli in jih vrnilo, nekaj so jih med potjo pobili, tako da je z redovniki in z mariborskimi duhovniki takrat gotovo šlo čez mejo preko 200 duhovnikov.

9. maja je bila osvoboditev. Takrat so po radiu razglašali, da moramo izobesiti zastave in kako

se mora ljudstvo zbirati. Jaz sem ostal v hiši. Vsa leta med vojsko smo imeli na podstrešju zašito veliko slovensko zastavo in takoj sem naročil, naj jo izobesijo. Toda že čez nekaj časa prileti neka drhal in me nadere: "Takoj zvezdo na zastavo, drugače bomo hišo v zrak pognali!" Sam sem moral potem izrezati zvezdo, ki je bila bolj pajku podobna, da smo jo prišli in zadostili dolžnosti.

Potem so prignali v škofijo vojake in rekli, da hočejo prostor za prenočevanje. Tako so šli gor v tisto slavno dvorano, kjer je Napoleon prespal, in si tam pripravili za prenočevanje. Tam je bila tudi lepa skulptura škofa Rožmana, delo Karle Bulovčeve. Vanjo so z veseljem streljali in jo uničili, v veliko žalost Ivana Mraka in njegove žene. Potem so prignali četo

mul in rekli, naj jim damo prostor zanje. Odgovorili smo, da nimamo nobenih hlevov. "Potem pa nam dajte sobe," so rekli. Nazadnje smo le našli neke garaže, da smo vanje spravili tiste mule.

Taki so bili prvi vtisi.

9. maja je od oblasti prišla zahteva - ne vem, s katere strani - da moramo ob devetih, ko bodo partizani korakali v Ljubljano, po vseh cerkvah zvcniti. Jaz sam o tem seveda sam nisem mogel odločati in sem šel h generalnemu vikarju Nadrahu, ki je bil v stolnici, in mu vse to povedal. Generalni vikar Nadrah, 77 let je bil takrat star, moder mož, je čisto tiho pomislil in rekel: "Vojna je končana. Naj zvonijo zaradi tega vsi zvonovi po Ljubljani. Vi obvestite župnijske urade." To sem naredil in ob devetih je po vsej Ljubljani zvonilo.

Drug podoben primer je bil, da smo dobili naročilo, da bo tega in tega dne imel njihov referent, dr. Mikuž, v stolnici zadušnico za vse padle partizane. Na koro bo pel partizanski pevski zbor, mi pa naj pripravimo, da bo lahko maševal. Ker sva se že prej s prelatom Nadraham bala, da je on še vedno suspendiran, sva ga osebno obiskala v Unionu, kjer je stanoval. Povedal nama je, da ga je škof Rožman odvezal suspenzije, če pa ne verjameva, naj vprašava stiškega opata. Tako sva bila potem mirna.

Zanimivo pa je, da je Nadrah, ki se je zavedal, da je imel ordinarij škofije več vprašanj, na katera bi bil rad dobil odgovor od vlade in je začel pisati dopise. Na noben dopis mu niso odgovorili, se pravi, da so ga preprosto bris-kirali. Imeli so ga na piki, ker je takrat, ko je bil Rožman v Rimu, v Ljubljani pokopal Erlicha in akademika Rojca, ki so ju ubili, ko sta šla od maše. Pri tistem govoru je rekel:

'Oti bela Ljubljana, nekdanj bela, danes rdeča.

Rdeča od mučeniške krvi teh dveh, ki sta padla, rdeča od komunizma.'

Zaradi tega so Nadraha potem tudi zaprli in mu hoteli celo soditi, pa je škof Vovk to preprečil.

Zaradi vsega tega Nadrahu niso nič odgovarjali. 13. junija, ravno na god škofa Vovka, pa pridejo v pisarno trije oficirji. Bilo je popoldne, jaz sem bil sam v pisarni. Vprašajo me, kdo sem. Predstavil sem se. Voditelj te skupine je bil, kot sem kasneje zvedel, Matija Maležič, poznejši

ljubljski župan. Vprašal je, kdo vodi ljubljansko škofijo. "Generealni vikar Ignacij Nadrah," sem odgovoril. "Bi lahko govorili z njim?"

"Lahko. Vendar bo bolje, če gremo najprej h kanoniku Vovku v semenišče in nato skupaj k vikarju Nadrahu." Tako sem šel najprej h kanoniku Vovku in peljal k njemu te tri oficirje. Takrat je bil še ravnatelj v semenišču. Potem sem šel še po Nadraha. Nekaj časa smo vsi skupaj sedeli pri mizi. Začeli so nam očitati, posebno Vovku, zakaj je pustil bogoslovce čez mejo. Rekel je, da ni imel nobene možnosti, da bi jim to preprečil. Potem so čez čas rekli, če bi se midva z Vovkom umaknila, da bi se radi sami pogovorili z gospodom Nadrahom. Res greva v sosednjo sobo, nekaj časa poslušava govorjenje, kmalu pa vidiva, da je vse utihnilo. Greva pogledat: Nadraha nikjer, drugih tudi ne. Stekla sva proti stolnici in videla, ko so Nadraha ravno trpali v avto in ga odpeljali v zapor. Nazaj je prišel šele septembra, čez tri mesece.

Ko ni bilo Nadraha, je sprejel vodstvo škofije - moral bi jo pravzaprav Kimovec, ki je bil stolni dekan, a se je sam odpovedal - Vovk, ki je bil takrat najbolj praktičen in smo ga pregovorili, da je to sprejel. Kakor hitro so na uradih zvedeli, kako je z njim, so poslali avto z notranjega ministrstva in se hoteli pogovarjati z njim. Tako so se začeli pogovori med vlado in škofijo. V tistem času smo imeli največ težav s tem, da je bilo polovico župnij praznih, polno duhovnikov pa je bilo na Hrvaškem, kjer so bili internirani. Vračali so se in oblast jih ni pustila na njihove župnije, od koder so jih Nemci izgnali, ampak so rekli, naj počakajo, dokler ne raziščeje vsega njihovega življenja; potem bodo dobili dovoljenje od notranjega ministrstva. To je dalo Vovku največ dela v tem prvem obdobju. Zanimivo je bilo to, da so bili v Kranju in v Škofji Loki Nemci, a so rekli, naj kar oni nadaljujejo s pastoralnim delom. Naših kaplanov, ki so prišli iz Srbije in od drugod, pa niso pustili v Kranju.

Nekako konec junija so se začeli redni obiski. Kadar je imel Vovk kakšno težavo, se je javil notranjemu ministru in je šel intervenirat. Velikokrat je uspel, velikokrat je moral čakati, se poniževati na vse mogoče načine, v glavnem pa je skušal zasesti vse župnije.

Začeli pa so se že zopori duhovnikov. Od vseh strani so jih zapirali, zdaj tega, zdaj onega, vedno več jih je bilo zaprtih in za škofa je bila velika težava, da bi zasedel prazna mesta.

Oktober je bila potem tista slavna konferenca še pod vodstvom nadškofa Stepinca. Prišli so vsi hrvaški škofje, iz Slovenije pa Vovk kot generalni vikar in mariborski škof Tomažič ter Ivan Jerič, generalni vikar za Prekmurje. Tam so sprejeli tisto znamenito poslanico jugoslovanskih škofov, kjer so obsodili vse krivice, ki so se med vojno zgodile s strani partizanov: zapori duhovnikov, pomori duhovnikov in tako naprej. To pastirsko pismo je bilo dolgo kakšnih 15 strani. Podpisali so ga vsi, tudi Vovk. Ko so na vladi to zvedeli, so ga poklicali in mu rekli, da bodo z njim ravnali čisto drugače

kot z drugimi, le svoj podpis naj prekliče. Vovk je rekel, da je podpisal solidarno in ne bo ničesar preklical.

To pismo smo morali raznesti po vsej škofiji. Najprej smo ga seveda razmnožili na čisto navaden razmnoževalnik. Ko je bilo to opravljeno, pa je tiste dni kakor po božji previdnosti iz vsake dekanije prišel nekdo na škofijo, da smo mu dali zavoj. V soboto zvečer so imele pismo vse župnije razen Dobrove in Polhovega Gradca. Zajahal sem kolo in ga odnesel še tja. Zjutraj, v nedeljo - policaji niso nič vedeli za to - so morali vsi duhovniki pod zapovedjo škofa to prebrati. Nekateri boječi so seveda že malo skrajšali to stvar, v glavnem pa je vsa škofija tisti dan to slišala. Seveda se je potem začela čisto nova doba, češ zdaj, ko ste vi pokazali zobe, jih bomo pa še mi. In spet so začeli ostrejši kurz.

* * *

Gospod škof, ali lahko poveste, kako ste doživljali začetke Ciril-Methodovega društva?

Znano je, da je ena boljševidniških metod, kako naj bi obvladali vse stanove, tudi poskus ustanavljati med duhovniki posebna društva, da bi tako ločili duhovnike v tiste, ki bodo delali v korist boljševidizma in v druge, ki hočejo ostati na strani t.i. reakcije.

To se ni dogajalo samo pri nas. V vseh socialističnih državah so skušali ustanavljati takšna posebna društva. Rad bi bil objektivni in ne bi rad obtoževal duhovnikov, ki so imeli pri tem ustanavljanju najboljše namene, seveda pa moramo biti objektivni in priznati, da je to društvo imelo cilj v imenu Partije razdeliti naše duhovnike in s pomočjo nekaterih utrjevati svoj položaj v naši družbi.

Med vojno smo imeli samo nekaj t.im. referentov. To so bili Stanko Cajnkar, še nekaj štajerskih duhovnikov. Ti so potem, ko so prišli iz hoste k nam, še naprej hoteli ostati duhovniki in so maševali, vendar so bili takoj v sporu s svojimi škofi. Pri nas je bil dr. Metod Mikuž, pa Stanko Cajnkar, ki je bil tudi prvi predsednik t.im. verske komisije. Ti so sprva prihajali na škofijo, prinašali kakšna navodila od svojih oblastnikov in nekateri, posebno Cajnkar, so imeli resen namen, da bi bili posredniki med vlado in Cerkvijo.

Leta 1948, ko sem bil še v arestu, je bilo ustanovljeno iniciativno društvo slovenskih duhovnikov, ki so izdajali svoj glasnik in silno ostro nastopali proti Cerkvi, škofu Rožmanu, proti nam, zaprtim duhovnikom. Popolnoma so se postavili na stran OF. Ti bilteni so bili na začetku silno strupeni. Potem je počasi prišlo do ustanovitve Ciril-Methodovega društva slovenskih duhovnikov. Tam je imel veliko besede Stanko Cajnkar in še nekaj drugih duhovnikov. Ti so pod vodstvom Partije in vlade začeli delitev med duhovniki. Saj vemo, da je že Tito Stepincu predlagal, ko sta bila še v kontaktu, naj skuša katoliško Cerkev osamosvojiti, jo čimbolj odtrgati od Vatikana, narediti skorajda nacionalno Cerkev. Mislim, da se ne

motim, če rečem, da so imeli ti prvi duhovniki v društvu tudi nekaj takega v mislih: odtrgati slovensko Cerkev od Vatikana, narediti iz nje nekako podružnico Partije. Vlada jim je šla zelo na roko. Imeli so velike ugodnosti. Medtem ko so bili drugi duhovniki zelo obdavčeni - za svoje delovanje, cerkev, pušico... so bili ti duhovniki oproščeni vsakega davka. Nekateri so bili na velikih župnijah in imeli dobre dohodke, pa jim ni bilo treba plačati dinarja davka, drugi pa so bili na slabših župnijah in imeli visoke davke. Nič niso gledali na kulturne spomenike kot npr. Nova Štifta, ki jo je bilo treba vzdrževati, celo poškodovana je bila med vojno. V ponedeljek je moral pater nesti vso nabirko, ki jo je dobil v nedeljo, na pošto za davke. Tako so nas druge zatirali, onim pa dajali vso prednost. Tudi v arestu so skušali pridobiti duhovnike, da bi vstopili v društvo. Obljubljali so jim, da bodo prej izpuščeni na prostost, če vstopijo v društvo. Najprej so pridobili nekoga izmed nas, pozneje sekretarja društva, Jožeta Šavoro. To je bil dober človek, zato so ga najprej izmučili, izstradali. V arestu je bil videti kot šestnajstleten fant. S tem so ga živčno izmučili. Po srcu je bil vseeno silno pošten, meni je vselej povedal, kaj so zahtevali od njega, tako da sem bil vedno na tekočem. Pridobili so ga torej zase, nekaj časa so ga imeli na prevzgoji v domu na Miklošičevi, mi pa smo bili na Žalah. Pridobil naj bi duhovnike, naj obsodijo svoje delovanje med vojno, Rožmana in s tem pokažejo, da so kot duhovniki pripravljeni lepo sodelovati z novim družbenim redom. Spuščeni bodo prej, lahko bodo odšli domov.... Ko so ga tako pridobili, so ga poslali na Žale, kjer je bilo okoli 60 duhovnikov. Vedeli pa so tudi, da bomo nekateri nasprotovali temu, zato so mene in še pet duhovnikov en dan prej odpeljali v Centralne zapore, da nismo bili na sestanku, kjer jim je govoril Jože in Oznovci. Približno 45 jih je podpisalo izjavo, da obsojajo škofa Rožmana in vse, kar se je godilo med vojno, in da so pripravljeni zdaj sodelovati. Tako so nas duhovnike razdelili. Mene so še posebej poklicali. Rekli so mi: "Glejte, vsi duhovniki so to podpisali, podpišite še vi. Celó eno prednost vam damo, da vam kot Rožmanovemu tajniku ni treba podpisati, da ga obsojate." Odgovoril sem: "Nikoli nisem rekel škofu ne nikomur, da delajo napak, ko sem bil blizu njih. Zdaj, ko smo daleč narazen, bi se mi pa zdelo podlo, da bi metal kamenje za njimi. Zato ne bom ničesar podpisal." "Marš ven!" so zavpili. Potem sem imel v tem oziru mir. Leta 1953 so potem res en dan spustili več kot 40 teh duhovnikov. Drugi smo pa ostali notri.

Zunaj so začeli z društvom. Najprej so izdajali Novo pot, urejal jo je Stanko Cajnkar. To je bila takrat edina revija, v kateri so lahko pisali tudi duhovniki in laiki. Kocbek, Trstenjak, Janžekovič so v njej objavljali članke, ki bi jih drugod ne mogli. Tako ne moremo reči, da je bila revija popolnoma negativna, čeprav je bila v službi režima.

Ko sem prišel iz aresta, so mi mnogi prijatelji, dobri duhovniki, povedali, da so člani društva

in vsak je tudi povedal, zakaj. Nadnje so prišli oznovci in jim zagrozili, da bodo naredili proces proti njim - material bodo že našli; drugič, da ne bo smel učiti verouka otroke; tretjim so dali možnost socialnega zavarovanja - bili so zastoj zavarovani od posvečenja naprej in so vstopali; in še razne druge stvari so jim obljubljali ali jim grozili. Vsi pa so rekli, da so zvesti škofu in mu ne bodo nikoli prelomili zvestobe. Tako so bili to v glavnem zelo dobri duhovniki, dobro so delali in niso škodovali Cerkvi. Vmes smo imeli take duhovnike, kot je dr. Maks Miklavčič, profesor na naši fakulteti, potem Stanko Cajncar in drugi, ki so vedno hoteli koristiti Cerkvi. Če so kakšni res hoteli škodovati, so jim ti to preprečili s svojim vplivom. Tako res ne moremo reči, da je bilo vse negativno. Zelo so se trudili, da bi povezovali oblast in škofo, ki bi posredovali, kadar bi bilo treba. Hrvaški škofje pa so bili silno odločni in so vse člane društva suspendirali. Naši škofje, predvsem pod vplivom Držečnika in Vovka, pa so posredovali, da pri nas ni bila izrečena suspenzija kot na Hrvaškem, ampak so samo rekli, da ni pametno, če so člani česa takega.

Naši društveniki so se zelo trudili, da bi jih Cerkev priznala. Tega niso dosegli - Cerkev jih ni nikoli priznala. Pred leti je celo izšel odlok v Rimu, da so taka društva tudi po kanonu prepovedana. Naši duhovniki so potem hoteli zbrisati spomin na nekdanje društvo in na vse hudo, ki smo ga doživeli duhovniki in škof Rožman, ko so nas blatili po svojih časopisih. Spremenili so svoja pravila in si dali ime Slovensko duhovniško društvo. Eno je pa gotovo: nečlani smo zdravstveno zavarovani od 1971. Imeli smo tudi možnost dokupa let in smo si tako lahko uredili socialno zavarovanje. Škofje so pa že zdavnaj hoteli urediti svoj način zavarovanja, ne preko društva. Nekoč mi je en član društva priznal, da so oni škofom preprečili, da bi jim vlada to omogočila, ker bi bilo to v škodo društva. Kljub temu, da je to zdaj nekako urejeno, je še vedno razlika: članom je polovico zavarovalnine plačevala vlada, mi pa smo morali sami skrbeti za to in smo sedaj v precej težkem položaju.

Ko so torej spremenili ime in tudi pravila društva, so bili prepričani, da jih bomo škofje priznali. Pa tega nismo storili. Delali so vedno bolj pozitivno. Kar se članstva tiče: v Ljubljanski škofiji imamo 360 duhovnikov, od tega je 40 članov. V Mariboru je malo drugače, ker so imeli slabo urejeno zavarovanje in so skoraj vsi vstopali, predvsem zaradi tega. Na Primorskem jih je tudi malo več kot pri nas. Naša škofija je v tem oziru zelo kompaktna. Še ti, ki so člani, so sami stari, upokojnenci. Mladih je morda pet, pa še tistim so vedno imeli kaj očitati ali so jim kaj grozili, da so jih spravili v društvo.

Društvo je zadnje čase skušalo biti pozitivno. Zelo intimno je po predsedniku sodelovalo s škofom. Skušali so biti naklonjeni, dobri, tako da sem prepričan, da so mnogi imeli veliko

dobre volje in si prizadevali narediti veliko dobrega.

Danes pa je Socialistična zveza, katere člani so bili, razpadla, tako da se sprašujemo, ali ima to društvo še kakšen pomen. Najbrž ga bodo morali razpustiti. Nadškof pa je že predlagal, naj bi raje ustanovili društvo bivših zapornikov duhovnikov. Ti bi lahko veliko povedali o naši zgodovini. Kaj bo z društvom, tako sedaj ne vemo. Lahko samo rečemo, da je brez pomena. Gotovo pa je bila to stalinistična ustanova, ki je delila duhovnike v naklonjene režimu in v tiste, ki držijo s Cerkvijo. To so poskušali, pa se jim ni posrečilo zaradi naših dobrih duhovnikov, ki so bili zvesti Cerkvi.

Kaj je Partija skušala doseči z društvom?

Med člani so imeli vrsto obveščevalcev, ki so

foto: Metod Urbančič

imeli stalno nalogo hoditi okrog duhovnikov, ki niso bili člani, in jih sprašujejo za mnenje o teh ali onih stvareh ter o tem poročajo Udbi.

Zadnjič ste mi omenjali primer škofa Držečnika, ki so ga hoteli oblatiti.

Tudi take načine so imeli, da bi s pomočjo članov društva nekatere duhovnike oblatili ali bi delali proti njim procese. Skratka, bili so v službi Udbe. Ne vsi, samo določeni, za katere so vedeli, da bodo vodljivi in jim bodo pomagali.

Zakaj je bilo Partiji toliko do tega, da Cerkvi ispodreže korenine?

Gotovo so to hoteli. Vedno so namreč vedeli, da je Cerkev tista tiha opozicija, ki se jo morajo bati. Totalitarni režim ne sme imeti nasprotnika. Zato so hoteli uničiti Cerkev. Potem pa je polagoma nastal razvoj, že pod škofom Vovkom, ko so uvideli, da ima Cerkev svoj raison d'être, ima svojo moralno silo, lahko naredi veliko dobrega in začeli so spreminjati svoj odnos do nje. Že škofa Vovka so proti koncu začeli zelo vabiti na razgovore in sploh so bili drugačni do njega. Potem je prišel škof Pogačnik, ki je bil trikrat zaprt in to čisto po nedolžnem, in so ga poniževali do skrajnosti. Dali so mu najnižja dela v arestu, kot je nošenje kible. Ko pa je postal nadškof, so spremenili odnos do njega in mu po smrti dali celo odlikovanje. Ko sem mu povedal, da se zanj pripravlja odlikovanje, je dvignil roke in vzkliknil: "Še to sramoto naj mi storijo!" Takšen je bil njegov odnos. Vendar so z njim že zelo sodelovali. Potem je prišel tisti prehod glede svobode tiska. Na začetku nismo smeli tiskati nobene stvari, niti podobice za novo mašo ne. Kaj so delali z bogoslovci, kako so jih zapirali...! Kar naenkrat, okoli l. 1965, so tisku dali svobodo. Mislim, da so prvi povod za to dale tiskarne, ki niso imele dela. Vedeli pa so, da Cerkev vse sproti plača.

Tudi škofo so hoteli razdeliti. Takrat smo imeli tri ordinarije: Vovka, Držečnika in Toroša za Primorsko. Slednjega so dobili na svojo stran, niso pa vedeli, kako bi škodovali prvima dvema. Takrat smo imeli glasilo Oznanilo, ki so ga odlično urejevali Fajdiga, Janez Oražem in Košir. Hoteli so ga na vsak način zatreti. Ko so kar naenkrat dobili Toroša zase in mu dali Družino, malo semenišče v Vipavi in podobne ugodnosti, je Družina dejansko zatrla Oznanilo. Družino so pa tudi omejili na 50000 izvodov, nič več. V Sodražici, kjer sem bil župnik, bi jih bil lahko prodal 200, pa sem jih dobil samo 50.

Kar naenkrat pa popolna svoboda tiska. Družine smo lahko tiskali v 110000 izvodih, Ognjišče ima še sedaj naklado preko 100000, prav tako ni bilo večjih problemov s knjigami. Bilo je le nekaj primerov zaplemb Družine in Ognjišča. Dve knjigi smo morali popravljati, ker so oporekali. To je bila velika stvar, ta svoboda tiska. In vedno sem to povedal tujim časnikarjem.

Pogovarjal se je P.L.

ZBOGOM, MLADINCI

Prvo zadnje dejanje razpada boljševističnega modela organiziranja na federalnem nivoju se je začelo in končalo v Cankarjevem domu. Pogreb in sedmina Zveze socialistične mladine jugoslavije sta bili podobni bolj shodu naključno zbranih ljudi kot pa kongresu »mladinske organizacije«. Brez običajne kongresne in slavnostne mrzlice so se odvijale reči, ki so bile pred tem temeljito pripravljene. Odvečen je bil tudi (samo) aplavz.

Spremembe pred kongresom

Zvezna organizacija, ki je usihala na obroke, se je že pred kongresom preoblikovala v posameznih republikah in pokrajini. V Sloveniji sta nastali ZSMS-Liberalna stranka in Študentska organizacija. V Vojvodini so oblikovali Mladinsko gibanje samostojnih in neodvisnih združenj, strank in organizacij. Dodali so še Mladinski svet kot organizacijo prostovoljnega združevanja interesnih skupin. **Srbski mladinci** so krenili na pota socialdemokracije. **ZSM Hrvatske** se je transformirala v Zvezo mladih Hrvatske (sestavljeno iz skoraj vseh dozdajšnjih občinskih konferenc ZSM), Avtonomno demokratsko stranko Hrvatske (jedro je sestavljeno iz mestnih mladincev) in Zvezo študentov Hrvatske. **Bosanski mladinci** so ustanovili Demokratično zvezo BiH in Mladinsko zvezo kot družbeno-interesno organizacijo. Rasim Kadić, predsednik DZ BiH pričakuje, da bodo na prihodnjih volitvah dobili dovolj glasov za zmago. V Makedoniji so iz dediščine ZSM nastale Stranka za demokratično opcijo Makedonije (brez starostne omejitve), Mladinski svet in strokovne organizacije. Le na Kosovu ni prišlo do nikakršnih sprememb po zadnji konferenci ZSM Kosova.

Pogreb in sedmina

Ko so v dvorano priracali nekdanji »**Titovi mladinci**«, Milan Kučan, Lev Kreft, Azem Vllasi, Bogić Bogičević in drugi, je završalo. Čeprav so bili njihovi obrazi nasmejani (verjetno zaradi prisotnosti fotoreporterjev), je bilo videti v njihovih očeh kanček otožnosti. Kako tudi ne, saj so se v prvi vrsti Srednje dvorane poslavljali od svoje mladosti, od lepih beograjskih spominov in šafetnih ceremonij. Da je pogreb lastne mladosti žalostna reč, ne gre posebej pojasnjevati. In (doseđanji) mladinci so poskrbeli za to, da je bila bolečina »Titovih mladincev« čim krajša. S pogrebnimi ceremonijami so opravili v pičlih dveh šolskih urah, brez kakršnihkoli zapletov. In zmenili so se, da se po ljubljanski sedmini najdejo v Beogradu, kjer bodo postavili na noge Zvezo študentov, Jugoslovanski novi forum, Mladinski svet in Urad za otroke in mladino pri zvezni vladi. Komemoracije je bilo konec,

mladinci so se odločili za nove delovne zmage.

Zveza študentov

Pred novimi delovnimi zmagami je treba popraviti krivice, ki so jih povzročile predhodnje delovne zmage. Tako so se na kongresu dogovorili o ustanovitvi **Zveze študentov Jugoslavije**. Priprave v zvezi z nastankom takšne zveze so se začele že oktobra 1988 v okviru Koordinacijskega odbora Univerzitetnih konferenc. S postavitvijo formalnih temeljev za nastanek Zveze študentov (ZŠ) je popravljen **mladostni greh iz leta 1974**, ko je prišlo do nasilnega združevanja ZSM in študentske organizacije, pri katerem ima najbolj debele prste **Stane Dolanc**. Združeno organizacijo pa je na kongresu novembra 1974 sprejel Azem Vllasi. Nova Zveza študentov Jugoslavije se bo organizirala v samostojno interesno organizacijo jugoslovanskih študentov. Zastopala bo temeljne študentske interese, ki se vežejo na **avtonomijo univerze, izboljšanje študentskega standarda, priznanje študija kot dela, podeljevanje štipendij za vsakega študenta, aktivno sodelovanje s študentskimi zvezami v svetu in druge interese**.

S takšnim organiziranjem se bo nova ZŠ izognila dosedanjemu posredništvu med študentskimi interesi in oblastjo. V okviru boja za avtonomno univerzo se bo ZŠ zavzemala za depolitizacijo in dezideologizacijo univerz in oblikovanje modernega univerzitetnega izobraževanja. Visokoleteči cilji torej; vprašanje pa je, če so beograjski mladinski uradniki izbrali pravo orožje. Ali pa streljajo v prazno?!

Študentski parlament v Ljubljani na to pobudo še ni odgovoril, saj je preveč zaposlen s samokonstituiranjem. Pravzaprav pa je odločitev o tem, kako oz. ali sploh sodelovati v Zvezi študentov Jugoslavije, v tem trenutku manj pomembna. Takšno odločitev bo moralo vodstvo Študentske organizacije v Ljubljani sprejeti v tistem trenutku, ko bodo prišli iz Beograda bolj ali manj nasilni poskusi vsejugoslovanskega združevanja študentov. Morda pa časi političnih posiljevanj niso mimo?

Branko Čakarmiš

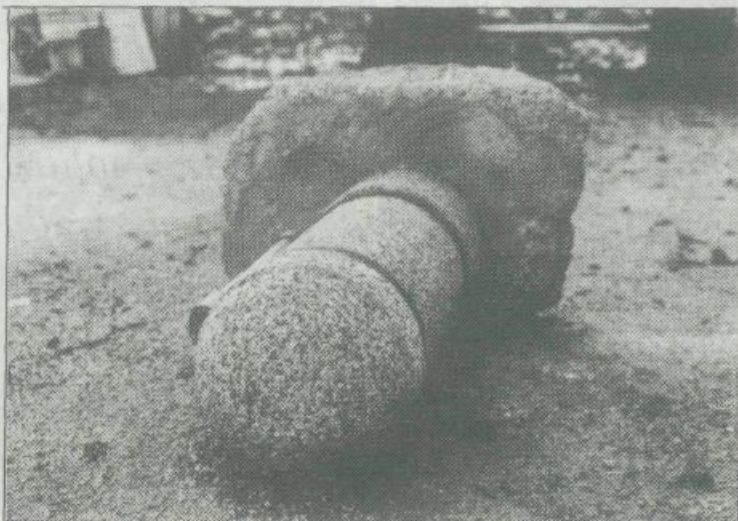

foto: Diana Anđelić

SRBSKA ROŽA, KI NE VENE

LATINKA PEROVIĆ

SRBSKA ROŽA, KI NE VENE

Latinka Perović je za Srbijo tisto, kar je Savka za Hrvaško - roža, ki ne vene. Bivša sekretarka CK ZK Srbije se počasi vrača. Ne sicer na trge in v velike športne dvorane, kot so to storili poraženci hrvaške pomladi, ampak tiho, skoraj neopazno. Danes pa je predvsem zgodovinarica, ki večkrat poudarja, da se noče spuščati v dnevno-politikantske igrice. Zato tudi ne daje intervjujev. Pa vendar je mogoče v neformalnem pogovoru iz nje izbežati marsikaj o padcu tako imenovanih liberalcev v Srbiji pred osemnajstimi leti, o perspektivah spreminjajoče se Jugoslavije in o njenih osebnih ocenah demokratizacije, ki je zajela (zahodno) Jugoslavijo.

O LIBERALIZMU V ZAČETKU 70-TIH LET

70. leta so v Jugoslaviji pomenila spopad med generacijo politikov, ki je izšla iz vojne, mladimi, poletnimi silami. Država je bila takrat zrela za spremembe, tako glede tehnološke modernizacije kot demokratizacije znotraj Partije. O večstrankarskem sistemu takrat seveda še nismo razmišljali. Če se ozremo nazaj, vidimo, da je 10. kongres ZKJ pravzaprav pomenil restalinizacijo Partije. Izgubili smo torej dvajset dragocenih let, pri čemer usode posameznikov niti niso pomembne.

O VRNITVI PADLIH POLITIKOV

Vrnitev poraženih voditeljev hrvaške pomladi, ali če hočete, maspoka, je njihova legitimna pravica in je kot taka povsem normalna. Šlo je pač za vrnitev na tisto točko, kjer so pred dvajsetimi leti obstali.

O SLOVENSКИH IN HRVAŠKIH VOLITVAH

Povsem razumljivo je, da je na prvih povojnih svobodnih in pluralističnih volitvah na Hrvaškem in v Sloveniji Zveza komunistov ostala v manjšini. Ljudje so pač željni sprememb. Toda alternativa še ni profilirana na osnovi različnih družbenih interesov, bati pa se je tudi, da bo razgaljena diferenciranost družbe pokazala, da je ZK v tem okolju v zadnjih petinštiridesetih letih imela kaj krotiti. Kljub temu pa je najpomembnejše, da se je končno izoblikoval sistem z legitimno oblastjo in opozicijo. Strah pred posledicami političnih sprememb v zahodnih delih

države je sicer lahko upravičen ali pa tudi ne, vsakršno vnaprejšnje ocenjevanje volilnih rezultatov kot poraza demokracije že na njenem prvem koraku pa samo dokazuje zakoreninjenost monističnega gledanja na politiko in življenje sploh. Zmaga Tujdmanove Hrvaške demokratične skupnosti na Hrvaškem še ni utemeljen razlog za vsejugoslovanski strah, pa čeprav so nekatere izjave čelnih mož stranke v predvolilni kampanji dokaj jasno izražale nacionalno nestrpnost. Toda predvolilne nastope je seveda treba jemati »cum grano salis«. Mislim, da bo šla nadaljnja politika Tujdmanove stranke v smeri centra.

VZHODNA EVROPA IN JUGOSLAVIJA

Med dogajanjem v vzhodni Evropi in pri nas je mogoče potegniti vzporednice. V obeh primerih gre pač za preobrat v desno, kar pa bo seveda spet porodilo potrebo po moderni levici. Moderna levica pa je neideološka in upošteva celotno dediščino evropske levičarske tradicije, ki seveda ni istovetna z marksizmom. Tudi jugoslovanska levica ni in ne more biti monolitna, saj gre na eni strani za povežovanje s sodobnimi evropskimi tokovi, na drugi pa za komunistično levico boljševidnega tipa. Tudi ta ima legitimno pravico soobstajanja, ne more pa določati strategije družbenega razvoja in si prilaščati oblasti.

O JUGOSLAVIJI

O Jugoslaviji in odnosih znotraj nje mislim podobno kot v začetku 70-tih let. Obstoj Jugoslavije kot države je možen samo na osnovi nacionalne enakopravnosti in konsenza. Nikoli nisem bila v sporu s Slovenci.

Sicer pa po svojih pogledih na aktualna politična vprašanja spadam med manjšino v svoji sredini (blag nasmešek). Še enkrat poudarjam, da sem danes predvsem zgodovinar in morda tudi zato bolje razumem razlike, ki se pojavljajo znotraj Jugoslavije.

O ŽENSKAH IN POLITIKI

Žensk je v politiki razmeroma malo. Čeprav se morda nekoliko paradoksalno sliši, sem prepričana, da jim je najbolj škodil birokratski kriterij, po katerem so morale biti zastopane v družbenopolitičnih strukturah ne glede na svoje sposobnosti. Tudi na prvih svobodnih volitvah rezultat za ženske ni bil ugoden. Prav to pa jim bo verjetno dalo novega poleta, da si z drugimi družbenimi ali neformalnimi skupinami, kot so mirovniki, ekologi... izborijo mesto, ki jim gre.

O JOSIPU BROZU

V času vladavine Josipa Broza je šlo za sistem osebne oblasti, zato mora največji del odgovornosti za storjene napake pasti na njegove rame. Toda grobi in žaljivi napadi nanj, ki smo jim danes priča, govorijo več o tistih, ki ga napadajo, kot o Titu samem. Gre za del zgodovine, ki ga predvsem soudeleženci ne moremo skriti. Ko je umrl kralj Milan, s čimer se je končalo obdobje obrenovičevske Srbije, je eden njegovih nasprotnikov dejal: »Mi smo njega ustvarili.« In konec koncev to velja tudi za Tita (Na vprašanje, če to velja tudi za Slobodana Miloševića, se je Latinka samo pomenljivo nasmehnila. Sapienti sat).

Simon Bizjak

LJUBEZNI JOSIPA BROZA

Ekskluzivna knjiga. Prepovedana v Srbiji. Omejena naklada. Avtor Filip Radulović. Knjiga, zaradi katere bomo Tita še bolj cenili! Prednaročniška cena 230 din. Velja do 10. junija.

Magnolija, d.o.o., Riharjeva 2, Ljubljana.

O D B O R Z A T O I N T O

DENAR SVETA VLADAR

R E Z I M E I I

3. junija 1988 je bil ustanovljen Odbor za varstvo pravic Janeza Janše, ki se je ob aretaciji Davida Tasića in Ivana Borštnerja preimenoval v Odbor za varstvo človekovih pravic. Pred kratkim, torej dve leti po začetku slovenske politične pomladi, katere predhodnica je prav Odbor, je Igor Bavčar - alfa in omega Odbora - napravil rezime. Kolegij Odbora, ki je imel spremenljivo sestavo, je na svoji seji 13. marca namreč ocenil, da je njihovo poslanstvo izčrpano.

Da pa reči v prvih brambnih vrstah slovenske demokracije niso bile ravno rožnate, je bilo slutiti že poletu 1989. Takrat je namreč iz Odbora izstopil eden izmed njegovih prvih kolektivnih članov - Predsedstvo Univerzitetne konference Ljubljana, ki je bilo Odborova »servisna« služba. Takratni član P UK Boris Lenarčič je izjavil, »da se Kolegij Odbora spreminja v zaprto, ekskluzivno telo, v katerem odločitve ostajajo zgolj v rokah posameznikov. Kolegij se enostavno ne posvetuje več z ostalimi pristopniki izjav oz. njihovimi kolektivnimi člani.« Predsedstvo UK je skratka izstopilo iz Odbora zato, ker so bili v njegovem vodstvu ljudje, »ki so jim bili lastni interesi pomembnejši od interesov tistih, zaradi katerih je bil Odbor ustanovljen.« Verjetno je bilo v ozadju te poteze tudi dejstvo, da je »zaprto jedro« Odbora sprejemalo »poslovne« odločitve brez posvetov z UK. Igor Bavčar in Bojan Korsika pa sta bila v tistem času še v UK-jevski hiši kot urednika Časopisa za kritiko znanosti, preko katerega je potekalo poslovanje Odbora.

Pravilnik

Kolegij Odbora je na julijski seji 1988 sprejel Pravilnik o uporabi sredstev s solidarnostnega žiro računa za pomoč obsojenim in njihovim svojcem. V njem je določeno, da se lahko podarjena sredstva uporabljajo samo v naslednje namene:

- za gmotno pomoč obtoženim JBTZ;
- za gmotno pomoč družinam in svojcem JBTZ;
- za kritje najnujnejših materialnih stroškov, ki so nastali ob prireditvah, sestankih in drugih oblikah dela Odbora (poštni

stroški, potrošni material, papir, potni stroški, stroški, povezani z organizacijo prireditvev Odbora itd.)

Ustanovili so tudi komisijo za nadzor uporabe sredstev (Bojan Korsika, Marko Hren, Milica Gaber), ki naj bi redno poročala Kolegiju odbora o porabi

denarja. To je še težje ob dejstvu, da Odbor vodi šolani policaj, razgaljeni dostavljalec zapiskov pogovorov na štiri oči. Ali naj se amater vtika v posel profesionalca«, se je še vprašala beograjska novinarka. No, kljub obilici cinizma v njeni izjavi, je res, da o pravih številkah ne bomo nikoli izvedeli.

Vsaj o tistih ne, ki so natisnjene na tujih bankovcih...

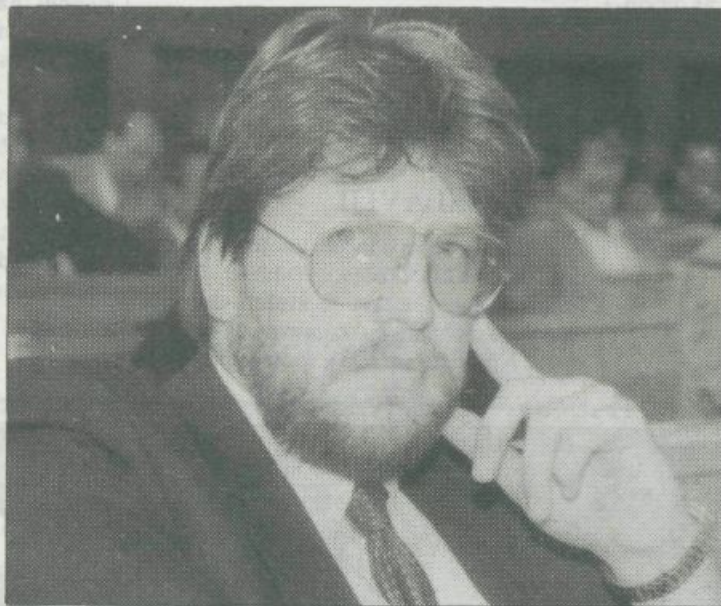
Komisija in poročila

Milica Gaber in Marko Hren, ki sta bila formalna člana finančne komisije, ustanovljene za kontroliranje porabljenih sredstev, trdita, da nista sodelovala pri nastajanju poročil. Seznanjena sta bila samo s prvim poročilom, ki je izšlo avgusta 1988. Bojan Korsika, tretji član finančne komisije in podpisnik (skoraj) vseh Odborovih računov, je marca izjavil, da finančna komisija Odbora res ni delovala in ni sestavljala finančnih poročil. »Odkar je Odbor dobil profesionalnega sekretarja, je finančna poročila sestavljalo računovodstvo UK ZSMS Ljubljana, nadzor in sprejem finančnih poročil pa je opravljal

Kolegij, v enem primeru pa tudi plenarno zasedanje Odbora.« Na računovodstvu UK, ki se je preimenovala v Študentsko organizacijo, trdijo, da njihova služba ni pripravljala finančnih poročil, temveč samo izpis bilanc po stroškovnih mestih ter kontih. Lahko sklepamo, da je poročila, ki so bila publicirana, pripravljala Bojan Korsika, edini delujoči član finančne komisije in po določilu Pravilnika izključni podpisnik izplačilnih nalogov s solidarnostnega žiro računa.

Honorarji, pomoči

Bojan Fink, Odborov profesionalni (plačani) sekretar od septembra 1988, je na

sredstev; Odbor pa naj bi najmanj enkrat mesečno obveščal javnost o poslovanju. O porabi sredstev s solidarnostnega žiro računa (oz. posebne postave pri UK) je Odbor sprejel šest finančnih poročil.

Natočevanja

Po podatkih, ki jih je posredoval Radio Beograd je Odbor lansko poletje dobil sto milijonov dinarjev in pet tisoč avstralskih dolarjev od slovenskih emigrantov iz Avstralije. Novinarka beograjske Politike, ki je lanskega junija skušala odkriti finančne vire Odbora, je razočarana ugotovila, »da novinar ne more opravljati vloge finančne policije, ki bi raziskovala izvor Odborovega

O D B O R Z A T O I N T O

vprašanje, ali ve, kolikšna je bila njegova plača, odgovoril, da »se ne spomni«. Dodal je še: »Zaradi naraščajoče inflacije je to težko realno izračunati. Sicer pa sem v Odboru delal tudi po štirinajst ur dnevno, ker so to zahtevale razmere. Delal sem vse, kar je bilo potrebno za Odbor. Delovanje Odbora je bilo čisto.« Da bi pri poslovanju Odbora prišlo do kakšnih malverzacij, niti ne razmišljamo, saj je bil Odborov žiro račun na UK, ki pa je pod nadzorstvom Službe družbenega knjigovodstva. Kljub trditvam Bojana Finka, da je izračun nemogoč, smo ugotovili, da je za prevajanje tekstov, sekretarska dela, priredbo teksta Kolokvij pravnikov o ljubljanskem procesu in še za dvaintrideset avtorskih pol, dobil od oktobra 1988 do avgusta 1989 - 7.400 DEM (izračunano na podlagi uradnega tečaja + 10% šticunge na dan nakazila). Kar se pa zadeva natolcevanj o izdatni finančni pomoči iz tujine, Fink

Ker je vsako vrednotenje Odborovih sredstev izjemno nezanesljivo, si oglejmo, kako so bila uporabljena po deležih:

- okrog 16% je šlo za pomoč Borštnerju, Tasiću in Zavrlu;
- avtorski in študentski honorarji so pobrali 32%;
- administrativni stroški znašajo 22% vseh Odborovih odhodkov;
- za potovanja so člani Kolegija porabili 7,5%;
- organizacijski stroški, povezani z zborovanji, sejami, sestanki, znašajo 12% vseh Odborovih odhodkov.

Seveda je danes, ko vsi obsojenci in njihovi zaščitniki svobodno nabirajo prve cvetlice slovenske demokratične pomladi,

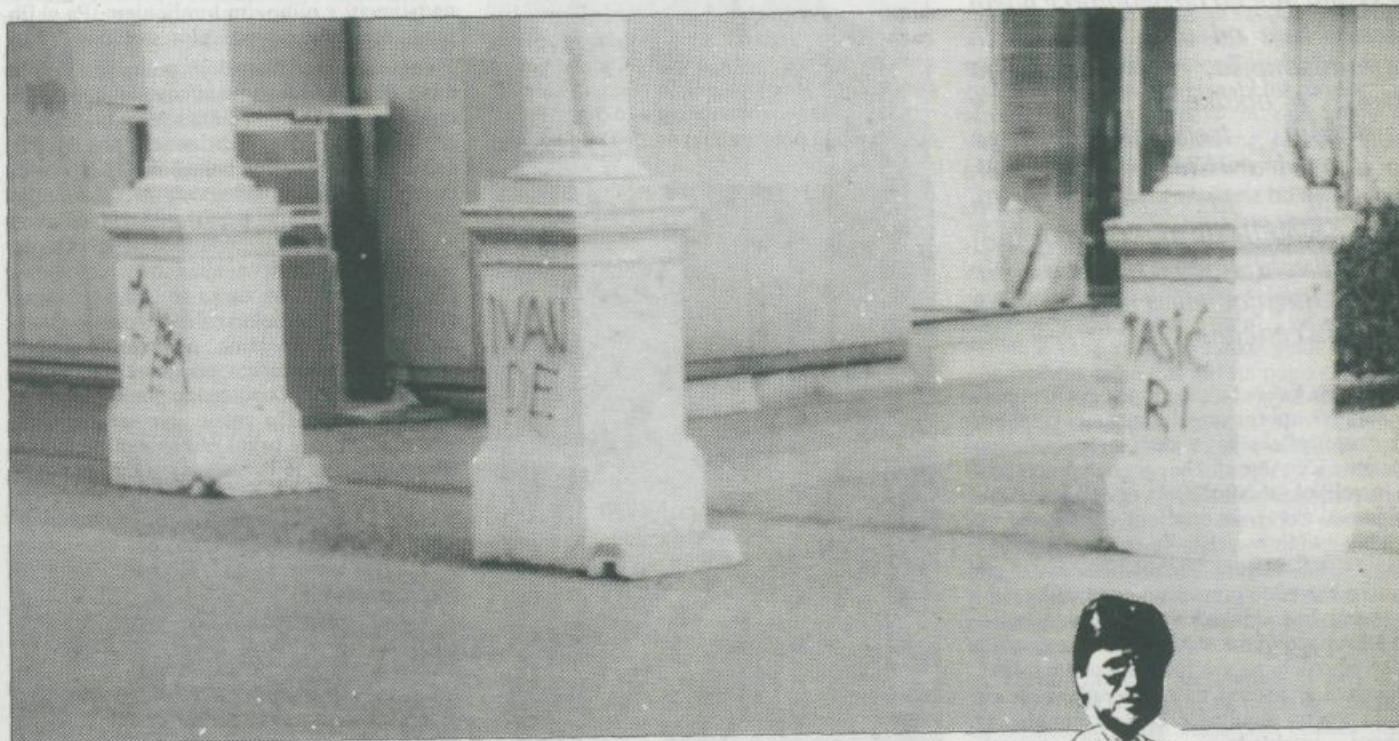

foto: Karli Erdlen

suvereno odgovarja, da je Odbor dobil samo pet tisoč avstralskih dolarjev in nič več. In za to darilo se je slovenskim izseljencem lepo zahvalil. Zanimiva je primerjava Finkovega honorarja z višino pomoči, ki so jo dobili Ivan Borštner, David Tasić in Franci Zavrl. Janez Janša in njegova družina so se denarni pomoči odrekli. Prvoobtoženi Borštner je od julija 1988 do septembra 1989 dobil 7.195 DEM, Franci Zavrl enkratno pomoč v znesku 680 DEM, David Tasić pa 2.200 DEM. (Izračun je isti kot pri Finku!)

nekateri pa jih v oblastnih sobah celo gojijo, brezpredmetno razglablja o tem, koliko denarja je šlo za to ali za ono reč. Če je šestina Odborovega denarja zadostovala trem obsojencem, da so normalno preživeli sodno in zaporno viro, lahko povedo le obsojenci sami. Žal pa je Ivan Borštner iz neznanih razlogov nezaupljiv in molči. Morda pa je v političnem podjetju - in Odbor je dejansko to bil - igral le stransko vlogo.

Branko Čakarmiš

NEZNOSNA LAHKOST OBLJUBLJANJA

Služba državne varnosti (SDV) v pričakovanju nove oblasti uničuje dokaze svoje prisotnosti, čeprav ve, da jo bo naslednja kljub drugačnim obljubam še kako potrebovala.

Predvolilna in volilna mrzlica sta za nami, a nekatere obljube še vedno močno odzvanjajo v naših ušesih. Ena od njih, morda celo najradikalnejša, nas postavlja visoko v oblake in nam še v najslabših trenutkih našega počutja pričara Slovenijo brez vseh mogočih in vsemogočnih obveščevalnih služb, ki so nas bolj kot pred vohljajočimi tujci varovale pred kljuvajočimi črvi v naših miselnih celicah:

Teh, kakor so nas prepričevali, ni poslal uporni angel zla, ampak so bili preprosto refleksija na rdeči teror. In ker so bile obveščevalne službe njegova prepotrebna in velikokrat odločujoča opora, je kristalno jasno, zakaj so predlogi in obljube za njihovo ukinitve prišle le iz opozicijskega tabora. ZKS-SDP in Socialistična zveza sta namreč še vedno premočno povezani s temi službami, ki so lahko kot edine ohranile sistemsko enakovrednost, v določenih trenutkih pa se povzpele na vrh hierarhične piramide. Povezava je res vse manj operativna, je pa ostala močno ideološka. Da bi komunisti in njihovi priskledniki socialisti zavzeli progresivnejše mnenje (pokazali vsaj željo, če že ne namero, po ukinitvi varnostno-obveščevalnih služb), jih omejuje predvsem negativna kadrovska selekcija, saj se je veliko današnjih funkcionarjev in celo vodilnih sindikalistov ter vodilnih mož velikih podjetij rekrutiralo prav v organizacijah, ki jim novo izvoljena oblast iz zmagovitih, nekdanjih opozicijskih, strank, sedaj grozi z odstrelom. Kajti obljube delajo dolg!

Tako kot nekoč na rdeči teror se je sedaj pojavila refleksija na neznosno lahkost obljubljanja.

Zato torej dvom v uspešnost operacije Wipe out, kakor bi lahko imenovali radiranje obveščevalnih mrež, ki ne da so samo neverjetno zakoreninjene in razpredene, temveč preko vseh mogočih zvez in povezav segajo v levje, pa verjetno tudi panterjeve brloge! In zakaj o korakih v oblakih? Odgovor se ponuja kakor na dlani, samo pest je potrebno razpreti. Tako se pred

nami, predvsem pa pred novo oblastjo in njenim notranjim ministrom, odpirata dve, povsem različni dilemi: obveščevalne službe povsem ukiniti oz. močno skrčiti ali pa jih preurejene in modernizirane na več načinov uporabiti. Izbira ene od njih bo odvisna od mnogih, tudi naključnih faktorjev, naša in naloga skupščine pa bo preprečevati njene zlorabe. Kakorkoli že, glava nas bo ob besedi obveščevalna služba še dolgo bolela!

Če bo Demosova garnitura resnično želela

izpolniti predvolilno obljubo, se bo srečevala z veliko trdimi orehi in tu se postavlja povsem logično vprašanje, ali bo hotela sploh nadaljevati z njihovim lomljenjem. Pa si jih pogledimo skozi povečevalno steklo.

Prvi faktor v dilemi je politični. Veliko sedanjih strankinih prvakov iz nekdanje opozicije je bilo nekoč članov vodilne ZKS, nekateri pa celo uslužbenci policije in državne uprave. Ker vemo, da ZKS svojih pomembnejših disidentov ni kar tako pozabila, oz. jih je predala Službi državne varnosti (SDV) v nadaljnjo obdelavo do dokončne spokoritve alias revolucionarne prevzgoje, je jasno, da so se lahko nekdanji »obdelanci« vsaj delno rešili nenehnega nadzora le s pristankom na sodelovanje s SDV ali »pobegom« v tujino, pri katerem pa so jim določeni krogi spet posredno pomagali, da se jih na lahek način rešijo. Ne smemo tudi pozabiti, da so v tujini obveščevalne mreže morda še gosteje in skrbneje razpete kakor doma. Tisti pa, ki so pod nenehnimi pritiski pristali na sodelovanje, so pozabili, da je vsaka povezava dvosmerna, oz. ima vsaka vrvica dva konca in da bodo tako morda še bolj nadzorovani, kot so bili prej. SDV, ki je hotela tako po naročilih ZKS in ostalih transmissijskih dejavnikov kakor po lastni iniciativi imeti nadzor nad novimi gibanji in strankami, je v panterjeve brloge (mišljeni sedeži novih strank) redno pošiljala svoje uslužbenke oz. sodelavce, nekateri izmed njih pa so se preverjeno infiltrirali v sama vodstva. Njihova naloga je bila mirovanje, opazovanje in poročanje, pripravljeni pa so bili na panterjeve - če so že v njihovih brlogih - skoke v pravih trenutkih, udarec po gongu pa bi prišel iz centra. Zdaj, ko je šel tok dogodkov v nasprotno smer od pričakovane in je opozicija, namesto da bi bila uničena, dosegla celo parlamentarno zmago, so ostali ti tujki v vrhovih strank prepuščeni na milost prihodnosti, torej povsem nezaščiteni. Vprašanje je samo, kdaj in če sploh bodo kdaj odkriti, saj SDV in spremljajoče službe, zdaj

ko so v tem medvladju ostale praktično brez nadzora, pridno uničujejo materialne dokaze. Corpus delicti gori v plamenih, bi lahko rekli, preprečiti pa moramo, da se umazani feniks ne bi pobral iz pepela. Če pa svojih sodelavcev ne bo več mogla ščititi SDV, se lahko pojavi drug fenomen zaščite - boj za oblast. Katera stranka bi si v stegovanju krempljev po glasovih volilcev upala privoščiti takšen škandal, ki bi vesoljnemu slovenstvu dokazoval, da so njene vrste prepletene z obveščevalci? In če obrnemo vprašanje na glavo - kateri volilec bi še nadalje zaupal takšni stranki in njenemu vodstvu? Spomnite se samo vzhodnonemških volitev, kjer so sodelavce obveščevalne službe odkrivali po tekočem traku. Še precej let nazaj tudi Wiliju Brandtu ni uspelo prikriti dejstva, da je bila njegova tajnica vzhodnonemška vohunka in moral se je kratkoma za večno posloviti. Pri Brandtu je to seveda odkrila in raztrobila opozicija, ki ji je tako uspelo diskreditirati Nemško socialdemokratsko stranko in njeno vodstvo.

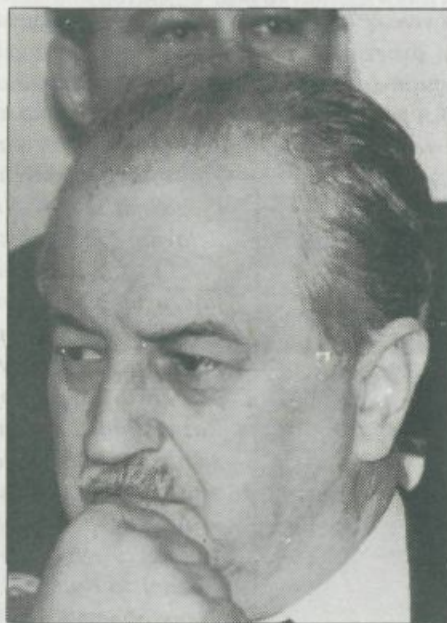
Toda pri nas stoji svet na krivi nogi. Če vladajoče stranke javnosti ne bodo želele predati svojih »sumljivih« veljakov, bi morala to storiti opozicija alias ZKS-SDP z družbo. A kakor stojijo figure na šahovnici, jih bo ta razkrila še pozneje kakor sama oblast, saj je s stališča politike nesmiselno uničevati šibke točke, ki jih lahko sebi v prid koristno uporabljamo. ZKS-SDP bo tako lahko brez dvoma računala na »vse svoje ljudi«. Če je torej SDV še edina preostala opora komunistov in če so na plačilnem spisku predstavniki drugih strank, potem so posredno tudi na plačilnem spisku ZKS-SDP in tako podvrženi nenehnemu pritisku in podkupovanju, obenem pa tempirane bombe za lastno stranko. V prižiganju zažigalne vrvice pa je vsekakor v prednosti stranka rdečih, po novem zeleno-rumeno-modrih.

Približno enako kot za nekdanje disidente velja tudi za bivše uslužbence državne uprave in policije, le da so bili ti že prej temeljito preverjeni zaradi narave svojega dela.

Drugi faktor v dilemi nove oblasti, ali obveščevalne službe ukiniti ali ne, ni strankarske narave, temveč strateški za vso slovenijo. Na našem ozemlju sta doslej vzporedno oz. celo z roko v roki delovali in sodelovali vojaška in civilna obveščevalna služba (armadni KOG - Kontraobveščevalna grupa, nam bolj znan kot KOS - Kontraobveščevalna služba). Ker sta prišli politiki Slovenije in JLA v popolno navzkrižje, je in bo naloga KOS-a delovati destruktivno, torej vnašati v slovenske politične vrhove nered, nemir in celo ter poglobljati prepade med strankami, obveščati armado in zvezne organe o namerah slovenske vlade, torej v vseh ozirih

upočasnjevati in tudi preprečevati uveljavljanje slovenske gospodarske in mednarodno-pravne samostojnosti. Že zaradi tega je popoln nesmisel v celoti čez noč zbrisati SDV, ki je sicer formalno podrejena zvezi, in tako KOS-u na stečaj odpreti nebranjena vrata, oz. mu prepustiti manevrski prostor, ki se imenuje Slovenija. Vsaj v tem prehodnem obdobju nam bo SDV še kako potrebna, če nočemo doživeti tega, da nam bo po lastni hiši pospravljala nekdo drug. Seveda pa jo bomo morali temeljito preoblikovati in očistiti.

In še tretji faktor dileme na novo vladajočih, ki pa je v vsej svoji razsežnosti »kratkoviden« - njegovo učinkovanje je omejeno le na leta oblasti. Namreč, če bo nova vlada potrebovala SDV, zaradi notranje jugoslovanskih razmer je to neminovno, jo bo morala povsem preoblikovati. Na njeno čelo bo postavila svoje ljudi, centralizirala njeno organizacijo, počistila med uslužbenci, informatorji in sodelavci, medtem ko je drastično skrčenje sicer povsem

izvedljivo, vendar ne najbolj mamljivo. mamljivo je za vsako oblast to, da s preoblikovanjem podedovanega aparata nadzor obrneš v nasprotno smer - nekdanji nadzor nad seboj spremeniš v nadzor nad svojimi političnimi nasprotniki. Kot že rečeno, je to skrajno kratkovidno, saj oblast razen v komunizmu ni večna, vsaka nova oblast pa bo nemudoma sprejela tvoje metode in jih po možnosti celo modernizirala (ne v lastno škodo).

In ko že seciramo eno ključnih predvolilnih obljub opozicije, se moramo zavedati, da je obljubo lažje in ceneje

požreti kot pa izopolniti, ljudje pa jo sčasoma, v poplavi vsemogočnih obljub, pozabijo. Tako kot vse poti v Rim vodijo zaključki vseh razmišljanj v spoznanje, da smo na krilih predvolilnega trobljenja odplavali v oblake. Zato je boljše čimprej sestopiti, kajti zavlačevanje s trdimi tlemi generira poznejše razočaranje. In razočaranje je v tej zadevi na žalost namogoče preprečiti, saj dokler smo konstitutivni del Jugoslavije, SDV krvavo potrebujemo. **Če seštejemo torej vse tri faktorje osnovne dileme SDV ukiniti ali jo obdržati: političnega, strateškega in oblastnega 9verjetno bi našli še kakšnega), dileme v dilemi ni.** SDV bo ostala, sicer preurejena in morda skrčena. Obljuba, da bi jo ukiniteli, se v tem kontekstu sliži iluzorna in smešna (kdo bi se prostovoljno odpovedal »od Boga dani« moči), da bi jo preuredili le za opazovanje in preprečevanje delovanja tujih služb na našem ozemlju, pa trenutno politično nezrela.

Od vseh visoko zvenečih obljub je realno mogoče z dobro voljo novih oblasti SDV več ali manj podrediti nadzoru skupščine, jo očistiti svinjarji iz preteklosti, odpreti in uničiti arhive zaradi ideologije in drugače preganjanih ter nadzorovanih državljanov, ukiniti zvezni nadzor, jo narediti vsaj delno za nadideološko in profesionalno službo, katere osnovni cilj opazovanja ne bi bil več notranji sovražnik. *Tako je prva naloga vlade in skupščine oblikovati komisijo, ki se bo ukvarjala izključno s tem problemom.*

Nenazadnje, nova vlada ne bo mogla tega izvesti, če ne bo niti približno vedela, kje se nahajajo stalni in začasni sedeži republiških obveščevalnih služb, oz. kdo so ljudje, ki jim je potrebno vzeti njihove vohljaške delovne knjižice. Kajti plesati z duhovi ne more biti ravno zabavno, saj te lahko vsak trenutek nokavtirajo, ti pa jim niti na nogo ne moreš stopiti. In ker profesor Modrinjak ter njegov prašek za nevidnost obstajata le v pravljici, bomo morali nevidne končno narediti vidne. *Tudi z določeno mero sile, če bo potrebno, saj si v tem kočljivem trenutku, ko je potrebno na vse načine zavarovati slovensko suverenost, ne moremo privoščiti pete kolone oz. noža v hrbet od slovenske Securitatee, ki ji ideologija še vedno veliko več pomeni kot pa slovenstvo, kakor tudi ne njene popolne razpusitve.*

Srečno vlada, ne bo ti lahko, še posebej, če boš orehe smatrala za pretrde - takrat bo Demos namesto nekaterih reakcionarnih elementov dobil za sovražnika s svojo nenadno močjo in boj se steklega psa ter sumničavega človeka, sploh če je sumničavost njegov poklic!

Gregor Preac

foto: Tomi Drozg

Miran
in
Janez

PRASETA IZ KOČEVSKRE REKE

Ali nova oblast resnično nima sreče ali pa je tako prekleto ozka in butasta, da se od volitev naprej kot jara kača vlečejo afere in problemi, zaradi katerih ostajajo resnični problemi nerešeni in postavljeni v kot. Boj in maščevanje in množica negativnih posledic, ki iz tega sledijo, so glavna značilnost dosedanjega delovanja oblastnih organov. Najnovejša afera je logična posledica trenj, ki prevladujejo v medsebojnih odnosih novih nosilcev oblasti. Konflikti med bivšo oblastniško garnituro in novo slovensko politično elito se vedno znova pojavljajo na očeh javnosti od znane novinarske afere pred mesecem dni. Zadeva čedalje bolj spominja na otroške igre v peskovniku, ki se imenuje Slovenija. Nekdo je nekomu ukadel igračo in nastal je vsesplošen prepir in jok. Ampak, veste, naš pa že ni kriv! Sosedov je bil.

Novo prehitavanje v škarje in zbiranje točk se je formalno začelo v petek, 1.6., ko je bivši predsednik slovenske skupščine podal predlog o ustanovitvi komisije, ki bi raziskala utemeljenost govoric o nezakonitem delovanju sedanjih ministrov za notranje zadeve in obrambo, Igorju Bavčarju in Janezu Janši. Za čas, ko še nista opravljala družbenih funkcij.

Prav, je rekel novi obrambni minister. Naj se komisija ustanovi, »no problem«. Ampak naj se ustanovi in deluje v okviru ustavnih določil. Verjetno se je pri tej svoji zahtevi po zakonitosti kar malce nasmehnil. Tu je namreč lepota te igre. Po njegovem mnenju (ki je, to je potrebno poudariti, pravilno) delovanje pred nastopom državne ali družbene funkcije ni v zvezi z ustavnim amandmajem št. 78, ki v drugem delu dovoljuje ustanovitev komisije za raziskovanje ravnanj nosilcev javnih funkcij. To preprosto povedano pomeni, da ustavne podlage za ustanovitev komisije v tem primeru ni. Še bolj preprosto povedano: Če me ni poleg, me lahko tudi pretepejo. Razmišljanje, vredno kozlovske sodbe v Višnji gori. Naj mi višnjegorci oprostijo.

Ljudstvo je tako dobilo iger. Kruha sicer ni, a vendar...

Ampak, ni še konec najnovejšega dela iz serije »U zoni sumraka«. Ne bomo razpravljali o motivaciji starega komunista Potrča, ki ga je pognala v to dejanje. Maščevanje in podobne zadeve nikakor niso izključene. Konec koncev si poraženci v imenu nekega moralnega zadoščanja privoščijo za malenkost več kot zmagovalci. Mogoče celo malce hudobije. A za zmagovalca historično ni opravičila za nizka in nečloveška dejanja. Edino opravičilo zanj si podpiše sam

in velja prekleto kratek čas. Zato je reakcija »zmagovalca« Janše še toliko bolj odmevajoča v normalno razmišljujočem svetu. Na obtožbo, če je ta resnično bila, se z nekim normalnim, neparanojičnim načinom ne reagira z obtožbo, temveč se dostojanstveno nasprotniku dokaže, da preprosto nima prav.

Da o mesu niti ne govorimo. Take obtožbe si lahko dovoli delavec v tovarni na račun svojega direktorja. Nikakor, pod nobenim pogojem, pa si tega ne more privoščiti nekdo, ki opravlja življenjsko pomembne funkcije za celoten narod. Človek, ki tako parcialno razmišlja o življenju in problemih, naj ostane desetar, ne pa obrambni minister. To ne pomeni, da ti in podobni problemi niso pomembni, temveč je problematičen samo način, ki pelje k eliminaciji takih nepravilnosti. Osebna užaljenost in sla po maščevanju na tako visokih funkcijah nimata svojega mesta. Pa čprav smo vsi skupaj samo ljudje.

Žalostno je to, da se v naprej ve odgovor na vprašanje: »Politika gor, politika dol, ja, ljubi Slovenci, kdo bo pa za pijačo dal?«

foto: Tomi Drozg

TRIBUNA: Nekateri slovenski mediji so objavili vest, da ste v skupščini Slovenije predlagali, naj se ustanovi komisija, ki bi raziskala utemeljenost govorice o nezakonitem delovanju sedanjih ministrov, Igorja Bavčarja in Janeza Janše. Ali je bil ta predlog posledica nekkih dejanskih razlogov, ali pa je bil podan brez neke otipljive podlage?

MIRAN POTRČ: Kot je razvidno iz stenograma seje, je vsebina mojega predloga naslednja: Slabo je, da se v javnosti širijo govorice o nezakonitem delovanju, o tem, da so sedanji ministri zapleteni v določene aktivnosti, ki mečejo na njih kakršenkoli sum. Zaradi tega bi jih morala skupščina zaščititi in zagotoviti njihovo integriteto. Zato bi bilo smotno, da skupina delegatov v komisiji razišče in ugotovi, kakšno je realno stanje in s tem te govorice ovrže. To je bil edini namen mojega predloga. Nobenega razloga nimam diskreditirati katerokoli osebo, pa naj bo član vlade ali ne. Preprosto mislim, da ni prijetno, da imamo situacijo, v kateri imamo v vladi ljudi, o katerih se na ta način piše in govori. Ne glede nato, da gre za dejanja, ki so jih baje storili v času, ko še niso bili na funkciji ministrov nove vlade. To je v kratkem orisu moj pogled na zadevo.

TRIBUNA: Janez Janša se je na vaš predlog odzval na, lahko bi rekli, za odraslo osebo nenavaden način. Pristal je na sestavo komisije v okviru, ki ga dopušča ustava, hkrati pa predlagal, da se sestavi komisija, ki bi raziskala vaše delo in odgovornost za pravilnost postopkov pri sprejemanju zakonov in drugih aktov v času, ko ste bili vi predsednik skupščine.

Kako sprejemate njegov odgovor?

MIRAN POTRČ: Če se je s protipredlogom oglasil zaradi tega, ker je mislil, da ga obtožujem, hkrati pa je mislil, da mora on obtožiti mene, potem je to stvar njegove moralne integritete. Janše nisem z ničemer obtožil, kar zanj ne morem trditi. On mene je.

Pričakujem, da bo skupina ustanovljena za raziskavo obtožbe proti meni oblikovana in pričakujem, da bo Janez Janša, ki ima v tem trenutku mnogo večjo dostopnost do informacij kot jaz, to tudi dokazal. Seveda jaz trdim, da nečesa, kar ni, ni mogoče dokazati.

TRIBUNA: Poleg predloga o preiskavi vaše odgovornosti pri sprejemanju zakonov je Janez Janša zahteval tudi ustanovitev komisije, ki naj razišče, ali se je in ali se še sedaj enkrat tedensko oskrbuje partijske funkcionarje s svežim mesom iz takoimenovanega oskrbovalnega centra Gotenica, Kočevska reka. Ali je v tej obtožbi le mogoče kanček resnice, saj je območje, iz katerega naj bi med ostalimi tudi vi dobivali živila, skrivnostno in nihče ne ve, kaj se tam dogaja?

MIRAN POTRČ: Za to, da me oskrbujejo z mesom na tak način, sem prvič slišal iz obtožbe Janeza Janše. Še manj. Nikoli nisem bil niti v Kočevski reki, niti nisem vedel, kaj se tam dogaja. Ko sem nekoč vprašal, ali kot predsednik skupščine smem dobiti informacijo, kaj se tam dogaja in kaj so tiste stvari, ki se tam nahajajo, sem dobil odgovor, da imajo samo redki pooblaščenici pravico do tega.

Niti lovec nisem. Moja edina krivda je, da jem meso. Ki pa ga nikoli nisem dobil na

način, ki bi bil vsaj podoben načinu, za katerega me obtožuje Janez Janša.

TRIBUNA: Za večino ljudi, ki malce bolj poznajo razmere v slovenski politiki, so obtožbe Janeza Janše o mesu, smešne. Za tiste, ki pa resnično poznajo slovensko politikantstvo in način, s katerim Janez Janša obračunava s svojimi nasprotniki,

foto: Tomi Drozg

najnovejša afera ni nikakršno presenečenje. Kako boste reagirali vi?

MIRAN POTRČ: Pričakoval sem, da se bo del medijev obrnil name, da bom lahko povedal svoje mnenje, ne da bi bil primoran voditi diskusije po časopisih. Vsak med nami se seveda ceni in jaz nisem izjema. Vendar lahko zatrdim, da kar se tiče osebne poštenosti, večina ljudi, ki me pozna, verjame, da so te obtožbe absurdne. Meni samemu pa se zdi smešno. Janeza Janše preprosto ne razumem.

TRIBUNA: Iz vaših odgovorov dobimo občutek, da kljub dolgoletni politični praksi niste navajeni nizkih udarcev, ki pa so v politiki nekaj povsem normalnega?

MIRAN POTRČ: Na sami seji sem se smehljaj, vendar sem po razmišljanju prišel do ugotovitve, da je stvar na taki stopnji, da je najbolje, da se razišče in ugotovi resničnost navedb Janeza Janše. To je dokaj preprosto, saj nekje verjetno obstaja človek, ki vsak teden pripelje meso meni, Cirilu Ribičiču in ostalim funkcionarjem. Kot trdi Janez Janša. Naj ga komisija preprosto poišče.

ZKOS

FILMSKI, VIDEO SEMINAR - LABORATORIJ

21.6. - 25.6. in 28.6. - 10.7.

Workshopi : kamera, luč, animacija, fotostrip, videoart, študijske projekcije.....

Seminar je namenjen tako začetnikom, kot tistim, ki že mislijo, da poznajo film in video, pa jim še ni čisto jasno...

Možnost imate seznaniti se s temelji videa/filma, procesom izdelave filma/videoa in z razmišljanji o mediju/umetnosti/zgodovini/strukturi pogleda etc. Po želji lahko posnamete svoj video ali film...

OMOGOČENO VAM BO DELO S SUPER VHS, U MATIC VIDEOM in 16mm in S 8mm FILMSKO TEHNIKO.

SEMINAR/LABORATORIJ BODO VODILI PRIZNANI IN AVTENTIČNI MENTORJI :

Jovan Jovanovič iz Beograda, Rađovan Čok, Janez Stare, Ivan Obrenov in drugi gostje/mentorji.

INFORMACIJE/PRIJAVE :

ZKOS, Kidričeva 5, Ljubljana - Peter Milovanovič Jarh

tel : 061 217-860

211-828 int. 37

Peter Žnidaršič

PLAHO PREBUJANJE

Po večletnem zatišju, ko je bila Albanija odrinjena na obrobje aktualnega političnega dogajanja in je mednarodna javnost že skoraj popolnoma pozabila na enega najbolj okostenelih ostankov Stalinizma v svetu, se da v zadnjem času slutiti, da je tudi v tej politični eksoti sredi hribovitega Balkana pod hermetičnim pokrovom že začelo brbotati.

Predvsem po zaslugi vzhodnih medijev, ki razširjajo precej ohlapne vesti o množičnih demonstracijah, bombnih eksplozijah in vse številnejših pobegih prek albanske meje, se oči političnih opazovalcev s pričakovanjem obračajo v državo, ki je leta 48 prostovoljno izbrala pot v popolno izolacijo. Plaz ugibanj in političnih špekulacij je sprožila novica Tanjugovega atenskega dopisnika, ki jo je prvi objavil nek grški časopis, da sta v začetku aprila v Tirani eksplodirali dve bombi in da so se v albanski prestolnici demonstranti večkrat spopadli s policijo, posredovali pa naj bi celo agenti zloglasnega Sigurimija. Le nekaj ur zatem je iz Washingtona prišla vest o izjavi štiriinšestdesetletnega albanskega voditelja Ramiza Aljije o tem, da njegova vlada razmišlja o možnosti ponovne vzpostavitve diplomatskih odnosov s Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike, ki so ju v Albaniji še do pred kratkim imenovali imperialistične in revizionistične hudiče. V Londonu pa so skoraj istočasno sporočili, da je Velika Britanija obnovila svojo ponudbo izpred desetih let, da bi spet vzpostavila diplomatske odnose z vlado v Tirani. Očitno je torej, da se je zganila ohromela albanska diplomacija, nekaj pa se je začelo dogajati tudi med albanskim ljudstvom, ki naj bi bilo edini pravoverni apostol stalinističnega dogmatizma.

Čeprav je zaenkrat še prenačljeno napovedati, ali bodo Albanci sledili valu revolucionarnega navdušenja, ki je nedavno zajel Vzhodno Evropo, je mogoče napovedati, da se Albanija nikakor ne bo odpovedala enopartijskemu sistemu, razumeti kot strah pred naglimi, nenadzorovanimi spremembami, ki je očitno zelo prisoten.

Uradna Tirana vse novice o izgrelih v državi uporno zanika, kar je le nadaljevanje preverjene prakse iz preteklosti in s svojim ravnanjem ne bi smela več presenečati. Podobno so ravnali že pred tremi leti, ko so se razširile vesti o protestih delavcev v mestu Balši, lanskoletnih študentskih nemirih in decembrskih dogodkih na jugu države, ki so sledili krvavemu obračunu oblasti s številnimi pripadniki grške manjšine.

Enver Hoxa je minule čase svojemu ljudstvu rad pripovedoval o tem, da edino albanska pot vodi v resnični socializem in da je posnemanje kitajske, sov-

jetske in jugoslovanske prakse zgolj revizionistično dejanje. Toda tudi v takšnem socialističnem originalu so spremembe neizogibne, nemogoče je le predvideti, kdaj se bo sprožil plaz in ali bo pod seboj pokopal toliko žrtev kot revolucija romunskega tipa. Pot do mirnega preobrata v tej državi je skorajda nemogoča, kajti albanski politični sistem je do potankosti izdelan mehanizem represije in nadzora nad celotnim življenjem državljanov. Leta 1976 je vlada z novo ustavo razpustila vse regije ter z vsemi sredstvi podprla razvoj ateistične propagande z namenom, da bi ljudem vcepila »znanstveno materialistični pogled na svet«.

Verjetno najbolj očitna primera represije v državi pa sta zakon, ki oblastem dovoljuje, da pošlje v internacijo ne le vse sorodnike potencialnega državnega sovražnika, ampak celo otroke, starejše od štirinajst let in zloglasni albanski zakon o družinah, pod katerimi družina ni zasebna stvar, ker to ni v skladu s socialistično moralno.

Kljub vsem naštetim zaviralnim elementom, ki uspešno zatirajo razvoj demokracije v državi in trdno zaklepajo vrata v svet, se je verjetno pod vplivom prevetrene Vzhodne Evrope za droben korak premaknila tudi albanska zunanja politika. Poglavitna pobudnika albanskega modela perestrojke sta zunanji minister Reis Malile in njegov podsekretar Sokrat Pljaka, ki je bil med drugim tudi veleposlanik v Jugoslaviji. Težko je sicer verjeti, da bi oba

morda kdaj v prihodnosti odkrito podprla razvoj demokratičnih sil in s tem odstopila od uradne politike, kajti likvidacije najvišjega albanskega partijskega in državnega vodstva so se vršile od leta 1948 do danes in nobenega dvoma ni, da je vrh piramide, ki je na koncu ostal na cedilu, več kot neoporečen. Bolj verjetno je, da oba premoreta toliko politične jasnovidnosti, da sta spoznala, da s sedanjo Evropo ni več moč komunicirati na albanski način in da bo moral albanski voditelj slej ko prej podpisati Helsinško listino, na kateri manjka le njegov podpis. V luči takšne interpretacije dogodkov je razumljiv tudi nedavni obisk generalnega sekretarja ZN De Cuellarja v Albaniji, ki je bil ocenjen kot zelo uspešen. Kako se bo ta uspešnost odražala v črnem albanskem vsakdanu, pa bo pokazal čas.

Erika Repovž

LABODJI SPEV - II.del

GLADIATORJI POLITIČNE PROPAGANDE

MAKING NEWS

Pred leti je najbolj totalitarni televizijski urednik, Darko Marin, skrbel za modo tako, da je na hodniku »postrojil« svojo armado novinarjev in opravljal jutranjo »smotro«; kdor ni imel srajce in kravate, ga je nadrl ali pa poslal domov.

Čeprav smo »projekt Kučan« in vlogo TV Slovenije na minulih volitvah nekako osvetlili že v prvem delu »Labodjega speva«, ne bi bilo neumestno dodati še par bučk, ki tezo o Televiziji kot III. volilnega štaba sedanjega predsednika še bolj argumentirajo. Tudi pogled s provincialnega zornega kota je zanimiv. Kako so dopisniki Televizije po direktivah iz epicentra spremljali golaž? Koncept spremljanja bi lahko strnili v dve ali tri faze; v prvi so iz Ljubljane prihajale zahteve, ki so se v glavnem nanašale na »projekt« - če je bil kje Kučan, je bilo samoumevno takoj ustrezno ukrepati. Spričo razvoja dogodkov se v drugi fazi pojavi hiper zasledovanje Demosovih shodov. Tretja (pogojna) faza pa vsebuje same iniciative dopisnikov, ki so opozarjali, da se na njihovem koncu dogaja še kaj (bolj) pomembnega. Vsota vseh treh elementov je na koncu dala neko »objektivnost« poročanja. Toda le v primerih, kjer je do izraza prišla tudi tretja komponenta.

Za ilustracijo si osvetlimo celjski primer. Na tamkajšnjem radiu so si štiri dni točke nabirali vsi štirje predsedniški kandidati, toda le Kučan se je pojavil v Dnevniku. Zanimiv je primer, ko so imeli liberalci z Demšarjem predvolilno konvencijo v središču mesta, dopisnik **Janko Šopar** pa je moral romati v Rogaško slatino, kjer je operiral Kramberger. Sploh pa je Televizija namenoma zastopala liberalce, katerih aktivnost je bila vsaj na tem območju vredna širše pozornosti. In kako si drugače razlagati dejstva, da TV ne bi posnela prispevkov v zvezi z avtocesto ali ustanovitvijo Štajerske ekonomske zveze, če **Janko Šopar**, bivši voditelj Dnevnika, tega ne bi sporočil v Ljubljano. Tovrstno dajanje iniciativ je v neki meri le ohranjalo ravnotežje. Seveda pa se postavlja vprašanje, ali je do takšne zmede prihajalo zaradi premajhne in kadrovske neustrezne ekipe dnevnoinformativnih oddaj, ali zaradi urednika Uroša Lipuščka, ki na sestanke ob 12.30 prihaja po informacije, češ, kaj je novega, in uro kasneje že izgine, da bi se morebiti kdaj popoldne spet pojavil in preveril okostje dogodkov, ki se bodo pojavili v Dnevniku; ali pa je do takšnega kaosa prihajalo (Žal tudi sedaj ni nič bolje) zaradi prej omenjene vloge TV Slovenije pri volitvah in odgovornosti »projek-tantov«, ki jim je bilo sveto le eno. Nikakor ne Dnevnik.

No, ko smo že ravno pri Dnevniku, se tudi okrog njega (ne pa v njem samem) določene stvari spreminjajo. Voditeljem Dnevnika bo formalno priznan status urednika (najvišji plačilni rang), kar je bila iluzija dosedanjim voditeljem, ki so stvari urejali prav tako, kot jih bodo novi. Če pogledamo imena novih voditeljev, bo ozadje takoj jasno: **Pengov in Maksimovič**, v kombinaciji pa so še **Štakul, Hočevnar in Labernik**. Kompetence enake prejšnjim, plačilni rang pa ... hm! Kot ponavadi jim bodo stregli turnusni uredniki.

SRAJCE IN KRAVATE

V uvodu zapišani **Marinov štos**, ki je modno uniformiral moški del notranje-politične redakcije in kasneje še politično-informativni program (kot se je Marin pomikal na mestu urednika), ni njegova najbolj očitna diferenciacija. Znan je tudi po kadrovskih čistkah in šikaniranjih, saj je v svoji kadrovski politiki šel tako daleč, da je z namenom narediti poslušno redakcijo veselo vozil v Hišo mlade (prevmem punce) in ubogljivo-poslušne. Morebitne upornike pa je na različne načine onemogočal. Tako je na svojevrsten način na mestu urednika PIP »zamenjal« **Aleksa Štakula**. **Marinov** človek je bil npr. **Franjo Mavrič**, ki je na njegovo posredovanje postal šef Dnevnika, in ko je Marin odšel za sekretarja za informiranje k Markoviču, je Mavrič pristal kot urednik oddaj za tujino in zdomce. Po drugi strani pa je prav Mavrič lep primer, kako je mogoče človeka izkoristiti, se z njim igrati in ga na koncu diskreditirati. Eden od mnogih, ki je prišel v spor z Marinom, je **Janio Šopar**, ki zatrjuje, da »se z njim ni dalo komunicirati«. Zato je odšel za dopisnika v Celje. Da je bil Marin absolutist v pravem pomenu besede, absolutist, ki se ni preveč oziral na stroko, dokazuje tudi primer z Gorenjem, podjetjem, ki ga je Šopar analitično spremljal in le-to ga je vabilo na različne sejme v tujino, od koder bi lahko strokovno poročal. Marin pa je tja pošiljal kakšnega Mavriča ali Peroviča. Zanemarljivo pa ni, da so ob takšnih ali drugačnih primerih po svetu hodili tudi uredniki, seveda na stroške sponzorjev. Med njimi verjetno najbolj izstopa **Boris Bergant**, ki mu nekateri očitajo, da je vedno znal poskrbeti zase in s tem združiti prijetno s koristnim. **Bergant**, trdoglavi pragmatik, poln idej, je vedno rad živel na veliki nogi, tudi na stroške TV. Nekoč je to lepo pokazal, ko se je na prekleto drag način oglašil iz New Yorka. Ko je prišel račun, so nekateri kar popadali.

Poleg Marina, ki je bil sekretar partijske organizacije v Hiši okoli leta '83, ni bilo težko kravato nositi tudi ostalim partijskim poglavnikom, za katere pa ni lahko dobiti informacij, kdaj in kdo so bili. Kar se spiska tiče, naj TV ne bi imela popolne evidence, OK ZKS-SDPLJ-Center pa pravi, da je to zdaj stvar stranke same. Kakorkoli že, vsaj za nameček, v minulem desetletju so sekretarili takšni kot npr. **Luka Škoberne, Tomaž Terček, Branko Maksimovič, Zoran Medved** itd.

Darko Marin

LOV NA DIREKTORJA

Funkcijo generalnega direktorja lahko enačimo s poslovno politiko RTV-ja. Kako je bila le-ta obarvana do sedaj, ni treba posebej pisati. Bolj zanimive so figure, ki so sedele na vrhu obeh državnih medijev. Ali bolje rečeno - marionete, skratka ljudje, ki jih je Partija tja postavila. Iz podobnih razlogov kot pri sekretarjih OO ZK, verjetno tudi pričujoči spisek ne bo popoln. Če začnemo z **Janezom Vipotnikom**, ki je bil nekje v sedemdesetih najprej direktor in kasneje predsednik skupščine RTV-ja, vedo viri povedati, da ni bil posebej škodljiv. Na kratko, v Hiši je sedel, da je napisal dve knjigi. Tu nekje naj bi mu sledil **Tone Krašovec**, ki ni imel pretiranih ambicij po delu na TV, večje apetite je imel po politični karieri, za kar mu je TV kot odskočna deska prišla prav. **Ferdo Lužar** je baje sedel zgolj iz formalnosti, kot da ga ne bi bilo. Izšel je iz TV vrst z ambicijo, da bi na TV še naprej prosperiral. Končal je v bežigraski politični vrhuški. **Vlado Janžič**, eden od direktorjev z najbolj negativno hipoteko, je svojo pot do zvezd začel kot občinski partijski funkcionar. Nato je prišel za kadrovskega šefa na bivši CK ZKS, od tam pa ga je pot vodila na CK ZKJ, kjer naj bi imel nekaj v zvezi z mednarodnimi odnosi. Slednje je bila krinka pred njegovo resnično dejavnostjo, saj naj bi bil udbovec s specialnimi nalogami. In takšen je leta '85 prikorakal na RTV, ki jo je vodil vse do letos. Janžič je bil edini, ki se ni zadovoljil le s funkcijo direktorja, zato je spremenil statut in postal še glavni urednik (od '86 do '88 pa naj bi bil še celo predsednik skupščine RTV). Janžiču se očita slepota, odmaknjenost, otoplost, oportunitizem... Znal se je spotakniti ob vsako »nezvenceno« besedo v Dnevniku. Imel je svojo interpretacijo programov, po njegovem bi se dokumentarni program moral ukvarjati z arhiviranjem. Televizijo je hotel deprofesionalizirati na račun volunterstva (in diletantstva). Znan je tudi po tem, da je veliko menjal urednike. Po izteku mandata je računal na mesto ambasadorja na Poljskem, zato je vsako jutro na stroške RTV-ja hodil na tečaj iz angleščine. In ko ga je zapustila lastna Partija in je izpadel iz igre, je začel iskati somišljenike, da bi ga kandidirali še za naslednji mandat. Posluh je našel pri najbolj udbovsko-vojaškem (bivšem?) delu RTV-ja - Oddajniki in zveze (ali lepše - Čarovniki iz OZ-a). Tako se je našel med šestimi kandidati in septembra, ko se bo formirala nova skupščina RTV-ja, ki bo sprožila javni natečaj, bo vseh šest lahko spet kandidiralo (in še kdo). Že zdaj je jasno, da bodo konvertiti le številke.

Bojan Krajnc

foto: Tomi Droz

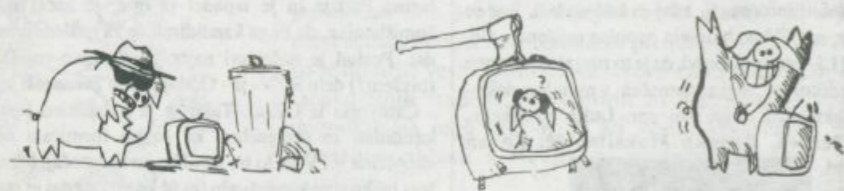
LOOK WHO'S TALKING

KAKO SO TELEVIZIJCJI OCENILI

NEKATERE SVOJE SODELAVCE

♥ MARJAN LAH		🍦 TONE HOČEVAR		♥ LADO AMBROŽIČ	
♥ JANEZ ČUČEK		🍦 BRANKO MAK-SIMOVICH		🍦 DRAGO PEČKO	
			🍦 JURE PENGOV		
		♥ LJERKA BIZILJ			
🍦 STANE GRAH		🍦 LIDIJA HREN		🍦 BORIS BERGANT	

Ustvarjalni

♥
UROŠ LIPUŠČEK

V anonimni anketi je

KOREKTNI

♥
MATJAŽ TANKO

ZVITI

♥
TOMAŽ TERČEK

STREMUŠKI

♥
ZORAN MEDVED

NAIVNI

♥
FRANJO MAVRIČ

POKVARJENI

🍦
ALEKS ŠTAKUL

🍦
TADEJ LABERNIK

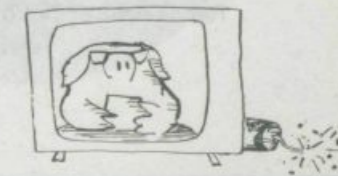
SPOSOBNI

Neustvarjalni

ZVITI

♥
NINA KOMPARIČ

NESPOSOBNI

sodelovalo 17 anketirancev.

Sir Winston Churchill je nekoč o statistiki zapisal sledeče: »Obstaja laž, prekleta laž in statistika.« Zato je tudi omenjeno anketo treba jemati z veliko mero rezerve, saj je za vzorec izbrano zgolj nekaj sodelavcev omenjenih umetnikov. Kako gre to, pa vsi dobro vemo (vrana vrani ne ...). Naše subjektivne ocene so namreč povsem drugačne, kakor so drugačne tudi informacije, zbrane na neformalen način iz »krogov blizu...«.

Po teh subjektivnih virih na primer U. Lipovšček ni nesposoben, Matjaž Tanko ni niti sposoben niti korekten ampak zmeraj nadelan, Ljerka Bizilj pa še zdaleč ni naivna, še manj naiven pa je Franjo Mavrič, Lidija Hren ni ustvarjalna, ker baje sploh nič ne dela, če sta Štakul in Labernik sposobna, je nekdo pripravljen biti bicikel in tako naprej. Kdo bi vedel!? Zato jemljite vse to z veliko rezervo. Zanimivo pa, upamo, vendar je!

Uredništvo

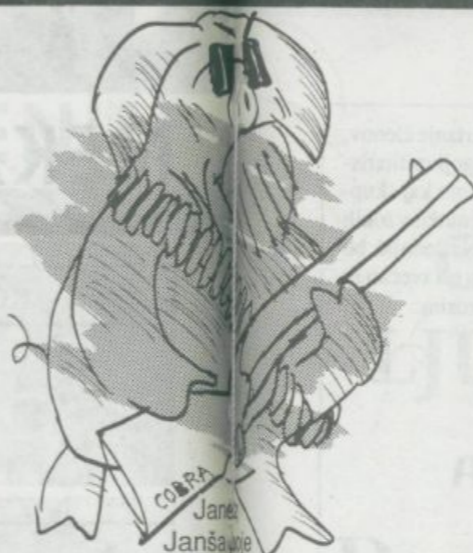
Legenda: ♥ emocionalni

🍦 hladni

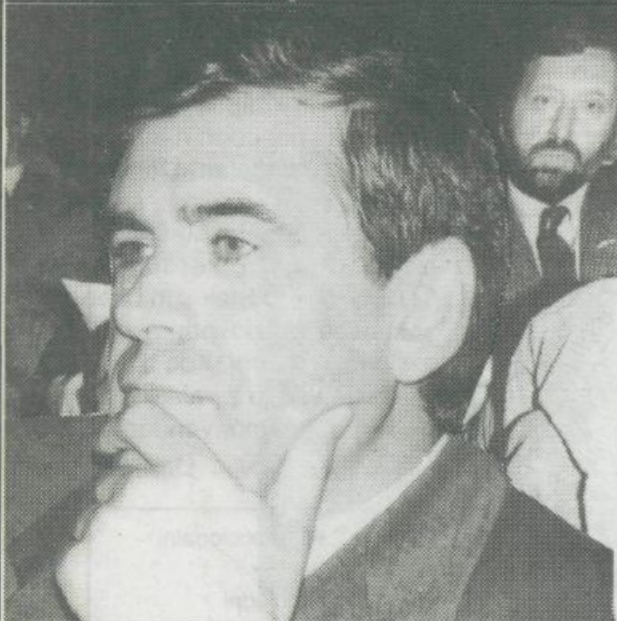
V kinu Komuna te dni pokopavajo slovenski film. Karpo Godina se je namreč odločil kar v enem filmu karikirano prikazati vse slabosti slovenske kinematografije. Upajmo, da bo to zadnji film, ki smo ga Slovenci »dovolili posneti« Karpu Godini in da bo nova oblast počistila tudi VIBO. Tudi tam namreč kar mrgoli raznih zajedalcev in kameleonov, ki jih pri filmu še najbolj zanimajo njihovi honorarji.

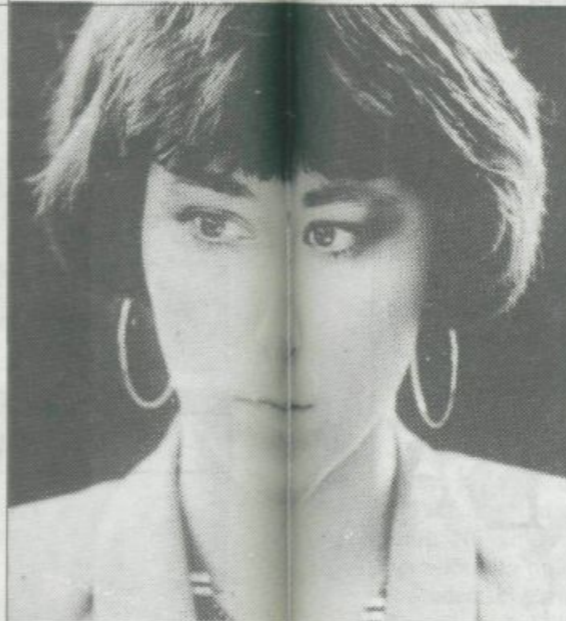
Janez Janša pa je že drugo klico svojega »laborlega speva«.

Morebitni uspehi jugoslovanskih nogometašev lahko povzročijo krajši zastoj pri razpadanju federacije. Ob verjetnejšem neuspehu lahko pričakujemo, da se bodo napake iz igre odražale tudi na področju mednacionalnih odnosov...

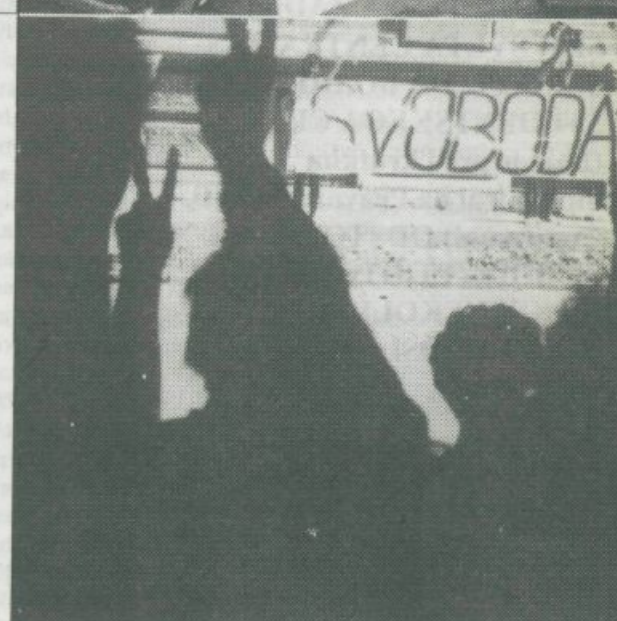
Borbena pripravljenost enot JLA bo v čast TV prenosov iz Italije, kot vedno... kadar je na sporedu nogomet.

Kdo je prasec, ki je gospo minister Meto Rudolf-Rupel treščil po nasmeju v nekem dvigalu, še ni čisto jasno. Tudi še ni čisto jasno, zakaj jo je. Nemara celo zato, ker je nekemu grozila po telefonu. Kaj in zakaj mu je grozila, se danes še ne ve in sploh se ne ve, če je oni to posnel ali ne. V glavnem, nič se ne ve.

Ko se danes človek spominja tistih toplih dni v juniju pred dvema letoma, ko smo se dobivali na Roški in pili pivo (dokler niso začeli popravljati bifeja), se mu kar malo stoji. Ob branju notranjepolitičnih novic se zato danes marsikdo nehote vpraša: »A smo se za to borili...?«

Bivši šef Rahmana Morine in prijatelj številnih slovenskih komunistov (beri: prenoviteljev), se zadnje čase rad zadržuje v Ljubljani in Slovenem predava o nasilju na Kosovu. Ta isti Azem je še nedolgo tega svoje rojake zmerjal, da so separatisti in kontrarevolucionarji in jih z Rahmanovo pomočjo zapiral...

Siva senca Resnikove brade se še vedno glazi po zidovih Kersnikove 4. Novi študentski voditelji pa so medtem že dali počistiti in prebrskati sobo predsedstva, zdaj pa baje iščejo tistih štirideset zapisnikov iz sej prejšnjega predsedstva, ki naj bi jih, po honorarni listi sodeč, za predsedstvo napisal Resnik...

Bivši Ertlov sovražnik No. 1, Vinko Levstik, na oni strani meje, točneje v Gorici, že več dni prav nestrpno čaka. Na povabilo svojega starega znanca Igorja Bavčarja, namreč.

HOPLA

ALI JE BILO NA ZADNJI SEJI SVETA CENTRA RES SLIŠATI? DA BO DIREKTOR ŠTUDENTSKEGA CENTRA (Baje je pred kratkim diplomiral na Pravni fakulteti. Čestitamo!) ODSTOPIL, ČE SE BODO UGOTOVILE KAKRŠNEKOLI NEPRAVILNOSTI V POSLOVANJU CENTRA?

Ne vem, me ni bilo tam. Če gre verjeti noticam v Delu, je to res, vendar dvomim, ka bi v kateremkoli primeru direktor to res storil. Spomnimo se nekaterih poskusov, da bi ga bivše predsedstvo Uk pripravilo do tega. Ni jim uspelo, pa čeprav je imel bivši predsednik Gorazd Drevenšek močne argumente za to, da bi tovariš Miklavc moral odstopiti. V stari oblasti je imel tovariš direktor močno zaledje, prav zanimivo bo spremljati, ali ga ima tudi v novi.

Verjetno bi jaz na njegovem mestu že zdavnaj zapustil delovno mesto (vemo, da se da to zelo elegantno urediti, seveda pa je za to treba imeti stil in vsaj malo časti). Rekel bi: »Ko vas jebe, saj sem ful sposoben. Grem pa drugam, takih vedno manjka!« A tega ni storil, preveč je s srcem pri študentih. Kaj bi študentje brez tako sposobnega direktorja? ... verjetno manj bojkotirali in sestankovali, verjetno pa tudi delegaciji študentov v Svetu centra ne bi bilo treba odstopiti.

HRVATSKA STUDENTSKA UNIJA IN HRVATSKI AKADEMSKI SAVEZ, OBA IZ ZAGREBA NA OBISKU PRI ŠTUDENSKI ORGANIZACIJI UNIVERZE V LJUBLJANI (ŠOU V LJ) ali IGRALE SE DELIJE A LA CROATE.

Sobota, točno opoldne. Revolverje so potegnili predstavniki hrvatskih študentskih organizacij. »Opredelite se politično proti jugoslovanski federaciji, ne udeležite se 25. evropskega študentskega srečanja, ustvarite srednjeevropski študentski parlament in podpišite listino o koordiniranju dela, če ne, ste mrtvi.« Kravate so jim strumno odsevale z belih srajc in zalisci so žareli v opoldanskem soncu. Druga stran, neoborožena, z rožicami v laseh je odgovarjala: »Peace, brothers, mi se politično ne opredelujemo, študentskega srečanja se bomo udeležili, če bo zares študentsko in kot izgleda, bo. Srednjeevropski študentski parlament je že ustvarjen, samo da bolj slabo deluje, ker se, tako kot Srbi v Jugoslaviji, v srednji Evropi Nemci proglašajo za edine pametne in listine o koordiniranju dela ne bomo podpisovali, ker vi niste izvoljeni kot predstavniki študentov po faksih, prav tako pa menimo, da pri reševanju študentske problematike lahko sodelujemo, ne moremo pa koordinirati dela, saj sta izobraževalna in socialna sistema preveč različna. All right?« Revolverje so pospravili člani Hrvatskog akademskog saveza, medtem ko so se predstavnikom Hrvatske studentske unije (HSU) samo povesili. »Cool, ampak ne recite mi, da vas free Slovenia in Croatia ne zanimata,« je dejal glavni revolveraš HSU. »Nas zanimajo samo študentje, boljši pogoji za študij itd. Če smo sedaj v eni državi, je treba pač upoštevati to. Kako pa se mislite pogovarjati z ostalimi študenti po Jugoslaviji, npr. s Srbi?« »Z njimi ni dialoga dokler terjajo orožje za Kosovo.« »Dobro, toda kaj pa ostali študentje?

Dajmo skupaj sprožiti pobudo za črtanje členov, ki podpisujejo, da naj se v šolah goji militaristični duh, pa bomo videli, ali imamo kaj skupnega ali ne?!« Pištole so bile v trenutku v tokih in podpisano je bilo premirje. Naslednjič bo srečanje točno opoldne v Zagrebu ob svečah in prijetni glasbi. Z veliko cvetja, prosim.

HOPLA

ŠOU v LJ na seji SEJAL IN POSEJAL

Seja je bila kratka in hvalabogu je sedanje predsedstvo bolj škrte narave. Denar da samo, če je zadeva podprta z dokazi o tem, da bo to koristilo več študentom in da je to najcenejša varianta.

HOPLA

Šole je konec, izpiti so v polnem teku, prav tako pa tudi dež pridno teče, zato študirat! Absolventje, začnite si počasi iskati sobe, saj je konec avgusta, ko vas bodo zbrisali na cesto, še kako blizu, to pa velja tudi za tiste, ki so se pri študiju že ušteli, oziroma jih »zajebava« kateri(a) od zafrustriranih univerzitetnih profesorjev. Vse bo šlo prej k vragu kot oni, zato upajte, da vam bo uspelo. Pa nasvidenje v naslednji številki!

Vaš Zoltan, ki ga še niso ukrotili

HOPLA

HOPLA

HOPLA

ZAKAJ JE ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJA UNIVERZE V LJUBLJANI PRAVNI NASLEDNIK UK ZSMS LJUBLJANA?

Delegati članic UO ZSMS so 20.03.1990 izglasovali naslednje, za preoblikovanje »študentske« organizacije bistvene sklepe:

1. Sprejem Pravilnika o volitvah.
2. Sklep o dajanju prednosti Pravilniku o volitvah v primerih, ko so ostali akti UO ZSMS v nasprotju z njim.
3. S konstituiranjem parlamenta Študentske organizacije Univerze v Ljubljani prenehajo veljati Pravila o organiziranosti in delovanju UO ZSMS v Ljubljani in njenih organov, ter njeni drugi akti, razen če Parlament ne odloči drugače.
4. Študentska organizacija Univerze v Ljubljani je PRAVNI NASLEDNIK Univerzitetne organizacije ZSMS v Ljubljani.
5. Mandat članom organov in nosilcem individualnih funkcij v UO ZSMS se podaljša do 1. zasedanja Parlamenta.
6. PREDSEDNIK UO ZSMS skliče 1. sejo Parlamenta v roku 1 MESECA od dneva volitev.

Volitve poslancev v študentski parlament so bile izvedene v skladu z Zakonom o volitvah v skupščine in Pravilnikom o volitvah v dneh 12. in 25. 04. 1990, ter 09. in 10.05.1990 v 17 volilnih enotah, do danes pa še v dveh dodatnih (ALU in AGRFT).

Tako ima študentski parlament danes 30 poslancev iz 19 volilnih enot. Na volitvah pa je glasovalo približno 25 % volilnih upravičencev (manjše fakultete - visok odstotek, večje - porazen).

Študentski parlament je bil sklican 15. 05. 1990 v kapelici na Kersnikovi 4. Sklical ga je Gorazd Drevenšek kot predsednik UK ZSMS v predvidenem roku.

Parlament je sprejel poročilo o volitvah, poslovnik in **MNOGO POMEMBNEJŠI - AKT O USTANOVITVI ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJE UNIVERZE V LJUBLJANI.**

Kratka vsebina Akta:

Statutarna komisija
ŠO Univerze v Ljubljani

1. Študentska organizacija zajema študente Univerze v Ljubljani in Teološke fakultete v Ljubljani.

2. Organiziranost in delovanje ŠO (študentske organizacije) določi STATUT, ki ga sprejme PARLAMENT.

3. ŠO ima položaj DRUŽBENE ORGANIZACIJE in je pravna oseba. Pravno pojem družben organizacije ni definiran, znana so le razna ugibanja, ki pa do sprejetja ustreznega zakona niso pravno relevantna (npr. najprej društvo nato družbena organizacija, kje se vpisati v register ...).

Edino podlago predstavlja USTAVA, v skladu s katero si bo ŠO prizadevala pridobiti ta položaj, bodisi s sprejetjem Zakona o Univerzi, bodisi z dopolnitvijo Zakona o usmerjenem izobraževanju. Druge DRUŽBENE ORGANIZACIJE, ki veselo delujejo, so bile sprva res društva, toda ne zaradi zakonske določbe, ki bi to zahtevala, pač pa zaradi manjkajoče določbe, ki bi to obliko dovoljevala.

4. ŠO je PRAVNI NASLEDNIK UO ZSMS v Ljubljani in PREVZEMA vse njene PRAVICE IN OBVEZNOSTI.

Od sprejetja tega sklepa pa do danes je ŠO priznано pravno nasledstvo na SDK-ju, Stanovanjsko komunalni banki, Gospodarski banki. Zakaj tako neumna trditve? ŠO ima urejene zadeve glede žiro računa, finančnega poslovanja na podlagi AKTA O USTANOVITVI.

Tudi tisti, ki rabijo ŠO, oz. predvsem njen DENAR, ji ne oporekajo nasledstva. Prošnje že dežujejo!

Tisti, ki kakorkoli vedo, zakaj na K4 pravzaprav gre, TAKŠNEGA VPRAŠANJA NIKDAR NE BI POSTAVLJALI.

Pa še nasvet gospodu odvetniku, mag. Demšarju.

195. člen Zakona o pravnem postopku v prvem odstavku pravi: »Če katera od strank odtuji stvar ali pravico, o kateri teče pravda, ni to ovira, da se pravda med istimi strankami ne dokonča.«

Torej četudi bi trditve v zgoraj zapisanem tekstu ne držale, če pravnega nasledstva ne bi bilo, to ni razlog za prekinitvev pravde. Ali kot pravi pisec Malega princa - »Bistvo je očem skrito!«

»DOGMA IN SRCE ZNANJA«

TRIBUNA: Spremembe. V trenutku, ko se ekipa na oblasti zamenja tako popolno, kot je bilo storjeno na zadnjih volitvah, se najpomembnejše vprašanje vsekakor nanaša na spremembe, ki jih taka, vsaj formalno popolnoma drugačna »oblast«, prinaša. Ali spremembe na šolskem področju bodo in kakšne?

PETER VENCELJ: Spremembe so zelo širok pojem. Na eni strani so to strokovne, na drugi pa organizacijske narave. Univerza mora biti avtonomna in mora na svojem področju odigrati vlogo, ki se za Univerzo spodobi. Če sedaj tega ni sposobna, naj gre po sapo, naj dvakrat, trikrat počepne in potem naj svojo nalogo izpolni.

Ni mogoče iz resornega dela opravljati nekaj, za kar je potrebna strokovna usposobljenost. Sam sem univerzitetni učitelj in nobenega dvoma ni, da mora Univerza odločiti sama o sebi. Seveda pa mora pri svojem delu upoštevati naročila družbe, kar pomeni, da mora vendarle vzpostaviti takšno programsko ponudbo, kot jo družba potrebuje. Tu je Univerza v določeni prednosti, ker lahko ponudi več, kot družba zmore. Zato se bo z dogovorom v skupščini uredil odnos med ponudbo Univerze in denarnimi možnostmi družbe.

TRIBUNA: Mladi raziskovalci. Javno skrivnost je, da projekt mladih raziskovalcev ne poteka tako, kot je bilo to zamišljeno. Vzrok je seveda tudi v finančah, vendar za razliko od podobnih problemov drugod, tu denar je. Težave povzročata kasnejša porazdelitev denarja. Sredstva, namenjena delu mladih raziskovalcev, v velikem delu končajo v drugih projektih visokošolskih institucij. Kakšen je vaš pogled na ta projekt in rešitev problema?

PETER VENCELJ: Vsaka kampanja, in projekt mladih raziskovalcev je bil kampanja, ima take in podobne negativne spremljajoče zadeve. Ni moj namen kritizirati, saj je bilo stanje pred tem naravnost poraz-

Nova vlada, novi ministri. Tudi minister za šolstvo je nov. V upanju, da ne gre samo za zamenjavo v smislu staro za novo, smo se odločili postaviti par vprašanj novemu članu vlade, čigar področje delovanja obsega celotno slovensko šolstvo. Od malih nog do diplome. Odgovori (vsaj nekateri, ker za vse urednik kar noče dati prostora) so tu, mini-intervju mini novinarja z maksim. ministrom. In verjetno za minimalno zanimanje bralcev za to temo.

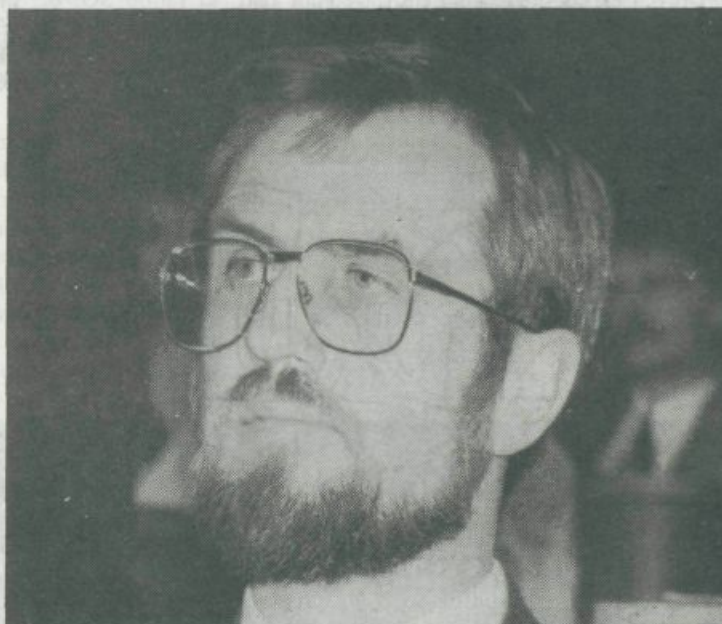

foto: Tomi Drozg

no in je bil tak način edino »politično« sredstvo, s katerim se je stanje poskušalo vsaj malo zboljšati. Mislim pa, da bi morali vse skupaj zamenjati z resno skrbjo družbe za kvalitetne kadre. In to ne kampanjsko! Ne govoriti o 2000 mladih raziskovalcih in ne vem kakšnem času, za vsako ceno, končni rezultat pa je daleč od tega, kar ste pričakovali. Večina mladih raziskovalcev ne odhaja tja, kamor je bilo prvotno mišljeno, temveč ostajajo na Univerzi.

Glede nepravilne porazdelitve financ se strinjam z ugotovitvijo v vašem vprašanju. Na področju visokega šolstva sem prisoten petnajst let in vse to obdobje ni bilo drugega kot en sam velik boj za skromen denar. In projekt mladih raziskovalcev ni bil izjema. Je bila samo ena od idej, kako pridobiti nekaj denarja za delo. Ideja, ki je padla politikom na mehka tla in so jo sprejeli.

TRIBUNA: Moč. Mislite, da imate možnost in moč storiti nekaj pozitivnega na tem področju?

PETER VENCELJ: Mislim, da. Če ne, potem bomo imeli vsi skupaj samo še slabšo situacijo. Ti mehanizmi, ki delujejo sedaj, delujejo zunaj vsakega resnega cilja. Ena od rešitev je v urejenem financiranju visokih šol, predvsem visokošolskih učiteljev.

Precej tega je že pripravljeno. Univerza mora delovati neprofitno. Osnova je sistematizirano delovno mesto s solidnimi plačami, da se lahko učitelj posveti predvsem strokovnemu delu. Ločiti je potrebno visokošolskega učitelja od pridobitništva. Seveda ne dogmatsko, temveč z materialno motivacijo.

TRIBUNA: Študentje. Kje je položaj študentov v teh spremembah? Kaj se spremeni za študente same?

PETER VENCELJ: Cel sistem je nemotivacijski. Ključno z univerzitetnim. Cele množice študentov se vpisujejo na smeri, ki jih ne zanimajo. Neuspešnost študentov, ki se kaže v razliki vpisanih v prvi letnik in

diplomantov, je v precejšnji meri posledica slabe motivacije. Če bi bili študentje uspešnejše porazdeljeni glede na motivacijo, ta razlika ne bi bila tako velika.

Drug pojav, ki ga nismo poznali, vendar v veliki meri vpliva na uspešnost študija, je nezaposlenost. Kdor po srednji šoli nima možnosti zaposlitve, se preprosto vpiše na kako od fakultet.

TRIBUNA: Participacija. Študentje v čedalje večji meri plačujejo izpite.

PETER VENCELJ: Sam sem prvi načel vprašanje participacije. Mislim, da mora participacija postati sestavni regulativ, če hočemo, da bodo šole postale resnejše. Motivacija se z vloženim denarjem občutno dvigne. Ne glejte participacijo samo kot socialno in ekonomsko kategorijo. To je tudi del mehanizma, s katerim se regulirajo medsebojni odnosi.

Zavedam se, da ljudje vidijo v participaciji predvsem socialno kategorijo. Zavedam se, da je to pri relativno nizkih osebnih dohodkih lahko zelo boleča stvar. Za kogar pač je. So družine, ki bi lahko plačale zelo visoko šolnino. Če mislijo, da je njihov otrok dovolj sposoben (kar pa v resnici, recimo, ni), prav. Naj plačajo. Za sposobne pa moramo poskrbeti, da bodo lahko študirali.

TRIBUNA: Javna skrivnost. Med študenti velja mnenje, da se v vrh visokošolskega dela na posameznih fakultetah ne prebijejo najbolj sposobni študentje, temveč je mnogo asistentov, ki tega položaja s svojo sposobnostjo ne zaslužijo. Ali naš sistem ocenjevanja sposobnosti in znanja temelji samo na oceni znanja, sposobnost pa je zanemarljiva?

PETER VENCELJ: Težko mi je reči za tisti del Univerze, ki ni tehnika in naravoslovje. Na naši fakulteti se vedno več učiteljev posvetuje o primernosti nekega kandidata za asistenta. Se pravi, da dobimo vpogled iz več zornih kotov.

Kako se to dogaja drugje, kakšne družinske in druge vezi delujejo, ne vem. Sumim pa iz vašega vprašanja, da so druge razmere drugačne, da se v resnici marsikje pojavljajo asistenti, ki kasneje niso dobri učitelji.

TRIBUNA: Teološka fakulteta. Kje je po vašem mnenju mesto Teološke fakultete?

PETER VENCELJ: Seveda v sklopu Univerze, kot je to v celotni Evropi. Vendar se tu pojavi vprašanje, ki je s tem problemom tesno povezano. To je ime ljubljanske Univerze, ki ima v naslovu ime politika, in to politika, ki...

Da ne bo nesporazuma, Edvarda Kardelja kot človeka, ki je neko družbeno vizijo postavil, celo cenim na družbenem področju. Žal pa moram, ne da bi bil sovražno nastrojen proti njemu, kot se mi včasih očita, reči, da je šlo za nek projekt, ki ga življenje preprosto ni bilo sposobno realizirati.

Sam smatram, da je potrebno, ne samo na Univerzi, temveč na vseh šolah, resno razmisliti, kako umakniti vse te ideološko-borbene zadeve. Ne v smislu sovraštva, temveč v smislu želje za nevtralnno, strokovno pogojeno šolo na vseh nivojih.

Resnejši pogovor o statusu Teološke fakultete bo možen šele takrat, ko se Univerza tudi v imenu normalizira. To je s strani Teološke fakultete neko normalno pričakovanje.

Prvi korak k vključitvi Teološke fakultete je v tem, da skupščina prekliče odlok iz leta 1957, s katerim je bila ta fakulteta izločena iz sklopa Univerze. Dalje je stvar Univerze in fakultete same. Naj to store odrasli kot odrasli.

TRIBUNA: Srednja šola. Ali boste nadaljevali z najnovejšo reformo srednje šole?

PETER VENCELJ: Rad bi, da bi tisto, kar se je nekoč dogajalo in se je imenovalo reforma, prešlo v proces. To seveda ne pomeni, da se v nekem trenutku ne zgodi malce stopničasta sprememba. Vendar naj bo ta čim manjša in čim

bolj kontrolirana.

Mogoče je potrebno, da del izkušenj vrnemo nazaj in odpremo tudi obrtniške šole. Pluralizem možnosti naj se odpre. Nič ni narobe, da smo različni. Narobe je to, da imajo otroci iz različnih krajev različne možnosti. Z vzpostavitvijo gimnazij je ta problem vsaj delno rešen. V manjših krajih je namreč zelo težko vzpostaviti resne šolske cente, ker je interes pester, vsaka šola razen gimnazije pa deluje samo na ozkem delu te interesne sfere. Gimnazije rešujejo ta problem.

TRIBUNA: Dvom. Ob vaši postavitvi na funkcijo ministra za šolstvo se je v javnosti pojavil en sam dvom. Dvom v vašo primerčnost za opravljanje tistega dela funkcije, ki se tiče vzgoje, saj ste le kader s področja naravoslovja. Vaše delovno mesto je Oddelek za matematiko in mehaniko. Ta dvom se poraja pedvsem zaradi prepričanja, da strokovnost in vzgoja običajno nista vzporedni zadevi.

PETER VENCELJ: Nikogar ni, ki bi imel hkrati vse. Moj predhodnik je bil specialist za predšolsko in osnovnošolsko vzgojo, jaz pa sem padel v to tako, da sem se ukvarjal najprej z Univerzo. Veste ni nujno, da je nekdo, ki je strokovnjak, ozek po srcu. Vzgoja ni samo stvar stroke, temveč tudi stvar srca. Zavedam se problemov, ki jih ima naša mladina. Zavedam se jih skozi posledice teh problemov, npr. skozi samomore, šolske neuspehe... Ti problemi prihajajo tudi iz vzgoje.

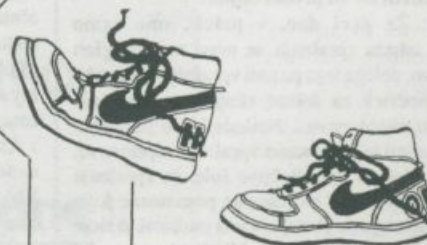
Odpri sem za drugačno, ne samo znanstveno, temveč vzgojno kvalitetno osnovno šolo, ki mora izrecno skrbeti za to, da se posveti posamezniku. Ne izhajam iz kolektivnega pojmovanja šole, ampak iz šole, ki pomaga človeku, da res postane človek. Prvi sem, ki bom zagovarjal, da naj se v osnovni šoli človek vzgoji. Manj znanosti in več posluha za mladega človeka.

Peter Žnidaršič

**RADIO
STUDENT**

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

**Vaš vodnik med sateliti...
Vsak dan izbrani prenosi...
24 ur na noč...
Na pangalaktičnih frekvencah
Radia Študent**

TUDI SREDNJEŠOLCI IMAJO SVOJO ORGANIZACIJO - ZVEZO DIJAKOV SLOVENIJE

3 1. marca letos so se tudi srednješolci odločili, da se bodo povezali v sindikat - Zvezo dijakov Slovenije. Na že tradicionalnem slovenjegraškem srečanju so se proglasili za ustanovno skupščino, izvolili pa so tudi predsednico in izvršni odbor.

Srednješolci so že s prvim dejanjem, izklopili dekleta za predsednika, dokazali, da jih novi, demokratični sistem, očiščen vseh enostrankarskih primesi in s tem tudi velike količine žensk v politiki, še ni okužil. Najstnica, ki jo poleg klasičnih pubertetnih nadlog, kot so mozolji, mastni lasje in ... tarejo tudi za našega srednješolca tipični problemi: prenatrpani programi, dolgačasni in živčni profesorji (taki, na žalost, še prehitro postanejo tudi tisti, ki se tega otepajo), premalo časa za konjičke in zabavo, in seveda nerazumevali starši, na prvi pogled ne daje vtisa, da uspešno brani srednješolske barve. Dokler ne odpre ust ...

TRIBUNA: Kako je sploh prišlo do ustanovitve Zveze dijakov Slovenije (ZDS) in odkod ideje?

ALENKA KUNAVER: Že dalj časa ugotavljamo, da nas, srednješolce, povezuje veliko skupnih problemov. Tako se je pokazalo predvsem na dosedanjih srečanjih srednješolcev v Slovenj Gradcu. Tam smo bili enotni v tem, da potrebujemo neko povezavo in ta bi bila seveda najbolj učinkovita, če bi imeli skupno organizacijo. Do sedaj se nekako nismo mogli organizirati, ker pač zakoni tega niso dovoljevali. Zdad, ko je bil sprejet nov zakon o političnem združevanju, se je ta možnost odprla in ljubljanski srednješolci smo predlagali ustanovitev Zveze dijakov Slovenije. Pobudo smo prenesli na slovensko srednješolsko koordinacijo, ki je delovala v okviru ZSMS, in tam to zvezo tudi ustanovili.

TRIBUNA: Ker je za srednješolce 10. srečanje v Slovenj Gradcu izredno pomembno, me zanima, kaj se je poleg ustanovitve ZDS tam še dogajalo? Slišati je bilo, da ste imeli, tako kot Zveza študentov, tudi vi probleme v zvezi s članstvom, ali naj bo to avtomatično ali prostovoljno?

ALENKA: Že prvi dan, v petek, smo samo predstavili odprta vprašanja, se pravi med drugimi tudi članstvo, plega tega pa tudi vprašanje, ali naj bo ZDS nadomestek za šolske skupnosti, vprašanje financiranja, mentorstva... Naslednji dan smo se o tem pogovarjali in rešili samo vprašanje mentorstva, ki bo pač odvisno od odločitve šole, in vprašanje financiranja, ki naj bi ga reševale posamezne šole. Glede financiranja pa obstaja še ena možnost in sicer pridobivanje sredstev preko Mladinskega sveta, ampak to še ni sigurno.

TRIBUNA: Kako pa boste, glede na to, da so srednje šole razpršene po celi Sloveniji, koordinirali delo in kako boste sploh organizirani po posameznih šolah?

ALENKA: Po posameznih šolah imamo podružnice. Par ljudi pač skliče ustanovni sestanek, kjer se dogovorijo, kaj bodo počeli, zapisnik pa potem pošljejo na Izvršni odbor, ki ima trenutno sedež na Dalmatinovi 4. V izvršnem odboru so potem predstavniki posameznih regij in ti potem prenašajo ideje šol, oz. skupin šol.

TRIBUNA: Ideja se je rodila nekje novembra. Vemo, da sami srednješolci niste imeli možnosti za delovanje, sploh pa ne za ustanavljanje svoje organizacije? Zanima me, kdo vam je pri tem pomagal?

ALENKA: Že prej, ko smo imeli slovensko srednješolsko koordinacijo, nam je pri delu pomagal Roman Levtar. Tudi potem, ko smo se odločili, da bomo ustanovili lastno organizacijo, pri tem bi poudarila, da je bila ideja naša, je z nami sodeloval in nas spodbujal ter pomagal pri pripravi potrebnih papirjev, kot je npr. statut.

TRIBUNA: V vašem programu piše tudi, da se boste zavzemali za spremembo srednješolskih programov. Kako mislite, da boste svoje ideje lahko uresničevali, saj vemo, da kot srednješolci kakšne posebne možnosti za vplivanje na sprejem programov nimate, prav tako pa tudi izkušeni nimate prav preveč?

ALENKA: Delovali bomo v bistvu tako, kot smo do sedaj. Koordinirali bomo delo s pomočjo izvršnega sveta ZDS, poleg tega pa bomo poskušali pritisniti na ljudi, ki o naši usodi odločajo, in to preko pism, pogovorov... Pisali smo že novemu ministru za šolstvo, poskusili organizirati okroglo mizo, izdajali bomo bilten ZDS in upam, imeli močnost tudi objavljati v Tribuni, saj jo bere precej dijakov. Upam tudi, da bo naš bilten zaživel. Za sponzorstvo bomo prosili papirnice, kar se tiče tiska, pa so nam na Srednji šoli tiska in papirja že obljubili, da bodo to naredili oni.

TRIBUNA: Torej polni optimizma že delujete. Kam pa naj se napatijo tisti dijaki, ki bi želeli sodelovati bodisi pri oblikovanju biltena ZDS, bodisi pri kateri drugi akciji ZDS, mogoče pa že imajo idejo o tem, kdaj, kje in kako bi organizirali okroglo mizo o prostem času srednješolcem, prostem času, ki ga ni, npr.?

ALENKA: Lahko nam pišejo na izvršni odbor ZDS, Dalmatinova 4, ali pa se tam kar sami oglasio. Vsakega bomo veselili, saj vemo, da med srednješolci obstaja veliko posameznikov, ki jim ni vseeno, kaj se bodo naslednje šolsko leto učili in želijo si, da bi v šolo vstopali z veseljem, ne pa prestrašeni in živčni, saj se konec koncev učimo za življenje in predvsem zase, ne pa zato, ker to nekdo drug hoče in ker obstaja v družbi nenapisano pravilo, da če nimaš šole, pa nič ne pomeniš. Če nam hoče kdo pomagati, naj kar pride. Več nas bo, prej se bo kaj spremenilo.

Za Tribuno: Natalija

ODPRTO PISMO NOVEMU PREDSEDNIKU REPUBLIŠKEGA KOMITEJA ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE TER TELESNO KULTURO

Člani ZVEZE DIJAKOV SLOVENIJE, ustanovljene na 10. srečanju srednješolcev v Slovenj Gradcu 31. marca letos pričakujemo, da bo imela novoizvoljena vlada več posluha za interese in zahteve srednješolcev. Menimo, da določene probleme najbolj izrazijo tisti, ki jih najbolj neposredno občutijo. Ker želimo, da bi se nove šolske oblasti seznanile in upoštevale naše poglede, vam že takoj na začetku vašega mandata pošiljamo osnovne točke našega programa.

Naši ključni poudarki so:

- Prilaganje šolske zakonodaje novim zahtevam v šolstvu mora potekati dovolj hitro, da ne ovira razvoja izobraževalnega sistema in hkrati dovolj počasi, da jih je mogoče pred uveljavitvijo eksperimentalno preveriti. Zavzemamo se za spremembo Zakona o usmerjenem izobraževanju, ki še vedno zapoveduje vzgajanje za delo in samoupravljanje ter vsestransko razvite osebnosti, hkrati pa onemogoča ustanavljanje privatnih šol. Državne šole naj bodo laične.
- V šoli naj se uveljavijo mednarodni kriteriji znanja. Potrebna je tudi ustrezna zunanja kulturna rezultatov izobraževanja. Zato naj RK VITK v skladu z določbami prenovljenega Zakona o usmerjenem izobraževanju takoj pripravi pravilnik o maturi in kataloge znanj.
- Pravilnik o vzgojnih ukrepih naj končno začne spodbujati in ne samo prepovedovati.
- Sistem šolanja mora vsebovati in omogočiti permanentno izobraževanje učiteljev.
- Zagotoviti je potrebno stabilne vire sredstev, ki bodo omogočili učinkovito reševanje prostorske problematike in opremljenosti srednjih šol.
- Potreben je drugačen način financiranja šol: t.i. glavarina je slaba rešitev, saj omogoča preveč manipuliranja.
- RK VITK naj skupščini RS predlaga sprejetje Zakona o štipendiranju, ki naj določi vir sredstev za štipendiranje in organ, ki bo s štipendijskim skladom upravljaval. Najvišja štipendija naj ne bo manjša od 60 % povprečnega OD v RS.
- Uresniči naj se pobuda (ki je bila že večkrat podana, a žal tudi zavrnjena), da vsaka šola dobi sredstva v višini plače za tistega, ki bi delil tople obroke. Dolgoročni cilj ZDS pa je, da ima vsak dijak pravico do brezplačnega toplega obroka in brezplačne mesečne vozovnice do kraja šolanja.
- Uredi naj se založniška dejavnost. Učencem naj bodo na voljo sodobni učbeniki po vsem dostopnih cenah, hkrati pa naj bi k boljši preskrbi učbenikov prispevale tudi šole same z ustrezno založenimi knjižnicami.

Zgoraj navedeni problemi niso novi in neznani, zato jih nismo širše utemeljevali, smo pa seveda pripravljani - to od novih šolskih oblasti tudi pričakujemo - o njih spregovoriti v neposrednem srečanju.

V pričakovanju tvornega sodelovanja vas pozdravljamo in vam želimo veliko uspehov pri opravljanju odgovornih nalog.

Za Zvezo dijakov Slovenije
predsednica
Alenka Kunaver

Pismo je sprejela skupščina ZDS na 2. seji 23. 5. 1990

Nova organizacija naj bi bila stanovska, ukvarjala pa naj bi se s problematiko srednješolskega stanu in si prizadevala varovati pravice in interese svojega članstva in srednješolcev sploh, ne glede na njihovo svetovnonazorsko prepričanje ali članstvo v katerikoli politični ali drugi organizaciji.

ZAVZEMAMO SE ZA:

1. Izboljšanje materialnega položaja učencev:

- možnost cenejše nabave učbenikov, zvezkov in drugih porebščin;
- štipendije naj nam omogočijo šolanje, ne pa samo skromne žepnine...

2. Izboljšanje materialnih pogojev dela na šoli:

- sodobno opremljene učilnice, ki naj bodo tudi izkoriščene;
- učencem naj bodo na voljo sodobni učni pripomočki in ustrezno založene šolske knjižnice...

3. Spremembo odnosov na šoli:

- učenec in učitelj »človek človeku človek«, cilj obeh je isti = znanje učenca;
- pozivamo na vsestransko solidarnost med učenci;
- predlagamo spremembo šolskih pravilnikov, ki prepovedujejo, namesto da bi vsodbujali, ki zavirajo, namesto da bi pospeševali...

4. Prenovo vsebine izobraževanja:

- šola naj izobražuje, ne pa »vzgaja«;
- programi in število ur naj bodo učencem v veselje in v spodbudo za iskanje novih znanj, ne pa v breme
- uveljavitev mednarodnih kriterijev znanj

in kontrolo rezultatov izobraževanja;

- učitelji naj imajo možnost stalnega izpopolnjevanja.
- 5. Sodelovanje med šolami doma in na tujem...**
- 6. Sprotno spremljanje šolske zakonodaje.**

foto: Tomi Drozg

RADIO GLAS LJUBLJANE

ODDAJE, KI JIH MORATE POSNETI

Slovenska redakcija BBC-ja je pripravila tečaje angleškega jezika.

Na sporedu na **RADIA GLAS LJUBLJANE** vsako sredo ob 11^h15.

(prvo ste zamudili 2. junija)

Generalni pokrovitelj tečajev je **EXPRES OPTIKA MIRO KRSTIČ, TRŽAŠKA 15, LJ.**

100,2 MHz FM STEREO

radio GLAS Ljubljane

SMERI RAZVOJA

Študentske zveze v Ljubljani

1. Razvoj študentske zveze v Ljubljani je močno odvisen od statusa Univerze v družbi. Še preden je prišlo do slovenske pomladi in se je v Sloveniji začel širiti duh demokracije, smo študentje, aktivni v študentski organizaciji FF, razmišljali o novem Zakonu o Univerzi. Samo v dobro napisanem, ki bi opredeljeval novo vlogo Univerze v družbi, smo videli perspektivo razvoja študentske zveze. Le-ta bi artikulirala študentske zahteve po skrbenju študijskih obveznosti, ki so neznosni v primerjavi z modernimi izobraževalnimi sistemi.

Predlog zakona je napisan. Od začetka do konca smo bili prisotni pri njegovem snovanju, vse dokler ni bila sklicana tiskovna konferenca pri Zavodu za šolstvo. Predlog zakona, ki ga je predstavil rektor Univerze, ni bil enak prvotnemu osnutku. V prvem osnutku je študentski parlament enakovereden Univerzitetnemu in Pedagoško-znanstvenemu svetu in ima pravico soodločanja pri imenovanju rektorja in sprejemanju univerzitetnega statuta. V drugem osnutku zakona je bila izpuščena pravica do odločanja o statutu in okrnjena enakoverdnost z obema univerzitetnima upravnima organoma. Takšni spremembi člena se moramo odločno upreti, kajti predlog zakona predvideva popolno avtonomijo Univerze, torej bi bil statut tisti pravni akt, ki bi opredeljeval notranjo strukturiranost.

Izvršni organ študentske zveze mora preprečiti »pušč«. Univerzo, ki bo avtonomna, moramo študentje soupravljati skupaj s profesorji. V nasprotnem primeru smo proti njeni avtonomiji in zahtevamo republiško nadzorstvo. Ne smemo pozabiti, da na Univerzi dela veliko ljudi, ki so prišli na svoja delovna mesta po negativni selekciji, in dopustiti, da upravljajo z njo po lastni volji, kar bi bil njen propad.

2. študentska zveza je prevzela dediščino propadle UK ZSMS. Postavlja se vprašanje njene reorganizacije. Vsekakor moramo razdeliti pristojnosti upravljanja na dva pomembna segmenta njenega delovanja - na profitne in neprofitne dejavnosti. Predlagava enostavno shemo delovanja in se ne spuščava v podrobnosti: Najvišji organ upravljanja je študentski parlament. V njegovi pristojnosti je nadzor nad delom dveh organov, ki sta mu podrejena:

- a. organ, ki se ukvarja s študentskimi dejavnostmi,
- b. organ, ki se ukvarja s poslovnimi dejavnostmi.

Točka b se potem razdeli na dva dela - na profitne in neprofitne dejavnosti. V primeru sedanje študentske zveze bi veljalo omeniti kot izrazito neprofitne naslednje dejavnosti:

- društva (AFS F. Marolt, APZ Tone Tomšič, PAZ V. Vodopivec itd.),

- Univerzitetna zveza študentskih športnih organizacij,
  - Klub mednarodnega prijateljstva,
  - Koordinacijski odbor za mednarodno izmenjavo strokovnih praks.
- Med profitne dejavnosti bi veljalo uvrstiti:
- Junior Enterprise,
  - Radio študent,
  - Tribuna.

Sama razvrstitev v ti dve kategoriji je enostaven postopek, morebiten problem bi nastal pri samem upravljanju študentske zveze, vendar se rešitev pokaže sama od sebe. Za študentske dejavnosti je zadolžen izvršilni odbor za študentske dejavnosti. V njem naj bi delovalo 6 do 10 članov iz vrst študentov. Za poslovne dejavnosti pa je kompetenten finančni odbor za poslovne dejavnosti. Imel bi določeno število članov, od tega morajo biti vsaj trije iz vrst izvršilnega odbora za študentske dejavnosti. Drugi člani so poslovneži ali direktorji profitnih organizacij. Vsekakor pa bi se morala zagotoviti kontrola nad poslovanjem.

3. Ljubljana ima pomemben geopolitičen položaj v Srednji Evropi. Mesto samo bi moralo težiti k čim večji integraciji tega področja. Koordinator tega bi moralo biti Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. Zametek je že v skupnosti Alpe- Jadran. študentje univerz Alpe- Jadran smo imeli pred kratkim delovni sestaneke, kjer smo skupaj napisali dogovor o formiranju koordinacijskega odbora študentov Alpe- Jadran. Po tem dogovoru sestavlja odbor skupina 10 študentov. Iz vsake države po dva. Od tega prihaja eden iz Slovenije in drugi iz Hrvaške. Po mednarodnopravnih normah Slovenija in Hrvaška nista državi. študentski parlament mora potrditi ta dokument in imenovati predstavnika v odbor.

študentje tržaške univerze so na sestanku predstavili zanimiv projekt - DATA BANK SYSTEM. To je baza podatkov o strokovnih profilih posameznih študentov. Podatki so na razpolago vsem interesentom. Potrebno bi bilo vzpostaviti takšno računalniško mrežo na celotnem področju Alpe- Jadran.

4. V ustanavljanju je podjetje, ki bi koristno uporabljalo bazo podatkov iz DATA BANK SYSTEM-a. Podjetje bo delovalo po principu projektnih skupin, sestavljenih iz študentov določenih strok. Projektna skupina se pogodbeno veže s podjetjem, za katerega bi naj opravila določeno študijo. Podjetje bo skrbelo za kvalitetno izvedbo projekta, projektni skupini zagotavljalo prostor, administrativne in tehnične pripomočke ter vzdržuje poslovne stike s partnerji iz domovine in tujine. študentom se ponuja pridobitev praktičnega znanja in dober zaslužek.

Jelka Samec

Jernej Videtič

MEDDRŽAVNO SODIŠČE V HAAGU

»Obiskati Meddržavno sodišče v Haagu in se pogovarjati z enim od petnajstih »svečnikov« mednarodnega prava, je za mladega jurista isto, kot bi študent teologije obiskal Vatikan in se s papežem pogovarjal o aktualnih problemih teologije«, je ob zaključku obiska v Haagu v zahvali gospodu Evensenu dejal predsednik Ženevskega kluba, Matjaž Gruden.

Če ni drugega, potem je že to zadosten razlog, da se o tem zelo pomembnem organu OZN pove kakšna besedica.

V čudoviti stavbi, ki je Carnegiejevo darilo v središču Haaga, starega nizozemskega mesta, kjer se okna svetijo mnogo bolj kot drugje v svetu, je nameščeno Meddržavno sodišče. Sodni organ Organizacije združenih narodov.

Sodišče posluje na podlagi svojega statuta, ki je priložen Ustanovni listini ZN in je njen sestavni del, ter svojega poslovnika.

Kot že ime pove, so lahko stranke v sporih pred sodnim organom OZN vse države članice OZN, lahko pa tudi nečlanice, pod posebnimi pogoji (npr. Švica, San Marino...).

Sodišče sestavlja petnajst neodvisnih sodnikov, ki jih vodi Generalna skupščina in Varnostni svet s tajnim glasovanjem z absolutno večino. Iz ene države je lahko izvoljen največ en sodnik. Le ti se izbirajo kot OSEBNOSTI in ne kot predstavniki držav.

Njihov mandat traja devet let z možnostjo ponovne izvolitve. Sistem pa je naravnano tako, da se vsaka tri leta voli pet sodnikov, tako da se sestava sodišča postopoma in brez večjih posledic spreminja. Člani sodišča ne smejo opravljati nikakršnih POLITIČNIH, ADMINISTRATIVNIH in drugih PROFESIONALNIH FUNKCIJ.

Sodniki lahko ob sodbah dajejo tudi SVOJA LOČENA MNENJA in s tem opozorijo na svoje nestrinjanje oz. drugačno mnenje v določeni zadevi. Sodišče sodi v sporih med državami in daje svetovalna mnenja. Sodi na podlagi MEDNARODNEGA PRAVA, lahko pa se stranke sporazumejo, da odloča na temelju PRAVIČNOSTI (!).

Sodba je obvezna in dokončna z izjemnim dopuščanjem revizije. Če ena od strank ne izpolni obveznosti po sodbi, se lahko druga sodna stranka obrne na varnostni svet zaradi izvršitve sodbe.

Kaj pa če tudi takrat ni učinka? Če npr. Iran še vedno ne izpusti talcev v Teheranu. Takrat se postavi vprašanje UČINKOVITOSTI mednarodnega prava. Toda to je že drugo vprašanje.

Sodišče daje tudi SVETOVALNA MNENJA na prošnjo organov OZN in specializiranih ustanov, vendar mnenja niso obvezujoča.

Pa še povsem nestrokovno mnenje ob našem obisku te cenjene in spoštovane inštitucije.

Impresivno, dokaj pompozno, vendar ne toliko, kot je bilo pričakovati. Vendar z gledišča udejanjanja sodb skoraj nefunkcionalno. Bolj boj mednarodnih avtoritet prava o različnih problemih, ki se odražajo v sodbah in morda celo udejanjajo - če se zdi razsodba toženi stranki sprejemljiva.

Sicer pa je pravičnost tako ali tako še najbolj podobna desetemu bratu, ki se od časa do časa prikaže tu ali tam, prinese s seboj veselje in zadovoljstvo, nato pa spet izgine na žalost majhnih in na srečo velikih!

Leonardo Peklari

RAZPIS KADROVSKIH ŠTIPENDIJ IZ SKLADA BORISA KRAIGHERJA ŠTUDENTOM VISOKOŠOLSКИH ORGANIZACIJ V SLOVENIJI

Skupščina sklada Borisa Kraigherja za štipendiranje študentov visokošolskih organizacij v Sloveniji razpisuje

50 štipendij za študijsko leto

1990/91

V skladu z določili Samoupravnega sporazuma o namenu, financiranju, organizaciji in delu sklada Borisa Kraigherja za štipendiranje študentov visokošolskih organizacij v Sloveniji in samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike, lahko dobijo štipendije iz tega sklada študenti visokošolskih organizacij v Sloveniji, ki s svojimi izrazito nadpovprečnimi učnimi rezultati in uspešnim vključevanjem v študijske, strokovne in raziskovalne dejavnosti dokazujejo izjemne intelektualne sposobnosti in delovne rezultate s pogojem, da se izobražujejo:

- za izvajanje vzgojnoizobraževalne in raziskovalne dejavnosti v visokem izobraževanju,
- za potrebe raziskovalne dejavnosti v Sloveniji ali
- za potrebe ohranjanja in razvijanja kulturnega bogastva in ravni v Sloveniji.

Štipendije sklada lahko dobijo študenti od vključno 3. letnika dalje, z vsaj prav dobro povprečno oceno opravljenih izpitov (8).

Za študijsko leto 1990/91 bomo podeljevali tri oblike štipendij (v višini sredstev 50 celoletnih štipendij) in sicer:

a) Kandidati za **celoletno štipendijo** morajo predložiti:

- vlogo za podelitev štipendije (obrazec SPN-1, DZS 9, 40) z življenjepisom,
- potrdilo o opravljenih izpitih z ocenami,
- potrdilo o vpisu,
- mnenje vsaj enega pomembnega strokovnjaka s svojega področja,
- bibliografijo objavljenih del ali potrdilo o sodelovanju pri raziskavah s kratkim mnenjem vodje raziskave (če to ima),
- dokazilo o premoženjskem stanju (obrazec DZS -, 12),
- potrdilo o dohodkih staršev v preteklem koledarskem letu.

b) Kandidati za **štipendije za določen čas za študij na drugih ustanovah** morajo poleg določil v točki a.) predložiti še:

- študijski program,
- dokazilo o vrhunski kakovosti ustanove, kamor odhajajo študirat (lahko je vsebovano v mnenju iz 4. alineje dokumentov, ki jih predložijo vsi kandidati),
- povabilo ustanove, kamor odhajajo in
- potrdilo o dodatnih virih financiranja na ustanovi, kamor odhajajo, ali od drugod.

c) Kandidati za **štipendije za obisk mednarodnih znanstvenih srečanj** morajo predložiti poleg določil iz točke a) še:

- program srečanja (v mnenju strokovnjaka naj bo opisan pomen srečanja za kandidatov študij).

Prošnje z navedenimi prilogami naj kandidati oddajo vključno do 30. septembra 1990 na naslov: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Sklad za štipendiranje Borisa Kraigherja, Trg osvoboditve 11, 61000 Ljubljana, p.p. 362.

O rezultatih razpisa bodo kandidati obveščeni do 30. oktobra 1990.

Ob zaključku razpisa, oktobra 1990, se bo skupščina sklada odločila o možnosti ponovnega razpisa štipendij za določen čas za študij na drugih ustanovah in štipendij za obisk mednarodnih znanstvenih srečanj, in to ob koncu semestra, januarja 1991.

Skupščina sklada Borisa Kraigherja
za štipendiranje študentov visokošolskih
organizacij v Sloveniji

ŽIGA KORITNIK se predstavlja

Galerija Lerota - razstava fotografij

V sredo, 6. junija 1990, je bila otvoritev razstave barvnih fotografij Žige Koritnika iz Ljubljane. To je bila hkrati tudi njegova prva predstavitev javnosti.

S fotografijo se ukvarja že dolgo časa, pravo pobudo za razstavo pa je najbrž dobil z nagrado z natečaja ob 70-letnici znamke Olympus v Tokiu marca 1990. Naslov nagrajene fotografije je Srečni skupaj (Happy Together), razstavljena pa je bila skupaj z ostalimi nagrajenimi fotografijami v Tokiu marca 1990. Torej velik uspeh!

In s čim se nam je predstavil v Galeriji Lerota? Oglejmo si lahko izbor fotografij petih ciklov ustvarjanja in sicer izbor fotografij gledališke predstave Vena Tauferja, Odisej in sin, fotomontaže;

sledijo pokrajinski posnetki Irske, portretni zapisi (prav tako z gledališke predstave) in posnetki grafitov.

S tem izborom nam nekako omogoča vpogled v njegovo delo. Za vse fotografije je značilna odlično izbrana motivika posnetkov in kompozicija, ki skupaj z barvami tvori celoto. Pokrajinske posnetke Irske in grafite nam približa z reportažnim »očesom«, fotomontaže in fotografije z gledališke predstave pa so odraz Žigove subtilne narave dojemanja in razumevanja okolja. Želimo mu še veliko uspeha!

Nives Klinc

foto: Žiga Koritnik - Srečni skupaj

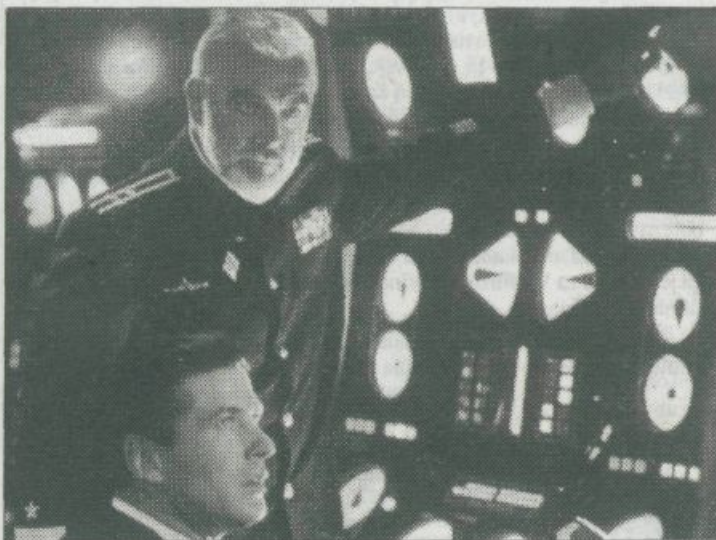
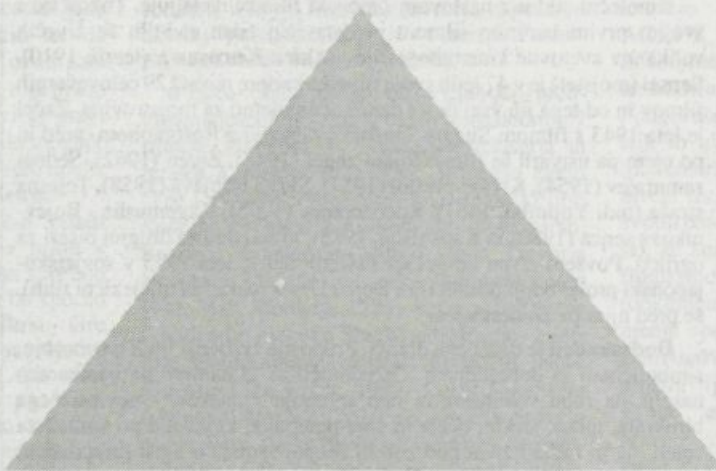

John McTiernan, režiser uspešnic Predator in Umri pokončno, se ne da. Ker je trenutno nek posebej ugoden čas za snemanje podvodnih filmov (glej Brezno in Veliko modrino), je še on posnel svojega - nekakšen Umri pokončno pod vodo ali kaj takega. Glavno vprašanje ob tem filmu je - kaj bi od tehnično sicer čisto vzorno narejenega filma ostalo, če ne bi vsaj malo špekulirali s tem, da se je nekaj »podobnega« res zgodilo? Še en »akcijski film« v množici podobnih (takšno ali drugačno preganjanje zadeve bistveno pač ne spreminja), politični rezultat je že skoraj podoben Rambu ali le ekranizacija zelo uspešnega romana s skrajno preprosto računico - če je bil uspešen roman, bo enako uspešen tudi s filmom.

Tisto »podobno«, ki pravzaprav vleče k filmu in v filmu je naslednje: moskovski časopis Izvestija je 28. februarja letos objavil pričevanje visokega častnika KGB, ki je povedal, da je novembra 1975 namestnik kapitana rušilca Storoževoj Valerij Šablin prevzel poveljstvo nad ladjo in jo usmeril proti Švedski. Ladjo je razglasil za neodvisno. Eden od kapitanovih priložnikov pa je začel z uporom, sprožil je serijo alarmov in ladja se je ustavila komaj 50 navtičnih milj pred švedsko obalo. Grozili so, da jo bodo potopili. Epilog pustolovščine - ladja je pristala v Rigi, mornarji so se udeležili obletnice oktobrske revolucije, kapitana Šablina pa so leto dni kasneje ustrelili. Iz takšne izjave seveda veje duh perestrojke. Pred petnajstimi leti tega gotovo ne bi objavili, konec koncev pa so to storili le nekaj dni pred premiero filma *Lov na Rdeči oktober*. Morebitne povezave naj vsakdo išče sam. Pomembnejše je, da je pisatelj Clancy za osnovni zaplet zgodbe (torej omenjeno dogodivščino) izvedel od ameriške obveščevalne službe. Skrivnostno vojaško-vojnisko tematiko je še dodatno oplemenitil, ko je vso zadevo iz rušilca prestavil v podmornico, »najbolj skrivnosten del vojaške mašinerije«, kot pravi režiser, ki pa je tak zato, ker ga nikoli nimamo priložnosti videti, ker »nikoli ne vemo, kje so in kaj počnejo« dodaja Clancy. Rezultat vseh teh skrivnosti - več kot 6 milijonov prodanih izvodov Clancyjeve knjige in uspešnice št. 1 leta 1990 McTiernanovega filma - v prvih dveh mesecih predvajanja je prinesel 99 milijonov dolarjev, do sedaj pa menda že več kot 108.

Da bo vse še bolj zanimivo (in skrivnostno), gre za neverjetno

LOV NA RDEČI OKTOBER

Connery in Baldwin - končno skupaj

The Hunt for Red October
ZDA, 1990

Režija: John McTiernan.

Scenarij: Larry Ferguson in Donald Stewart (po istoimenskem romanu Toma Clancyja).

Fotografija: Jan De Bont.

Glasba: Basil Poledoris.

Glavne vloge: Sean Connery, Alec Baldwin, Scott Glenn, James Earl Jones, Sam Neill, Tim Curry, Peter Firth, Joss Ackland, Timothy Carhart, Jeffrey Jones, Richard Jordan, Courtney B. Vance...

povprečen film, ki prav v ničemer ni izjemen. Kot smo že omenili, ponuja lov, pravo dozo napetosti, ki pa izhaja le iz tega, za koga kot gledalec navijate (koliko vam je do tega, da kapitana Ramiusa ne pokončajo), odlično izvedene posebne učinke (prevara je popolna - najbrž se nihče v dvorani ne zaveda, da gleda »podvodne« prizore brez vode) in nekaj znanih igralskih obrazov, ki so igrali točno tako (in takšne like) kot smo od njih navajeni. Poudarjati, da je Connery čisto v redu in šarmanten, je brez smisla. On je tak že skoraj trideset let. Redke so priložnosti, da pokaže kaj več (so pa, npr. Indiana Jones in zadnji križarski pohod) in tudi ta ni bila. Joss Ackland je kot sovjetski ambasador spet »negativec« (nazadnje je to bil v Smrtonosnem orožju 2) in videti je, da je treba vzeti njega, ko potrebujete lik, ki ga bodo vsi sovražili. Tudi drugi niso preveč »skakali« iz svoje kože, čeprav smo z veseljem opazili, da sta Scott Glenn in James Earl Jones tokrat veliko »prijaznejša« kot sicer. Žensk v filmu ni, kar bi moške gledalce znalo motiti, a si bo najbrž vsakdo, ki ima izkušnje z Bonnie Bedelia v Umri pokončno (žena Brucea Willisa, za tiste, ki so pozabili), hitro premislil. Bolje »moški« film, kot pa »moški film« s takšno žensko. Režiser v tako malem, klavstrofobičnem okolju dobesedno ni imel prostora za kakšne posebne domislice. Potoval je po ozkih hodnikih in kabinah, spremljal junake na vsakem koraku, jih slikal v glavnem v obraz in tu spustil glavni adut iz rok. Na račun akcije in napetosti se ni posvetil igri obraza, mimiki, ki bi oživila vso zadevo do tragičnosti. Ne verjamem sicer, da je imel prave igralce za to, a moral bi jih dobiti. Tako pa je zmagala tehnika, ljudje so bili le lutke. Rasne in politične aluzije tega filma pa so vredne posebne zgodbe. Da bo ameriški (pa tudi slovenski) publiki všeč odkrito bebavo podcenjevanje ruske strani, je za pričakovati in na to so avtorji gotovo računali. Da pa bo »neslišno« podmornico slišal prav črnc, to je že nov list v zgodovini ZDA. Manjkal je le še kuhar aziat (najbrž kar Kitajec) in mikrokozmos človeštva bi bil popoln. Da je film tem uspešnejši več, ko je lukenj v njem, naj ponazori izjava iz ameriškega Star-Telegrama: »Ta film lahko postane Top Gun leta!« In beseda je (bo) meso postala.

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Sreda, 13.06.90

NEŽNA KOŽA (LA PEAU DOUCE), Francija, 1964. Scenarij: F. Truffaut, Jean-Luis Richard. Režija: François Truffaut. Glav. vl.: Jean Desailly, Françoise Dorléac, Nelly Benedetti.

Četrtek, 14.06.90

DODESKADEN (DODES'KA-DEN), Japonska, 1970. Režija: Akira Kurosawa. Glav. vl.: Yishitaka Zushi, Kin Sugai, Junzaburo Ban, Kiyoko Tange, Kazuo Kato, Tape Shimokawa, Keiji Furuyama... (v barvah).

Petek, 15.06.90

UKROČENA TRMOGLAVKA (THE TAMING OF THE SHREW), ZDA, 1967. Režija: Franco Zeffirelli. Glasba: Nino Rota. Glav. vl.: Elizabeth Taylor, Richard Burton, Michael York, Natasha Pyne, Cyril Cusack, Michael Hordem (v barvah).
Sobota, 16.06.90

MALA WILLIE WINKIE (WEE WILLIE WINKIE), ZDA, 1937. Režija: John Ford. Glav. vl.: Shirley Temple, Victor McLaglen, C. Aubrey Smith, June Land, Cesar Romero.

Nedelja, 17.06.90

MOŽ IZ PRERIJE (THE PLAINSMAN), ZDA, 1936. Režija: Cecil B. de Mille. Glav. vl.: Gary Cooper, James Ellison, Jean Arthur, Charles Bickford, Helen Burgess.

Ponedeljek, 18.06.90

RUDARJEVA HČI (COAL MINER'S DAUGHTER), ZDA, 1980. Režija: Michael Apted. Glav. vl.: Sissy Spacek, Tommy Lee Jones, Levon Helm, Jennifer Beasley, Phyllis Boyens (v barvah).

Torek, 19.06.90

ZABLODA (THE HIRELING), Vel. Britanija, 1973. Režija: Alan Bridges. Glav. vl.: Sarah Miles, Robert Shaw, Peter Egan, Elizabeth Sellers, Caroline Mortimer (v barvah).

Sreda, 20.06.90

ZA ENO NOČ LJUBEZNI (LA PETICION), Španija, 1976. Režija: Pilar Miro. Glav. vl.: Ana Belen, Emilio Gutiérrez Caba, Frederic De Pasquale (v barvah).

Četrtek, 21.06.90

NA RAZPOTJU (THE TURNING POINT), ZDA, 1977. Režija: Herbert Ross. Glav. vl.: Shirley MacLaine, Anne Bancroft, Mihail Barišnikov, Leslie Browne, Tom Skeritt, Martha Scott (v barvah).

Petek, 22.06.90

IŠČE SE GOSPOD GOODBAR

**BISERI ZA OGRILICO
MOJSTER V BARVAH**

Četrtek, 14. 6. 1990

DODESKADEN (Dodes'ka-den, 1970)

(glej spored)

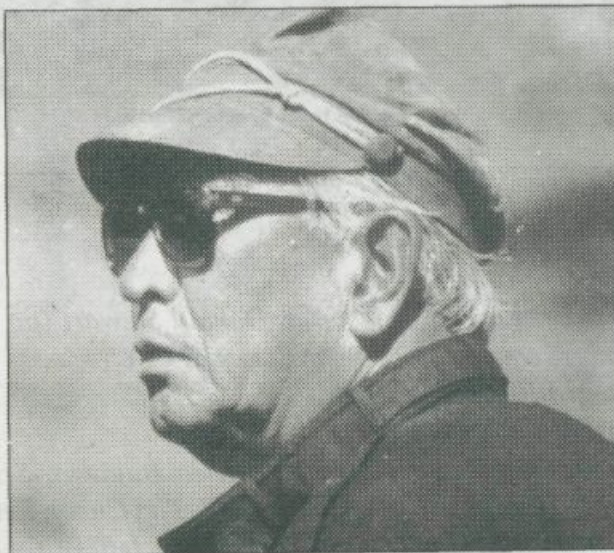
Kinotečni ciklus z naslovom Japonski film se nadaljuje. Tokrat bo s svojim prvim barvnim filmom predstavljen eden zadnjih še živečih velikanov svetovne kinematografije - Akira Kurosawa (letnik 1910). Sensei (mojster) je v 47 letih svoje filmske kariere posnel 29 celovečernih filmov in od tega jih vsaj deset danes ocenjujemo za mojstrovine. Začel je leta 1943 s filmom Sugata Sanshiro, zaslovel z Rašomonom, pred in po njem pa ustvaril še filme: Pijani angel (1948), Živeti (1952), Sedem samurajev (1954), Krvavi prestol (1957), Skrita trdnjava (1958), Telesna straža (tudi Yojimbo, 1961), Rdečebradec (1965), Kagemusha - Bojevnikova senca (1980) in Kaos (Ran, 1985), ki so eden za drugim biseri za ogrlico. Povsem izven konteksta naštetih del je leta 1975 v sovjetsko-japonski proizvodnji posnel film Dersu Uzala (oskar za tujejezični film), še pred njim pa Dodeskadren.

Dodeskadren je družbena drama. Prikazuje življenje ljudi na obrobju, simboličnem in dobesednem. Osredotočil se je namreč na barakarsko naselje na robu velemesta in tam spremlja »junake«, - nevrotičnega birokrata, mlado dekle, očeta in sina-potepuha, ki stikata po kantah za smeti, da bi našla kaj za pod zob in skupaj sanjata o lepši prihodnosti, prevaranega moža, nenehno pijane delavce, ki se vsakič znova sporečejo in tudi starega modreca, ki na vse gleda z očmi sv. Franciška Asiškega. Ta freska usod in ljudi je naslikana v prav neverjetnih barvah, z občutkom za življenje in humor in čeprav je ostra drama (kritika), ni mračna in brezizhodna. Kurosawa je poln razumevanja za svoje like in njihove probleme.

Čeprav gre za nedvomno mojstrovino, eno najlepših presenečenj, ki nam jih je mojster pripravil, jo je ta film slabo odnesel. Japonci so ga odklonili in komercialni neuspeh je skupaj s sumom o neozdravljivi bolezni prignal Kurosawa do poskusa samomora. A čas vse postavlja na svoje mesto. Dodeskadren je bil tisto leto le nominiran za oskarja (dobil ga je De Sica za Vrt Finzi-Continijevih), danes pa je za vsakega ljubitelja filma že trda klasika.

Še to - Do-des-ka-den (skrivnostni naslov) je onomatopoi. Simpatični fantič-čudak se gre vlak in sopiha naslov.

M.K.

Akira Kurosawa

(LOOKING FOR MR. GOODBAR), ZDA, 1977. Scenarij (po romanu Judith Rossner) in režija: Richard Brooks. Glav. vl.: Diane Keaton, Tuesday Weld, William Atherton, Richard Kiley, Tom Berenger, Richard Gere (v barvah).

Sobota, 23.06.90

HEIDI, Švica, 1953. Režija: Luigi Comencini. Glav. vl.: Elsbeth Sigmund, Heinrich Gretler, Thomas Klameth, Elsie Attenhoff.

Nedelja, 24.06.90

GOSPODIČNA MAMICA (BACHELOR MOTHER), ZDA, 1939. Režija: Garson Kanin. Glav. vl.: Ginger Rogers, David Niven, Charles Coburn, Frank Albertson, E. E. Clive.

Ponedeljek, 25.06.90

ANGEL UNIČENJA (EN ANGEL EXTERMINADOR), Mehika-Španija, 1962. Scenarij: L. Buñuel. Glav. vl.: Silvia Pinal, Enrique Rambal, Jacqueline Andere, Augusto Benedico, Luis Beristain, Claudio Brook...

Torek, 26.06.90

ORKAN (THE HURRICANE), ZDA, 1937. Režija: John Ford. Glav. vl.: Dorothy Lamour, Mary Astor, John Hall, C. Aubrey Smith, Thomas Mitchell.

Sreda, 27.06.90

MOŽ NA STREHI (MANNEN PA TAKET), Švedska, 1976. Scenarij in režija: Bo Widerberg. Glav. vl.: Carl Gustav Lindstedt, Sven Wollter, Thomas Hellberg, Hakan Serner, Brigitta Valberg (v barvah).

Četrtek, 28.06.90

FEDORA, ZRN-Francija, 1978. Režija: Billy Wilder. Glav. vl.: William Holden, Marthe Keller, Hildegard Knef, Jose Ferrer, Mario Adorf, Frances Sternhagen, Michael York (v barvah).

petek, 29.06.90

BASKERVILLSKI PES (THE HOUND OF THE BASKERVILLES), ZDA, 1939. Režija: Sidney Lanfield. Glav. vl.: Basil Rathbone, Nigel Bruce, Richard Greene, Wandy Barrie, John Carradine...

Sobota, 30.06.90

DAKTARI, ZGODBA O ŠKILASTEM LEVU (CLARENCE THE CROSS-EYED LION), ZDA, 1965. Režija: Andrew Morrn. Glav. vl.: Marshall Thompson, Betsy Drake, Richard Haydn, Cheryl Miller (v barvah).

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

• Že dvakrat napovedana in prestavljena prireditev **Finski filmi osemdesetih let** do nadaljnjega dokončno **ODPADE**. Kot so nam povedali na filmski redakciji ŠKUC-a, je prišlo do nepremostljivih težav pri nabavi in prevzemu filmov in tako prireditev ni bilo mogoče spraviti pod streho pred poletjem. Toplo upajo, da jim bo to kljub vsemu uspelo še letos.

• **Ljubljanska dvorana kinoteke** poleti svojih vrat sicer ne bo zaprla, a julija v dvorani na Miklošičevi 28 ne bo na sporedu kinotečnih filmov. Nadomestil jih bo spored filmov iz distribucije Vesna filma. Gre seveda za reprize - tokrat z oskarji nagrajenih filmov (skupaj deset) - od **Leta nad kukavičjim gnezdrom do Robocopa**. Vsak film bo predvidoma na sporedu tri dni. Podrobnejši spisek vseh predvajanih filmov in oskarjev, ki so jih prejeli, bomo objavili prihodnjič. Kinoteka bo nadaljevala s svojim sporedom v avgustu, s po dvema predstavama na dan, tako kot bo v veljavi že junija, ko bo začel obratovati Poletni kino Ljubljanskih kinematografov.

• Če bo vse po prvotnih načrtih in napovedih, bo že **15. junija** v Ljubljani na ogled angleški film **Ples v temi** (Dancin' Thru the Dark, 1989) **Mika Ockrenta**, prvi od osmih novih filmov reformiranega distributerja Vesna filma, zdaj Epro- Vesne. Film je doživel svetovno premiero v Londonu 27. februarja letos, kar pomeni, da bomo spet hitro videli še svež film, ki je po besedah distributerja »zabaven, ironičen film o mladih, ki se znajdejo na življenskem razpotju«. Svetovni tisk (npr. Variety) se je zelo pohvalno izrazil o filmu, posebej pa omenjajo mlade igralce, uspešen režijski debut in

scenarij **Willyja Russella** (avtorja uspešnice Shirley Valentine, ki pa je - razen na Festu - pri nas seveda še nismo videli).

• Epro-Vesna pa nam bo (v Ljubljani predvidoma jeseni) ponudil v ogled še naslednjih 7 filmov: **Henrika V.** scenarista, režiserja in igralca **Kennetha Branagha**, **Jutranjo zarjo** (The Dawning, 1988), prav tako angleški film **Roberta Knightsa** z Anthonyjem Hopkinsom, Rebecca Pidgeon in zadnjo vlogo Trevorja Howarda, špansko-francosko **Ponorelo opico** (The Mad Monkey, 1989) **Fernanda Truebe** (videli smo njegovo Sladko odraščanje) z Jeffom Goldblumom, nemško **Stekleno tišino** (Silence Like Glass, 1989) **Carla Schenkela** (poznamo njegovo Dvigalo v okvari), **Šoferja gospodične Daisy Brucea Beresforda** (režiserja in filma najbrž ni treba posebej predstavljati), še en ameriški film **Angleža Johna Boormana** (Odrešitev, Zardoz, Excalibur - meč kralja Arthurja, Upanje in slava...) **Tam, kjer je srce** (Where the Heart Is, 1990) in končno ameriško-nemški **Zadnji odcep za Brooklyn** (Last Exit to Brooklyn, 1989) po istoimenskem romanu Huberta Selbyja, jr. in v režiji **Ulricha Edela**, ki ga pri nas poznamo po filmu **Christiane F.** - Otroci s postaje ZOO. Če nič drugega, potem lahko rečemo vsaj to, da je izbor filmov, glede na to, kar gledamo v kinih - fenomenalen.

• **22. in 23. maja** smo v CD doživeli tudi

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ●

GALERIJA ŠKUC   Stani trg 21   Ljubljano

pon - pet 16 - 21   tel: 216 540

letošnje predstavitev **filmov študentov AGRFT**. Zvrstili so se **Divertimento Jana Zakonjška** (pantomimična glasbena komedija à la Matiček se ženi), **Prostor pogleda Saša Podgorška** (eksperiment z odličnim prepletom slik in zvoka), **Razglednice Igorja Šterka** (dokumentarni film o doživljanju časa, ko so živele razglednice, najdene v antikvarjatu - s svojih potovanj jih je pošiljala neznana junakinja), že znani **Nekoč je bilo Aleša Verbiča** (o filmu smo že pisali), **Dediščina Toma Aleksova** (dokumentarni film o makedonski kulturi in njenih »pozabljenih« zakladih), **Spirit of Action Andreja Košaka** (res kratak film o življenju mladih ljudi, posvečen »my generation«), **Etida za slovenske begunce Amirja Muratovića** (igrani satirično-domišljjski film o fantu, ki živi v violončelu in dekletu, ki pride k njemu na obisk iz saksofona. Njune sanje, pobegniti iz vsakdanjosti, postanejo resničnost), **Noč meduz Veronike Aiken Prosenc** (filmček s slikarskimi motivi Zvesta Appolonia) in **Silicijev horizont Igorja Zupeta** (film katastrofe, ki smo mu v tej rubriki pred mesecem dni že namenili nekaj besed). To, da so bili filmi (razen zadnjega) predvajani z videokaset, ni pomagalo pri uživanju v gledanju, pa tudi genialna poteza vseh za to odgovornih - da filme istočasno predvaja - tudi na televiziji, je omembe in zgražanja vredna. Kdo koga vleče za nos? Sicer pa je kvaliteta del presenetljiva in avtorji marsikaj obetajo, če bodo le nadaljevali v tem slogu. Ob Verbiču sta navdušila predvsem Podgoršek in Šterk.

M.K.

JULIA AND JULIA

Režija: Peter Del Monte.
Gl. vl.: Kathleen Turner, Gabriel Byrne, Sting, Gabriele Ferzetti, Angela Goodwin.

Čeprav v filmu govorijo angleško skoraj ves čas, gre za italijanski izdelek (proizvedel ga je RAI). V precep je vzela žensko, ki je razdvojena v takšni meri, da ne ve več, kaj je resničnost in kaj njene utvare. Odločati pa se mora med srečnim zakonskim življenjem in »nevarnim« ljubimcem - fotografom, ki iz Italije želi na izlet v Dubrovnik. Tudi konec filma se konča z uganko, tako kot je potekal že do tedaj.

Glavni problem te lepo zamišljene psihološke drame, ki postaja bolj in bolj srhljivka, je v tem, da je tako skrivnostna, da je še sam režiser ni znal razrešiti. Ali pa je ni hotel, a mu tega ne štejemo v dobro. Škoda, ker bi sicer uspel. Odlična je atmosfera filma. Preverite.

BARFLY

Režija: Barbet Schroeder.
Gl. vl.: Mickey Rourke, Faye Dunaway, Alice Krige, Jack Nance, Frank Stallone.

O tem filmu pri nas ni bilo slišati lepih besed, a gre za zelo simpatično delce, miniaturo o življenju losangeleskih klošarjev in pijancev. Mojster alko-trip literature, Charles Bukowski je sam napisal scenarij za ta film o življenju njegovega junaka (njega samega?), Henryja. Odlično je zadeta atmosfera okolja, ki ga pisatelj opisuje v knjigah. Faye je dobra, Mickey pa je šel najbrž celo predaleč - toliko igranja je po svoje »preveč« (overacting). No, po drugi strani pa je treba razumeti igralca, ki svoje delo jemlje smrtno resno (baje si je za vlogo dal zbrusiti zobe, da ne bodo preveč »lep« za lik, ki ga igra). Gledljiv film, a so **Zgodbe navadne norosti** Marca Ferrerija seveda čisto nekaj drugega.

FUNNY FARM

Režija: George Roy Hill.
Gl. vl.: Chevy Chase, Madolyn Smith, Joseph Maher, Jack Gilpin.

Blaga satirična komedija o »lepota« življenja na kmetih. Nadobudni novinar se odloči, da se s svojo ženo preseli na famo daleč od civilizacije, da bo lahko v miru pisal knjigo. Življenje tam pa seveda ni tako idilično, kot sta si ga človeka velemesta predstavljala. Pravzaprav gre vse narobe. Ob vsej nesreči se izkaže še, da je junakova žena boljša pisateljica kot on. Želita se vrniti, a si končno premislita in ne čaka ju preveč srečen konec.

Glede na odlično začeto zamisel, smo dobili manj kot bi lahko, saj film skoraj ni komedija. Štosi so bolj redki, a so res simpatični in to brez »rojenega« komika Chasea. Ob drugih dobrih sodelavcih (glasba: **E. Bernstein**, fotografija: **M. Ondriček**), bi za boljši končni rezultat potrebovali boljše igralce.

M.K.

Kot vsako leto je tudi letos prišla z akademije (AGRFT) nova generacija gledaliških ustvarjalecev ali vsaj ljudi, ki bi naj to bili. Letošnja šolozaključujoč generacija je predstavila dve diplomski deli (predstavi), ki dajeta nekaj slutiti; sicer, gre za generacijo, ki se je očitno spravila z vsem tistim, česar ne prebavljamo več, in hkrati pristala v istem, recimo temu, dreku.

NA VZH - ZAH - ODU NIČ NOVEGA

Prva predstava (premiera je bila 18. maja v Slovenskem mladinskem gledališču) je bila delo režiserja Zdravka Zupančiča (mentor Dušan Jovanović) in dramaturginje Martine Bremec (mentor Andrej Inkret): *KDO SE BOJI VIRGINJE WOOLF?* (Edvard Albee: *Who's Afraid Virginia Woolf?*, 1963). Drama absurda tokrat deluje resnično absurdno, kar pa je bolj stvar dramaturgije kot samega režiserja. Ves brezup ali, če hočete, vsa tragičnost celotnega fabulativnega ustroja dobi svoj smisel šele ob koncu. Toda s tem, ko drama dobi svoj smisel, izgubi pravzaprav ves šarm. To pozicijo dokaj uspešno ohranjajo satirični vložki, ki ob koncu popolnoma splahnijo. Hkrati s tem pa drama ni več amerikanizirana, temveč še kako kranjska, kar potencirajo tudi sami igralci (Ksenija Mišič, Valter Dragan, Mojca Turk in Robert Waltl - mentor Boris Cavazza).

ZABAVA ZA ROJSTNI DAN je krstno uprizoritev doživela že leta 1979 v Mestnem gledališču Ljubljanskem, zaradi česar letošnja premiera (29. maj, Mala drama SNG) ni prav nič na slabšem. Ravno nasprotno, režiserka Mateja Koležnik je izkoristila prah, ki se je nabral v teh enajstih letih, enostavno tako, da ga je odtrnila. S tem, pa je drama, ki je nastala ob koncu petdesetih, nanovo zaživela. Kot tipičen produkt devetdesetih, kakor delujejo tudi vsi igralci (Brane Grubor, Alenka Vidrih, Primož Ekart, Urška Hlebec, Ludvik Bagari in Zoran More - mentorji so isti kot v prvi predstavi).

Tadej Čater

THEATRIO 90

Za nami je še en festival sodobnega gledališča. Še en festival, ki si ne zasluži drugega, kot da ga ukinejo. Vprašanje potrebe te prireditve je povsem odvečno, zakaj pravšnji odgovor na to je občinstvo (kolikor ga je sploh ta festival imel). Ali drugače, vsem je popolnoma jasno, da se je v tem času vse, kar nekaj velja v teatru, dogajalo na 35. Sterijevem pozorju v Novem Sadu.

Štiri prredstave, kolikor smo jih imeli priložnost videti v Mestnem gledališču Ljubljanskem, prihajajo iz treh dežel - Avstrije, Madžarske in Slovenije. Menim, da ne bo nič narobe, če zapišem, da bi bila dovolj le ena predstava. Gre za *MEFISTA* Klause Manna v režiji Žarka Petana in izvedbi MGL, ki je predstavljalo Slovenijo. Skratka, predstava o gledališču in družbenem trenutku ter prepletanju enega in drugega. Prireditve je otvorila in jo s tem hkrati zaključila. Po tej predstavi namreč nismo videli ničesar, kar bi bilo sploh vredno opisati.

Toda za osvežitev spomina: Avstrijo sta predstavljali dve gledališči, in sicer, *Vereinigte Bühnen iz Gradca* s predstavo *Lessingovega MODREGA NATANA* in *Stadttheater iz Celovca* s komedijo italijanskega dramatika *Daria Foa, KDOR KOGA SPOTAKNE, IMA SREČO V LJUBEZNI*. Hevesi Sandor iz Zalaegerszega je gledališče, ki je zastopalo Madžare na letošnjem THEATRIO 90. Njihova predstava je delo dramatika, po katerem gledališče nosi ime, torej *Hevesija Sandorja. CESAR IN KOMEDIJANT* je igra, ki je bila pod nivojem vseh ostalih predstav.

Najbolj zanimivo je dejstvo, da je bilo še (zopet) najbolj zanimivo na otvoritvi, pa ne le zaradi Petanove predstave, ampak zaradi govora novega slovenskega kulturnega ministra, dr. Andreja Capudra.

Le kdo bi si mislil?

Tadej Čater

KARANTANIJA PREDSTAVLJA:

1. Tomaž Salamun: OTROK IN JELEN, založba Wieser, Celovec 1990

Založba Wieser se je odločila za kvaliteto in pri tem ubrala najbolj zanesljiv obrazec za doseganje tega cilja: izdajanje imen, ki so garancija za takšno kvaliteto. Še posebej se to dejstvo drži založniškega dela, ki pripada poeziji. Po tem, ko so pred časom udarili na trg s Soneti Milana Jesiha, ki so pobrali vso hvalo in slavo, se je ta avstrijsko-slovenska firma odločila za še eno zanesljivo ime: to je Tomaž Salamun, katerega zbirka OTROK IN JELEN bo vse zveste uživalce poezije vsekakor spravila v zagato, saj pesmi pri dotičnem pesniku še vedno udrihajo brez usmiljenja. Njegova zadnja zbirka nam pokaže telesno strast kot poezijo. Pohitite!

2. Marcel Proust: SVET GUERMANTSKIH (Iskanje izgubljenega časa III), Državna založba Slovenije, Ljubljana 1987

Marcel Proust se pri nas pojavlja občasno; verjetno takrat, ko pri založbi naraste žeja po iskanju izgubljenega časa. Če ste eden od iskalcev, ki ste v svojem početju vztrajni in vični, morate vedeti, da je na policah knjigarn že nekaj časa tretji del tega iskanja: SVET GUERMANTSKIH je prevedla Radojka Vrančič, ki počasi plove na konec proustovega časa. Če hočete tudi vi, ki ste verjetno že opravili z Joyceom, iti do konca Prousta, potem morate izstopiti tudi na tej postaji njegovega časa. Takoj na postaji pa lahko tudi vprašate po knjigami Karantanija, kjer boste lahko kupili SVET GUERMANTSKIH. Srečno pot!

3. KAKO NAJ VAM PRODAMO MODRINO NEBA, Izbor, prevod in spremna beseda Franc Burgar in Majda Kuželički-Burgar, Samozaložba, Ljubljana 1988

Kako so se borili in na koncu zaradi »vatrenega oružja« izgubili rdeči indijanci, ste verjetno videli v kavbojskih filmih. Morda pa ob tem niste videli prave slike?! Morda pa ob tem gledanju niste videli neba, ki je bilo umetno zrežirano?! Morda pa ne veste, da je to nebo še vedno last indijancev?! Če bi radi zvedeli, kaj si o belcih mislijo rdečkarji, lahko vse to preberete v ekološkem delu KAKO NAJ VAM PRODAMO MODRINO NEBA. Toda ne berite tega kot žalostinko ali tragedijo; raje poiščite znake in magijo pravih prebivalcev Severne Amerike! Videli boste metafiziko, ki še danes obvladuje bele in črne prebivalce ZDA.

Esad Babačić

Zgodilo se je

KRŠKO ENKRAT DRUGAČE**Študentje 1. letnika ALU iz Ljubljane**

V ponedeljek, 4. junija so študentje 1. letnika ALU-ja iz Ljubljane priredili razstavo v Galeriji Krško, ki ni bila pod okriljem njihove akademije, ampak je predstavljala delo, ki je nastajalo zunaj šolskega programa. Pri tem sta jim pomagali vodja

Galerije, Ida Merhar, ki je razstavo organizirala, in Vida Fritz iz Kulturne skupnosti Krško. Galerijo upravlja Valvasorjeva knjižnica, ki prireja razstave. To se zgodi sicer dvakrat na leto, ker je kapelica v zelo slabem stanju in potrebna adaptacije. Denarja za to pa seveda ni.

Zdaj pa k mladim razstavljalcem. Omeniti moram še, da je njihov mentor prof. Jemec iz ALU-ja. Razstavljali pa so: Aleksander Nišavič, Mihaela Ciuha, Mitja Stanek, Gregor Podkrižnik, Mladen Kuhl, Polona Petek, Ana Zavadlav, Ana Košir, Andrej Jemec, Mateja Kavčič, Mateja Sever, Majda Jurca, Marinko Šagolj, Lado Leben, Domonik Šolar, Viktor Rebernak, Darja Srebrnik, Darij Kreuh, Nuša Lapajne, Branko Kores in Erika Omerzel. Torej kar velika množica za tako majhen razstavni prostor. S svojimi deli: kolaži, grafikami, olji, instalacijami in skulpturami so popolnoma oživili galerijo in ji dali še večje

razsežnosti. Vsa dela so imela skupen motiv, ki je nastal spontano zaradi kraja samega. Radioaktivni stol, trpeče in prestrašene množice pod križem s Kristusom, narava v svojih živih barvah in polna življenja, skulptura križanja..., vse to je pričaralo posebno vzdušje, ki so ga zaznali tudi obiskovalci. Tako je razstava ne samo umetniško, pač pa tudi družbeno doživetje zaradi ogroženosti tega prostora pred jedrsko elektrarno. Mladi umetniki so nekako zaznali to potrebo po izražanju protesta prebivalcev tega kraja.

Tudi otvoritev je bila posebnost zase. Točno ob 7.30 so razstavljalci postavili pred vhod velika kartonasta platna in ustvarili tri skupinske slike. Nato so »jurišali« na vhodna vrata, ki so jih pred tem prelepili s časopisnim papirjem in odprli razstavo. Sledilo je obnjanje v kapelici, ob tem ko je množica obiskovalcev vstopala. Nato še govor Ide Merhar in...

Nives Klinc

DRUGA GODBA V RITMU LIPOVEGA LISTA

foto: Siniša Lopojska

Druga godba je bila. Šesta po vrsti je pokazala to, kar lahko zaznavamo že dve do tri leta. Ljubljana zmeraj bolj (p)ostaja vas.

Začela se je, kot napovedano, 26. maja z nastopom Ansambla Vujičić in Tria Bulgarka. V Poletnem gledališču se je zbralo kar 200 do 250 ljudi in uživalo v mešanici srbskih, madžarskih in ostalih balkanskih melosih. Prisotnim so ponudili eno uro veselega, sproščujočega etno zvoka na pristen balkanski način. Zatem so nastopile Trio Bulgarka s spremljevalnim ansamblom Balkana. Trije zveneči glasovi in odličen bend, različne kombinacije glasov in glasbil so popolnoma očarali 10 procentno poln avditorij. **Veselo.**

Naslednji dan je bila nedelja in edini od osmih dni, ko se ni dogajalo nič. Se pa je v ponedeljek, ko je v Viteški dvorani nastopil Sakis Papadimitriou, prvi mož evropskega klavirja. Seveda govorimo o improvizirani glasbi in prijetnem večeru v skoraj polni dvorani (cca. 150 glav). S tem nastopom je odlično, vendar še zmeraj mnogo premalo zapolnjena praznina preminulega Jazz festivala. **Prijetno.**

Za nekatere osrednji dogodek DG '90 je bil nastop posvojeno ljubljanske skupine Borghesia. Predstavili so enak repertoar kot na nedavni evropski turneji, in to po tisti Evropi, ki jih je posvojila prej kot Ljubljana. Dejstvo je namreč, da jih Ljubljana nikoli ni prav zares posvojila. To smo lahko videli na koncertu, ki je bil dokaz, da so Borghesia naš daleč najboljši bend. Razširjena zasedba je kljub dvomom tehno puristov zvenela res osvežujoče in dobro. Publika hladna. Škoda. **Mega.**

V zadnjem trenutku dodan koncert Fish & Roses iz New Yorka se je odvijal pred približno 33 glavo (jedna više il' manje - isto ti dođe) množico v K4. Kratek ekskurz v eksperimentalno rock-jazz-pop sceno je bil verjetno

najšibkejši večer DG '90. Prav lahko, da bi ob boljšem obisku tudi Fish & Roses izvedli boljše predstavo. **Mlačno.**

Smo pa zato naslednji večer v prej omenjenem klubu ob oblakih indijskega kadila lahko konzumirali glasbo zasedbe Lights In A Fat City. Če smo jih hvalili po slišanih zvočnih zapisih s takih in drugačnih nosilcev zvoka, so v živo zveneli še enkrat bolje. Izvrstna sinteza elektronike, najbolj primitivnih tolkal in seveda nosilnega glasbila, ki se imenuje didgeridoo; prvinski instrument avstralskih domorodcev lahko čutite razen z ušesi tudi z želodcem in ostalimi deli prebavnega trakta. Glasba Lights In A Fat City se z imenom Druga godba popolnoma istoveti in to je dobro. **Perfektno.**

Iz ne ravno najbolj ventiliranih prostorov smo se naslednji večer zopet zbrali v Preddverju Plečnikovih Križank. Ljudski godci in pevci z Notranjskega so prav res zagodli in zapeli, poleg tega pa so še dobro zabavali dvesto sedečih obiskovalcev. Brez dvoma so se dobro zabavali tudi sami. Slovenski etnični večer so popestrili tudi Trinajsto prase z nekaterimi, drugogodbeni publiki že znanimi gosti. Zelo slovensko. **Zabavno in poučno.**

DG '90 so končali zairski glasbeniki, ki jih vodi starosta afriške zabavne godbe Papa Wemba. Prezentirali so glasbo, ki jo v Afriki imenujejo soukous in ki rednim obiskovalcem druge godbe nikakor ni neznan. Letos jo je Papa Wemba predstavil več kot odlično in pristno ter energično; no, v glavnem, kajti na koncu je zajadral v vode osladnega afro-evropskega popa in precej pokvaril vtis celotnega večera. Na začetku: **dobro**, na koncu: **slabo.**

Tako se je iztekla Druga godba '90. Najbolje, da se pri razmišljanju o prireditvi kar takoj vmemo na začetek tega teksta. Ljubljana in ljubljanska publika je še enkrat dokazala, da se od tukaj kjer je, še naslednje desetletje ali dve ne bo premaknila. To dokazuje prvi koncert DG; predvsem Trio Bulgarka in ansambel Balkana so v tem trenutku na svetovni ravni, gleda pa jih dvesto ljudi. Potem so tu Borghesia in Lights In A Fat City - eni in drugi so predstavili godbo tega trenutka in prihodnosti. Dva odlična koncerta ter hladna publika, kar velja bolj za nastop Borghesie kot za LIFC, ki so ob nastopu poželi precej ovacij. Nasploh velja, da so bili redki, a izbrani obiskovalci drugogodbenih koncertov s ponudbo zelo zadovoljni. Nastop Borghesie pa je zelo simptomatičen primer "scene", kjer je zmeraj bolj važno, da tam pač moraš biti ali pa nisi "in" ali "cool". Dokaz za to je polno preddverje črnih pojavnežev, ki so veselo čebljali in tračarili, medtem ko se je v avditoriju dogajalo nekaj velikega.

O obisku se ne izplača zgubljeni besed, splača pa se o smislu organizacije take ali podobnih prireditev v Ljubljani. Tistih dvesto ali tristo ljudi, ki Drugo godbo zares doživljajo, se bo za podobnimi koncerti po šestih letih drugogodbenega osveščanja podobne zadeve odpravilo gledat in poslušat tudi kam drugam. Pojavneži pa kar naj sanjajo o Evropi. Hec je namreč v tem, da so bili na napačni strani odra ali pa niti do tam niso prišli. Zares so v Evropi le Borghesia.

Na vasi je res lepo!

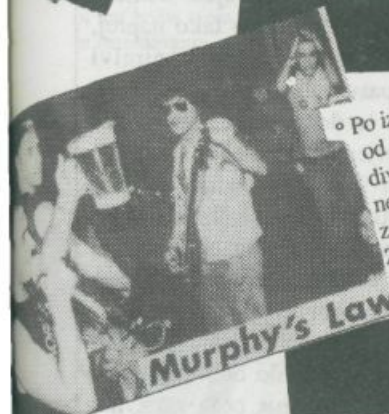
**Marko Plahuta
Igor Ivanič**

Strip core organizira v B51:
MURPHY'S LAW

◦ V nedeljo, 17. junija se bodo ob 21. uri v dvorani na Gerbičevi predstavili **MURPHY'S LAW**.
◦ **MURPHY'S LAW** prihajajo iz New York Cityja in so v Evropi, kljub časovno dolgem pojavljanju na alternativni sceni in dvema izdanima ploščama, skoraj neznan bend. Prav nasprotno pa se dogaja v Ameriki. Newyorška založba Profile se je pošteno potrudila, da jih je dobila na svoj seznam, saj je bila njena konkurenca mega založba Def Jam, na kateri so pristali **RUN DMC**. Da, **Murphy's law** so v ZDA najbolj uveljavljen newyorški hard core bend.

Murphy's Law

◦ Po izidu njihove istoimenske plošče, ki vsebuje od lajajočega refrena v naslovnem komadu do divjega ritma v komadu »Sit Home & Rot«, ki ne pusti vaših nog pri miru, so **Murphy's Law** zadnja štiri leta predvsem nastopali v živo. Zavzeli so newyorški Ritz, Hollywood Palladium, manjše klube in velika koncertna prizorišča. Na turneje so jih s seboj vlačili bendi, kot so **RAMONES**, **RED HOT CHILI PEPPERS** in **BEASTIE BOYS**, veliko pa so

tudi nastopali sami. Na turneji z **Beastie boys** so se spoprijateljili z ameriškim bandom **FISHBONE**, ki so postali tudi njihovi »soigranci«. Na njihovi drugi plošči z naslovom »**BACK WITH THE BONG**« namreč člani **Fishbone** nastopajo kot gostujoči glasbeniki - igrajo na pihala. Na njihovi drugi plošči se pojavi še eno ime, **Chuck Volle**, bivši basist newyorškega benda **LUDICHRIST**, ki se jim je pridružil kmalu po izidu prve plošče **Murphy's law**. Tesna povezava z **Ramones** in **Red Hot Chili Peppers** se je obdržala tudi po koncu turneje; z **Joeyem** in **Ramones** so v Ritzu odigrali »**Stepping Stone**«, v Los Angelesu pa se jim je na odru pridružil **Flea** iz **Red Hot Chili Peppers**. Njihova kvaliteta se pokaže prav na koncertih, nabitih z energijo in v njihovem načinu komuniciranja s publiko. **Murphy's Law** so eden tistih redkih bendov, ki poskušajo podreti bariero med nastopajočimi in obiskovalci in jim

to tudi uspeva.

Če že ne morete poslušati njihovih plošč zaradi ignorance naših diskografskih hiš, pa jih lahko v nedeljo, 17. junija poslušate v živo v dvorani na Gerbičevi. Po koncertu pa se žur nadaljuje v klubu B 51. **NE PREZRITE!**

Katra

MARK STEWART - METATRON

»Metatron« je četrta samostojna plošča Marka Stewarta, nekakšnega enfant-terribla angleške neodvisne scene. Lahko bi rekli, da je ta album hkrati tudi mejnik v Stewartovem glasbenem delovanju, saj se precej razlikuje od pred več kot dvema letoma izdane »**As The Veneer Of Democracy Starts To Fade**« in sploh od njegovega celotnega samostojnega opusa, da o petih ploščah s skupino **The Pop Group** niti ne govorimo. Za kaj gre?

Kralj techno-klubske scene in njegovega Maffia alias **Tackhead**, eden vodilnih projektov sub-reggae založbe **On U Sound**, sta si očitno zaželela igrati kitare. Tako je glasba na »**Metatronu**« zmešnjava frenetičnega žaganja kitar, živčnega poskakovanja ritem mašin in oddaljenega, sfuzanega vokala, kakor si je vse to zamislil šef miksolog **Adrian Sherwood**, ki je ploščo produciral. Če se vam zdi ime znano, pa ne veste od kod, se spomnite založbe **On U Sound** in tamkajšnjih vse premalo priznanih skupin, kot so **Tackhead**, **The Dub Syndicate**, **Barmy Army**, **Lee** »**Scratch**« **Perrya** in podobnih, ki vsi dolgujejo zahvale za njihov specifičen, čeprav rahlo uniformiran zvok prav **Sherwoodovi** odlični produkciji.

To pot pa se mu **Mark Stewart** žal ne more posebno zahvaliti, saj kljub precejšnji raznolikosti glasbenih stilov, ki nihajo od udarnega techno rocka do nepogrešljivega reggaeja, »**Metatron**« ravno zaradi produkcije kot celota izpade preveč monolitno. Na kratko povedano, plošči manjka tisto »nekaj več«, kar je krasilo do sedaj skoraj vsak **Stewartov** izdelek, in zaradi česar plošče pravzaprav kupujemo in poslušamo. S tem nočem reči, da je plošča slaba, kar še posebno velja za njeno drugo stran, kjer prevladuje reggae, ki je produciran bolj nežno in mehkeje kot kvazi rock na prvi strani. S slednjim je narobe to, da v glasbenem smislu ni tako dinamičen, kot od njega zahteva produkcija, in se zato sesuje sam vase. Tako postane jasno, da na plošči »**Metatron**« ne služi produkcija glasbi, pač pa obratno, kar je slabo. V teh dveh letih premora pred izdajo »**Metatrona**« bi si **Mark Stewart** res lahko izmislil kaj boljšega.

Marko Plahuta

IT'S ONLY R'N'R

VPLIV PORNOGRAFIJE NA RAZVOJ ROCK GLASBE DOMA IN V SVETU

Pa je bila Druga godba. In tradicionalno prinesla zimo v naše kraje. Ne vem, zakaj, ampak v času trajanja Druge godbe vedno padajo snete sekire in ušpičene prekle, zamorci v svojih folklornih oblačilih zmrzujejo na odru,

publika pa razkazuje zimsko modo minule sezone. Vremenu primerno, torej klavrno, je sprva kazalo tudi z obiskom koncertov. No, stvari so se v drugi polovici prireditve normalizirale in čeprav organizatorji verjetno ne poskakujejo naokoli, vzhičeni nad masovnim zanimanjem, se fešta, ki že leta poteka po isti formuli (slovenska + balkanska folklor + zamorci, v prvotni različici pa raste, + eni elektronski odštekanci + en sodobni improvizator), še kar dobro drži. Posebej, če pomislimo, da je to »druga« godba. Tisti »prvi« namreč vse bolj žalostno kaže. Pred kratkim sem v enem večeru obiskal tri ljubljanske klube, ki so imeli

koncerte pretežno prve godbe, pa v vseh treh skupaj niso prodali niti sto vstopnic. ...bi ga.

Stvari so take, da niti mogočni sponzorji ne pomagajo več. Kos turneje, seveda tudi ljubljanski koncert,

so odpovedali celo Parni valjak, čeprav jim je Levi's podaril brezplačne kavbojke. Tako da sem se spraševal, kaj ljudi sploh

še zvleče v najtlačf. No, odgovor sem povsem slučajno odkril nekega večera v klubu Babilon, kamor sem zašel povsem slučajno. Okoli tamkajšnjega odra se je gnetlo več ljudi kot ob nastopih renomiranih imen domače estrade. Prebil sem se v prve vrste, da bi videl, kaj se dogaja. Tam je neko dekle, za katero sem izvedel, da ji je ime Lucky Lucy in da je Čehinja, plesala ob slabo posneti muziki s kasete. Beš tak šov, sem si rekel in hotel odriniti drugam, ko se je Lucy začela slačiti. In se je slekla, čisto do konca. Tebi nič, meni nič. Svašta!

Takole nepripravljen sem bil povsem šokiran in sem se nemudoma odkotalil do šanka na jacka. Potem sem nekaj dni pozorneje poslušal obvestila na radiu in ugotovil, da na vseh koncertih ponujajo vsaj toplis plesalke, na nebotičniku pa med drugimi svinjarijami še ženski in moški striptiz. Torej se je

kurbarija preselila s kioskov v družabna zbirališča. Še malo, pa bomo dobili v Ljubljani tudi zaresno kurbišče, čeprav so razvratne komuniste na oblasti zamenjali bogaboječi demok-rati. In če bo šlo tako naprej, bodo tudi rokerji zanimivi

samo še, če bodo igrali (vsaj) do pasu goli.

Po tem porno-šoku je bil izlet na dekadentni Zahod, kjer imajo pornografijo varno spravljeno v sex-shopih, prava osvežitve. Poleg tega ljudje tam še vedno hodijo na rock koncerte. Trumoma. Denimo na Rolling Stone, ki smo samo v Münchnu dvakrat razprodali olimpijski stadion. No, po svoje tudi te navdušene rock publike ne razumem najbolje; s tribun so celo velikanski video ekrani videti kot prenosni televizorji, da bi kdo od tam ugotovil, kaj se dogaja na odru, pa je sploh nemogoče. Ampak v parterju je bilo z malo dobre volje in talenta za vrivanje in prerivanje prav zabavno.

Rolajoči se kamni so namreč kljub častitljivim letom rolali skoraj dve uri in pol in to takorekoč same greatest hits (kar njim, resnici na ljubo, ne predstavlja kakšne posebne težave).

Malce cinično je bilo le, ko so proti koncu zapeli It's

Only Rock'n'roll. »Only

rock'n'roll« je bil v tem primeru videti takle: oder je bil širok petdeset, visok pa štirideset metrov. Za postavljanje odra skrbi ekipa dvestopetdesetih ljudi. Na tem odru je igralo in pelo skoraj dvajset ljudi, vključno z manjšim zborčkom, pihalno sekcijo in dvema klavijaturistoma. Da ne govorim o ogromnih napihujočih se pošastih v stilu Pink Floydov, plamenobacačih in podobni krami. Kaj hočemo, spektakli so očitno spet v modi in zato ne preseneča, da bo Roger Waters poleti v Berlinu ponovno postavil svoj zid, ki ga je pred natanko desetimi leti rušil v Londonu in Los Angelesu. Bistvena razlika pa je ta, da danes ni punkerjev, ki bi ga psovali, da je dinozaver, brontozaver ipd. Še več, fantje v črnem, ki so nekoč prepevali No More Heroes, se zdijo danes dosti bolj zljajnani stari prdci kot na primer Stonesi. Tako gre to.

Gary Gray

MATCHPOINT

1. SPOŠTUJ SVOJEGA PARTNERJA

Če ga spoštuješ, se ne spakuj, ko zgreši; ne vrtil oči, kadar izbere napačen udarec in ne meči loparja, kadar napravi dvojno napako. Odpusti mu njegove napake, če želiš, da bodo tudi tvoje odpuščene. Če te ne plačuje za nasvete, jih ne mara slišati. Prav pa bi mu prišla tvoja spodbudna beseda in razumevanje.

2. SKRBI ZA NJEGOVE LOBANE ŽOGICE

Boljše ko se bosta spoprijela z lob udarci, boljša ekipa bosta. Torej skrbi za hrbet njegovega partnerja, da ga nasprotnik ne bo omalovaževal z visokimi spin udarci. Če tvoj partner krene v eno smer, brž pokrij drugo in mu bodi vestna senca na drugi strani igrišča.

3. TRDNO VERJEMI V DIAGONALNI RETURN UDAREC

Le to je osnovni udarec pri igri dvojic. Močneje in natančneje ko boste zadeli return, več možnosti boste dali partnerju, da s svojim topovskih smashem opravi z nasprotnikoma.

4. ZAŠČITI SVOJO STRAN, BOJ SE PARALELNIH UDARCEV IN DOLGO BOŠ IGRAL, VELIKI BODO TVOJI USPEHI

Prepotentnež, zaspanec in boječnež so navadno žrtev dobro odmerjenih paralelnih udarcev.

Le tisti, ki ne greši mnogo pri mreži, si lahko privoščijo dva ali tri prevare pri enem setu.

V naslednjih primerih ustvariš primerne pogoje, da bo tvoj partner prevaran na mreži: - slab drug servis,

- kratka in počasna diagonalna žogica,

- ko je nasprotnik precej izven igrišča,

- kadar je nasprotnik Lendl, Becker...

5. NE POHUŠUJ SE Z DVOJNIMI NAPAKAMI

Servis je treba obdržati za vsako ceno. Če en sam odvzem lahko pomeni vaše preklestvo. Vzorni igralci realizirajo več kot 70 % prvih in 95 - 100 % drugih servisov. To ne pomeni, da lahko pri drugem servisu igrate namizni tenis. Drug servis bodi spin udarec globoko v servisno polje.

6. POGOSTO IN REDNO HODI K MREŽI

Posamezniki lahko uspejo tudi brez tega, pari pa nikdar. Najboljše dvojice so sestavljene iz odličnih igralcev začetnega udarca, topovskega smasha in natančnega volley udarca. Seveda pa so fantastični tudi v ostalih prvinah teniške igre. Od predigre, začetka in učinkovitega in eksplozivnega zaključka.

7. VOLLEY BODI MOČAN

Nihče, ki v tej prvini ni dovolj močan, ne zmaguje. Visoki naj bodo udarjeni agresivno, nizki pa natančno in močno.

Močneje, ko jih boste udarjali, več možnosti je, da boste med vodilnimi.

8. SPOZNAJ SVOJE NASPROTNIKE

Bolj ko jih boste preučili, boljša bo vaša obramba, odgovor na servis in napad. Dobro je vedeti, kakšen je servis, osnovni udarec vašega nasprotnika, njegovi refleksi in teniški možgani.

9. NE BODI SRAMEŽLJIV PRI IGRI NA MREŽI

Tisti, ki nikdar ne poskusi dobiti žogice na mreži, prisili partnerja k garanju. Še slabši pa je tisti, ki partnerju nakaže, da bo žogico udaril, nato pa mu miho srce to v zadnjem hipu prepreči.

10. NIKDAR NE IZGUBITE UPANJA IN VERE V ZMAGO

Pogum je bistvenega pomena. Obup in izguba upanja sta enaka beli zastavi na mestu brisače v ring.

Noge morajo gibati, odnos do igre mora biti pozitiven, koncentracija popolna in živci - mirni in hladni.

Pogovarjajte se, kaj vaši nasprotniki počnejo. Zakaj jim gre bolje? Kako morate igrati vi, da boste prišli višje. Zapomnite si rezultat in odgirajte vsako točko najboljšo!

Pa veliko uspešnih iger!

Ideja in karikature povzete po WORLD TENNIS

Prevedel in priredil:

Leonardo Peklarič

oni o nas · oni o nas · oni o nas

ONINAS

Smrtno zvezne in republiških »mladinskih organizacij« so se v težavah znašli tudi mladinski časopisi. Tako sta ugasnila zagrebška časopisa **Studentski list** in **Polet**; pred podobnimi težavami pa je tudi beograjski **NON**, sicer glasilo preoblikovane ZSM Srbije, ki stopa po socialdemokratskih poteh. V Srbiji je še **Student**, ki prodaja okoli 10.000 izvodov. Kragujevški **Pogledi**, formalno glasilo tamkajšnje Univerze, se tiska v 120.000 izvodih, po nekaterih ocenah pa se prodaja le desetina. Seveda ta primanjkljaj **Pogledov**, ki so izrazito pročetniško usmerjeni, finančno in moralno pokriva **Draškovićevo Srbsko gibanje obnove**. Morda je to recept za usihajoče mladinske časopise - najdite si partijskega sponzorja, ki ima močnega in bogatega pokrovitelja v tujini. Vsaj dokler vlada ne uredi tujih vlaganj v medije.

Pogreb in sedmino ZSM Jugoslavije je ustrezno obeležila tudi **Mladost**. V posebni številki ob 13. (zadnjem) kongresu najdemo spomine (bivših) mladinskih funkcionarjev, ki se z otožnimi toni poslavljajo od svoje mladosti. **Mladost**, tednik ZSMJ, se je preoblikovala in bo poslej Neodvisna?!

Prvak slovenskih liberalcev, **Jožef Školč**, je v intervjuju še za staro **Mladost** dejal: »Mi smo danes verjetno v Sloveniji stranka, ki ima največji intelektualni potencial.« Kako bodo na to izjavo reagirali prvaki Slovenske demokratske zveze, še ni znano. SDZ-jevsko jedro si namreč lasti intelektualno prvenstvo v Sloveniji in le upamo lahko, da ne bo ustanovljena posebna skupščinska komisija, ki bi raziskala, kdo ima več - ne v hlačah ampak v

možganih.

Naš končni cilj je Slovenija brez vojske, pravi Školč. Do takrat pa se lahko v Jugoslaviji dogovorimo o »nekaterih skupnih enotah. Popolnitev enot pa se mora vršiti po teritorialnem principu.«

V Beograjskem **NON-u** že dalj časa objavljajo APP seznam politikov, »ki ga pripravlja londonsko združenje profesionalnih politikov.« Največ točk ima sovjetski predsednik **Gorbačov** (3986). Med jugoslovanskimi politikami je najvišje **Milan dupalo** (?), šef varnosti na nogometni tekmi Dinamo-Crvena Zvezda, ki je odkrito priznal, »da so pretep začeli zagrebški Bad blue boys, ne pa beograjske Delije.« Na 89. mestu APP liste je **Borisav Jović**, novi šef sfrjota. 1046 točk si je prislužil zaradi »umirjenosti, s katero je sprejel tako težavno obveznost.« **Slobo** je šele na 98. poziciji. Če verjamete, da to lestvico sestavljajo v Londonu, ste to storili prvič in - zadnjič!

Ljubomir Ranković, urednik časopisa »Glas crkve«, ki pripada tako imenovani »radikalni smeri« srbske pravoslavne cerkve, o Slobodanu Miloševiću: »Ta odlični človek iz naroda, pravi predstavnik naše rase, z vsemi obeležji srbske narodne duše: pošten, odločen, resnicoljuben in pripravljen žrtvovati se, poleg tega še naravno talentiran z bistrim umom in močjo jasne besede in misli, z izjemno sposobnostjo komuniciranja z množico. Torej človek z vsemi atributi resničnega narodnega vodje...« Lahko pričakujemo, da bo ta definicija kmalu v antropoloških učbenikih v Srbiji, poglavje o srbski rasi!?

Dragutin Djurić, advokat iz Banja Luke, eden izmed prvih predlagateljev za ukinitvev zakona o zaščiti imena, dela in lika Josipa Broza. Tokrat v reškem VALU govori o vzporednicah med Titom in Slobom: »Pri Slobodanu Miloševiću ne opažam, da bi se trudil postati kult-osebnost... (sic).«

Ljuljeta Pula, predsednica Združenja žena pri Demokratični zvezi Kosova, inženir tehnologije, profesorica na fakulteti v Titovi Mitrovici, članica delegacije albanske opozicije, ki je o položaju na Kosovu poročala pred ameriškim Kongresom v intervjuju za **Mladost**: »Polemiziranje z Mihaljem Kertesom nam je pod častjo...«

Bogdan Kecman, lider kosovopoljskega Božurja, trdi, da je življenje danes stokrat boljše kot leta 1981. Težave so le v tem, da so se med Srbi pojavili petokolonaši... O volitvah v Sloveniji in na Hrvaškem pa: »Zame ne obstajajo. Zanima me samo država, v kateri živim. Gremo na volitve v celi Jugoslaviji, pa bomo videli, kakšni bodo potem rezultati?!« O Titu pa pravi, »da je bil hujši kot Stalin. Toliko zlega je napravil našim narodom... Pomislite samo na to, da sredi vojne ni dopustil osvoboditve Jasenovca!«

ZUNANJI IN NOTRANJI

TRIBUNA št. 9-10, 1980

Peka potičk po sistemu Problemi

Očitno je pri problemih, vsaj kar se literarnih izdelkov tiče, že uveljavljena letošnja praksa, da namreč nekaj ljudi iz tako imenovanega uredništva, to je iz številke v številko večje, napraska nekatere stare tekste, ki še že precej časa valjajo po bogve katerih predalih in iz njih skrpajo nikakšno ubogo celoto, ki nima ne repa ne glave. To pot so pri sestavi številke sodelovali: Niko Grafenauer, Dimitrij Rupel in Jaša Zlobec. Vse se dogaja po sistemu: ti meni, jaz tebi, ki je znan tudi že iz celotne kulturne politike.

TRIBUNA, 17. marec 1980

Kratko pojasnilo

V članku Peka potičk po principu Problemi je nekaj netočnosti, tudi v zvezi s piščem teh vrstic, zato vas prosim, da jih (z objavo tega pojasnila) popravite.

Dimitrij Rupel

TRIBUNA št. 9-10, 1980

Poleg kratkega pojasnila morate vedeti še to!

Ker so to etikete in nam je s tem onemogočeno direktno odgovoriti, si moramo pač поблиže ogledati, kdo sploh je ta Rupel in predvsem, kaj predstavlja.

Nedvomno je najbolj »zaslovel« po svoji rubriki (to je treba vzeti dobesedno) za nekoliko bombastičnim naslovom: »TO BI MORALI videti, slišati, prebrati.« To rubriko je v začetku vodil sam - sedaj ima dva pomočnika - sicer iz tedna v teden, iz meseca v mesec.

Že to daje slutiti, da je imenovani izredno ploden žurnalist. Poleg tega objavlja »velike« intervjue v isti reviji. V enem tednu »prebrati« knjigo, ki ima najmanj 400-strani, si ogledati filmsko in gledališko predstavo in potem za vse to napisati »obnovo« res ni šala - predvsem iz tehničnega stališča. Predvsem pa je to šala na račun bralcev, ki dopuščajo, da Rupel brije norce iz njih.

Kot komunisti smo mnenja, da gospod Dimitrij Rupel, s tem, ko to svojo bombastično rubriko uporablja za svoje privatne namene, deluje v nasprotju s splošnim interesom delavskega razreda oz. v svojem »privatništvu« ne »razume« vloge, ki jo ima tisk v delavskem samoupravljanju. Seveda je drugo vprašanje, kako to, da lahko to dela.

Zato se lahko samo smejimo tako banalnim

očitkom, ki jih producira »privatni« politikant Dimitrij Rupel.

Uredništvo

Uredništvo: Igor Bavčar, odgovorni urednik, Franc Miloš, glavni urednik, Bojan Korsika-teorija, Rudi Podgornik- naravostovje.

TRIBUNA, 16. april 1980

Junaki našega časa

Prišli smo do onega, da je dovoljeno onega, s komer se ne strinjamo, na vse mogoče načine žaliti, zmerjati in smešiti.

Prišli smo torej do tega, da dejstva sama niso več pomembna, ampak so jim pomembni ljudje, kot so včasih rekli: Debata »Ad hominem«. Ni važno, kaj delaš, kaj poveš... ampak kdo in kaj si. Važno je, komu pripadaš, od kod izhajaš, kakšna je tvoja narodnost in rasa, komu si se zapisal in - kot posrečeno pišejo Tribunaši - »kaj predstavljaš«.

V tekstu, ki ga je podpisalo uredništvo (poleg kratkega pojasnila morate vedeti še to) je glagol kar 15-krat postavljen v prvo osebo množine (»povemo«, »nimamo«, »omenjamo«, »žali nas«, »pritrldimo«...). Medtem ko je v zvezi z mano kar desetkrat zapisana beseda »privaten«, »privatniški«. Rekel bi, da sta ta dva jezikovna pojavi v zvezi in da iz njiju lahko razberemo nasprotja med grupnim in posameznim interesom, principom... Grupni princip ima v tem spisu prednost pred posameznim, saj se zdi, da je to, če »povemo«, »ugotovimo«, ali

»mislimo« lepo, medtem, ko je to, če nekdo »misli«, »objavlja«, »razume« in »bere« grdo (privatniško).

Če je jezik uredništva na tistih mestih, kjer se ponša z zaimkom mi, ves vznesen in tovariški, na mestih, kjer govori o posamezniku - meni, sovražem, nabit s temnimi toni, zbadljivkami, mestoma s konvencionalno ironijo.

Kljub vsemu je uredništvo kot pisec anonimen »subjekt« skrit in pokrit z naslovom, z delavskim samoupravljanjem in komunizmom, kritičnostjo, dostojanstvom itn.

Kdo pa so ti velevažni uredniki, ki zmerjajo vsevprek? Ničesar ne vemo o njih: skrili so se za zveneče besede Lenina in marksistično literaturo, za komuniste, za delavsko samoupravljanje, za Tribuno...

Jaz sem edini, ki je razgaljen, povedan z imenom in priimkom. Meni nasproti se smejo - varno skriti in pokriti - anonimni »mi« abstraktni kolektiv.

In jaz naj bi bil gospod! Oni, ki se zmerjajo in ki se zanimajo za ne-delo, oni, ki se ne zanimajo za dejstva in podatke so pa tovariši. V imenu nedela, anonimnosti in neresnice zoper dejstva in delo: takšna je podoba urednikov Tribune! Na poti pa sem jim, ker delam, sovražijo me, ker sem nekdo, ki ga je mogoče imenovati. Jaz sem pač nekdo, oni pa so ljubitelji praznine in skrivnosti! Brezimneži!

Dimitrij Rupel

TRIBUNA, 16. aprila 1980

Junak buržoazne srenje

Dimitrij Rupel je razkrinkan kot meščanski ideolog. Vse ostale Ruplove pritekline zato sploh niso več tako pomembne.

Meščanski ideolog lahko pojmuje to, kar označuje določenega posameznika kot gospoda, samo skozi svojo meščansko prizmo. »Sem pravi gospod jaz, ki sem že deset let ušiv asistent, od tega štiri leta z doktoratom znanosti.« (Pomislite!). Verjetno je gospod Dimitrij Rupel tudi pristaš meščanske sociologije, ki se ukvarja s socialno stratifikacijo in mobilnostjo. Prav gotovo bi lahko iz zgornje sintagme izpadel samostalni asistent, pa bi gospod Dimitrij Rupel še vedno ostal gospod.

Dimitrij Rupel pa je eden od ideologov slovenske meščanske srenje, ki je sovražna vsakršni marksistični teoriji.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA
REVOLUCIJA!

Uredništvo

Kot del nekdanjega Turkeстана Xinjiang nima veliko vezi s Kitajsko. Še najmanj prebivalci, vendar se je v zadnjem času v pokrajini naselilo veliko Hanov (Kitajcev). Ti imajo v rokah vse pomembne položaje, od prodajalca v trgovini dalje. Pokitajčevanje Ujgurov in ostalih etničnih skupin je v teku že dolgo časa. Zato se z ne prevelikimi simpatijami do Kitajcev pripeljemo v Urumči, glavno mesto Xinjianga. (Ovinkarjenja preko Golmuda in Dunhuanga ne bi pretirano poudarjal.)

Itak sem se že pred odhodom na Kitajsko pripravljaj - vsaj v mislih - na svinjarijo tam: pljuvanje, itd..., amoak, na licu mesta, ...Kitajci so res prasci. Hard-seat, znana štala cenenega prevoza z vlakom je idealni primer za prikaz godlje, ki jo je sposobna narediti človeška vsebina vagona. Ko smo se bližali Urumčiju, so bila tla že nekajkrat počiščena (snažilka s cunjjo in metlo v rednih razmakih čisti vagon) in samo trenutno čista. Takale tla so morala dati že veliko skozi. Vedno poplujvana, vedno spolzka in polna ostankov čaja. »Hhhrrrrrk«, se obesi pljunek z ustnice in počasi, raztegujoč se, nadaljuje svoje polzenje proti tlem. Ampak higijene ne manjka: si gre Kitajec umiti zobe in pride še s polnimi usti vode nazaj med sedeže, kamor izpljune vsebino iz ust, preden se usede. Ne ravno na način hranjenja-bruhanja v pitonovskem Smislu življenja, ampak nekaj podobnega. Proti gospodu iz restavracije v Smislu so kitajski pljuvalci še vedno amaterji. Tudi zeleni čaj, ki ga kar naprej sesajo, doživi podobno usodo. Nekajkrat na čaj v kozarcu nalijejo vrelo vodo, potem grejo ostanki lepo pod sedeže delat družbo ostali svinjarji.

In potem, kako naj gre človek v teh pogojih spat na tla? Na prostoru za prtljago ni miru, ker sitni kitajski sprevodniki stalno mečejo dol, torej... takole: vzameš armafleks in ga razprostreš na najmanj svinjskem delu svinjarije na tleh, recimo pod sedeži. Saj kar gre,

XINJIANG

Prvič: Proti Tian Šanu

Saj, Kitajska je popotniško že precej eksploatirana, ampak še vedno se najde kakšen zanimiv konec. Xinjiang (Sinkjang), naprimer. To je Ujgurska avtonomna pokrajina in hkrati najzahodnejši in največji upravni del države. Gore in puščave, kaj več v Xinjangu ne boste našli.

če vas na preplavi ogaba, ki se prisluzi iz kakega stranišča ali kajvedmodkod.

Tako nekaj počitka po »seatanju« do Urumčija ne škodi. Gremo v hotel nedaleč stran od železniške postaje in začnemo nosit v sobe znano sadje kontinentalne klime Xinjianga, lubenice in melone in lubenice in melone... to je nekaj! naučimo se tudi jesti te sadeže po kitajsko: prerežemo jin na pol in počasi dolbemo vsebino z žlico. Gregi je potem nekje na sredi poti proti Kašgarju naredil inovacijo - lubenici je odbil vrh in potem pestoval žogo v naročju in jo dolbel do poinega želodca. »Ooooh, kako sem poln!« niso bili v teh časih prav nič redki vzdihli.

Urumči je neugledno industrijsko mesto z ugledno počiščenim in predvsem sproščujoče zelenim centrom. Po suhi in vroči puščavski poti skozi Qinghai in Gansu v Xinjangu je z rastjem poraščeni center Urumčija pomenil res prijetno spremembo. Tudi v prehranbenem smislu, ko smo spet lahko našli kakšno boljšo restavracijo. Po kakšnem tednu ali dveh hranjenja na kitajski način se razkrije tudi misterij kitajske prehrane. Naročite eno jed - kar tako, s prstom pokažete na eno izmed v kitajščini napisanih jedi - in dobite kumare (tiste črne, morske) v omaki. Malo brez okusa so. Problem nastopi, ko postopek nekajkrat ponovite in po še tako preciznem izboru spet dobite kumare! Res, prvič sem jih naročil iz firbca, ko pa sem jih potem še nekajkrat dobil (tako, na suho), je navdušenje nad dolgimi, črno plavajočimi želatinastimi trakovi brez okusa (v omaki) malo splahnelo.

Vseeno pa obstaja precej gotov način, kako spoznati bodoče kosilo. Obhod med mizami v restavraciji dokaj zanesljivo pokaže na izbor hrane. Še vedno pa so pečen mlad krompir in podobni okusnejši darovi morja nekaj, zaradi česar bi se še enkrat splačalo obiskati originalno kitajsko kuhinjo.

Vendar je kitajska hrana

skupaj z Urumčijem otok sredi nehanske okolice. Zeleno rastje v mestu je umetni odmik od pravega okolja: dolge polpuščavske ravnice južno od mesta pomenijo prehod v največjo kitajsko puščavo Takli Makan, ki je sploh zgodba zase. Zato ni slaba možnost odriniti na sever na drugačne vrste otok. Ravno pri Urumčiju se veliko azijsko gorovje Tian Šan zniža, da bi se vzhodno od mesta še enkrat

povzpelo preko 5000 metrov visoko. Da bi se tudi mi povzpeli gor... na vrh niti ne, ampak konec koncev nas je vseh šest na ta del sveta prignalo zanimanje za hribe. po kratkem prerekanju »FEC! Mejo RMB!« »Ne, ne! RMB! Mejo FEC!« zmagamo z RMB in avtobus nas šele čez dve uri odloži pri Nebeškem jezeru 1900 metrov visoko. In končno peš naprej. Po 15.000 kilometrih vožnje z vlaki in avtobusi so se gosti smrekovi gozdovi Tian Šana, nad katerimi so se vzdigovali s snegom in ledeniki prekriti vrhovi, bližali pojmu nirvane...

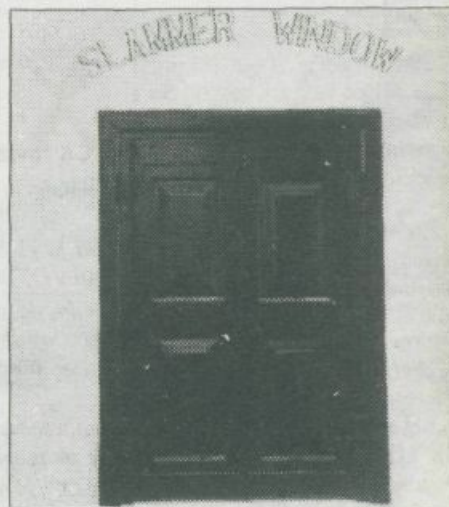
Mimo prvih Kazaških jurt vodijo poti navzgor v ledeniške doline. Izberemo eno, ki naj bi pripeljala pod vrh Bogda Fenga, najvišje gore vzhodnega Tian Šana (5570m). Ko si pri eni izmed jurt izgovorimo, točneje izkažemo, v ognjišču pečen kruh, trd sir in slan čaj, začnemo lesti navkreber. Skozi smrekove gozdove, polne sirovk, počasi prilezemo nad gozdno mejo... saj je vse tako, kot v domačih hribih!

Zeleni pašniki, gozdovi spodaj, in precej znanih rož na gorskih travnikih. Tisti najlepši čas dneva, ko raztovorimo nahrbtnike, postavimo oba šotora ob gorski rečici in začnemo cmariti hrano, občasno moti le vonj crknjene kože, ki zagozdena trohni nekje med kamenjem v strugi.

Prav, ne bom moril s fantastičnimi razgledi, ki se ponujajo s kakšnega od lahkih širitisočakov, ki smo jih oblezli. Prav tako ne bom sledil poti skozi cvetoče gorske travnike do drugega tabora na 3400 in tretjega v baznem taboru pod Bogda Fengom na 3600 metrih. Raje se prestavim v čas, ko začne zmanjkovati hrane. To je lahko osnova za kakšen eksces in priznati moram, da sem sam naredil enega.

Nekaj dni v hribih me vedno dodobra zlakotni, še posebej, ko izbor hrane v nahrbtniku ni pretirano pester. Sedaj pa, kdo bi ne bil lačen med ledeniki in kamenjem ledeniških moren pod Bogda Fengom?

Vreme je spremenljivo, tale nevihta, ki je šla mimo, je res zaslužila ime popoldanska. Ampak, če ravno ne pada več, bi lahko šel pogledat tjale čez, na drugo stran prelaza. Ker se v enem šotoru še vedno igra tarok in tudi v drugem ne prevladuje pretirano podjetniško vzdušje, se s hrano v mislih začnem sam spuščati v dolino pod prelazom. Kjer so cvce, so Kazahi in ti imajo kaj kruha (še tako trd bi bil dober) in podobnih stvari. Ne, se mi ne blede, saj hodim šele dve uri, ampak pred jurto je res kamela. Vse ostalo je v mejah navadnega. Čreda ovc, lajajoči pes čuvaj in trije kazaški pastirji. Čisto direkten bom, se odločim. Pomahedram z bankovcem za deset juanov - oh, ta zahodnjaška miselnost - in jasno pokažem, da bi kaj jedel. Ne glede na moj uvodni ceremonial me takoj povabijo v šotor, tujec je tukaj bolj redek gost. Od nekje privlečejo - kdo bi si mislil, da se bo tako začelo? - steklenico riževega žganja in se sploh izkažejo za gostoljubne. Iz firbca si tudi sam v

časopisni papir natrosim neko čudno mešanico in naredim ekvivalent cigaret. Kot da bi mehak les zmleli in delčkom dodali neko posušeno zeleno stvar - ne, ni -, mix se izkaže kot nedolžna drug-free substanca. Kasneje vidim, da mešanico prodajajo na kile na vseh večjih trgih na tem koncu Xinjianga. Kazahi mi skuhajo še slan čaj... saj je čisto v redu, in potem kar vanj stresejo nekaj kuhanega riža in popečenega ovčjega mesa z zelenjavo. Juhica je zdaj tares postala juha.

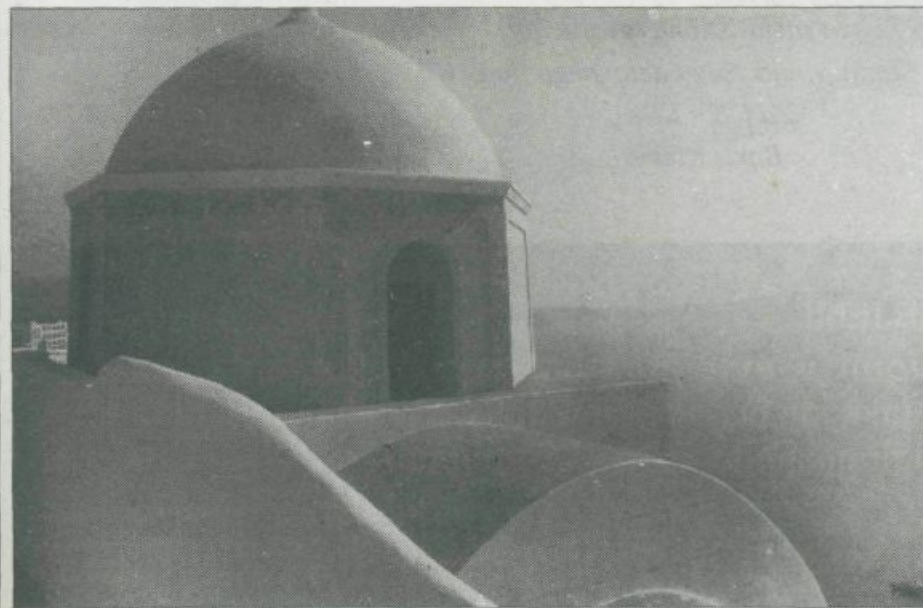
S polnim želodcem se je pa že lažje pogovarjati. Jaz po slovensko, oni po svoje (kazaški jezik je sicer podoben turškemu) in se zmenimo za imena osnovnih subjektov objektov živinoreje in astronomije. Pri vseh teh, precej ugodnih, opravilih pa je nastopil določen problem. Stemnilo se je. Čelna svetilka je ostala lepo v šotoru zgoraj in še po malem je začelo snežiti. Čeprav načelno ne počnam takih stvari, t.j. povzročam skrbi drugim, sem se zaradi ozkega manevrskega prostora pri izbiri odločil za boljše od obeh variant. Namesto, da bi šel po čisti temi lomastit nazaj gor pod Bogda Feng, sem končno pristal na prošnje enega od Kazahov, naj grem prespat v njegov šotor nedaleč stran.

Res lepo in fino, Kazahi so bili zares prijazni in gostoljubni, ampak naslednje jutro bi bilo dobro čimprej iti nazaj gor. Zgodilo se je seveda tisto, kar je bilo zelo verjetno: z ostalimi, ki so za določen čas prevzeli vlogo iskalcev, sem se srečal malo nad gostoljubnimi kazaškimi šotori. Nezavedajoč se resnosti položaja sem še predlagal, če bi mogoče zlezli še na tisti vrh tamle, ko smo že vsi tukaj. Ampak raje ne: da me že celo noč iščejo in da niso ravno spočiti.

Za nekaj naslednjih dni je bilo pametneje ponikniti vase in čimmanj izzivati usodo, tako, da so se duhovi malo pomirili. Pa tudi Tian Šan je pokazal svoje julijske zobe in nas zasil z nekaj centimetri snega. Po čudovito blatnih stezah, ki so jih omogočile padavine, smo odpolzeli nazaj dol proti jezeru Tianchi. Nekaj hribov pa nas je še vedno čakalo. Tam dol v Pamižu se menda lahko vidi zanimive stvari.

Dario

foto: Miha Dobrin

*Strogo zaupno!
Samo za organizacije partije!*

Deklaracija CK - KPS

K pozivu KPJ je CK zavzel sledeče stališče:

CK se zaveda in poudarja, da je pri sedanjem političnem položaju napočil čas za izvrševanje socialistične revolucije.

CK se zaveda, da je globok prepad med KPS in liberalci, krščanskimi socialisti in ostalimi politično usmerjenimi elementi v OF.

CK se dalje zaveda, da se mora na predvečer revolucije prenehati z vsako skupnostjo z meščanskimi elementi v OF, ker so to izključno samo protirevolucionarci in taki elementi, ki so iz koristoljubja prodali svoje prepričanje, in streme za gospodarstvom v novi kapitalistični državi ter nimajo nobenega razumevanja za delovni svet.

V pravem spoznanju sedanje revolucionarne situacije CK sklene, da se izvede sledeče nepreklicne ukrepe, ki so potrebni, da se zmagovito izvede revolucija:

- 1.) Vsi voditelji v OF, ki pripadajo kakšni meščanski smeri, se morajo likvidirati.*
  - 2.) Vsi veleposestniki, kapitalisti, industrijalci in kulaki se morajo likvidirati.*
  - 3.) Vsi voditelji in funkcionarji meščanskih strank, ki niso na delu v OF ali pa pri NOV in kateri ne bodo likvidirani tam, se morajo likvidirati.*
  - 4.) Vse voditelje bele garde se mora likvidirati.*
  - 5.) Vse voditelje plave garde se mora likvidirati.*
  - 6.) Vse SS-ovce in gestapovce se mora likvidirati.*
  - 7.) Vse intelektualce, študente in kavarniške političarje se mora likvidirati.*
  - 8.) Vse duhovnike, ki so se izjavili proti delavstvu, se mora likvidirati.*
  - 9.) Vse bivše jugoslovanske oficirje, tudi one ki so pri NOV, se mora zapreti.*
  - 10.) Vse duhovnike se mora zapreti. Cerkve ostanejo zaprte, iste se ne sme rušiti. Represalije se sme izvajati samo na drugih cerkvenih posestvih.*
  - 11.) Vsa vojaška odposlanstva kapitalističnih držav, ki se nahajajo pri NOV, se mora prisiliti, da odpotujejo. Vsak daljnji razgovor je prepovedan.*
  - 12.) Vse osebe, ki se protivijo našemu osvobodilnemu boju, se mora že sedaj tajno odpeljati in predati NOV. Iste se mora likvidirati samo v slučaju, ako to situacijo ali pa zunanji položaj zahtevata.*
  - 13.) Nobeni meščanski časopisi ne smejo izhajati. Radioaparate se mora takoj odvzeti.*
  - 14.) Vsi javni ukrepi in vse življensko važne ustanove, kakor tudi prometna središča, se morajo takoj zasesti z oddelki NOV.*
  - 15.) Vsi ti ukrepi se morajo izvesti na dan, ki bo za to določen.*
  - 16.) Vse likvidacije morajo izvršiti posebni oddelki partije.*
- Partijske organizacije na terenu in v oddelkih NOV morajo skrbeti za najstrožjo tajnost teh navodil. Samo najvažnejši stari člani, funkcionarji partije, smejo vedeti za ta navodila; samo ti so določeni za odločitev krivecev.*

Živela socialistična revolucija!

Živio Stalin, vodja vsega delovnega ljudstva!

Za CK - KPS:

Boris Kidrič

POZIV ZGODOVINARJEM!

Ker uredništvo dvomi v avtentičnost tega dokumenta, se obračamo na strokovnjake, da bi nam pomagali razkriti misterij tega dokumenta. Kopija originala je na voljo v uredništvu.

Uredništvo TRIBUNE

